

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΜΕ'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ. 72.18.308

1 - 15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1996

ΑΡΙΘ. 12

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Μνήμη τοῦ ἁγίου Εὐστου ἐπισκόπου Ρώμης, τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μηνύματα Μεγάλης Ἑβδομάδος. — Μητροπολ. Σισανίου Ἀντωνίου, «Ὁ Θεὸς ὑπερφάνοις ἀντιπάζεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν». — Ἰω. Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες. — Πρωτοπρ. Ἰωάν. Ἀθ. Ἀντωνοπούλου, Τὸ ἐγκόλπιον τοῦ νεωκόρου. — π. Ἀντ. Ἀλεβιζόπουλου(†), Οἱ κυβερνήσεις τῆς Εὐρωπ. Ἐνώσεως μπροστὰ στὸ πρόβλημα τῶν αἱρέσεων. — Πρεσβ. Κων. Ν. Καλλιανού, Σχέσεις Σκοπέλου καὶ Ἀγίου Ὁρους (17ος-19ος αἰ.). — Ἀθαν. Ν. Παπαθανασίου, Σπουδάζοντας Θεολογία. — Αἰδεσιμολ. Ἀστερίου Γεροστέργιου, Προσκυνηματικὴ ἐπίσκεψη στὴν ΚΠὸλ καὶ τὴ Μικρὰ Ἀσία. — Παναγ. Θ. Παπαθεοδώρου, Λόγος ἀμετάφραστος. — Κων. Μ. Κονταξόπουλου, Ἡ εἰκοσάριθμη χορεία τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων. — Ἀθαν. Γ. Μελισσάρη, Γέρων Παῖσιος. Τὸ γέννημα τῆς Καππαδοκίας. — Νικ. Κ. Δρατσέλλα, Ἡ ἸΔ' Κατήχησις πρὸς φωτιζομένους. — Μ. Μελ., Ἐπίκαιρα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθήναι, Ἰασιῶν 1 — Τηλέφωνο
72.10.734 • Προϊστάμενος Τυπο-
γραφείου: Σωκράτης Μαυρογόνα-
τος, Ἡλείρου 132 — Πέραμα.

Μνήμη τοῦ ἁγίου Εὐστου ἐπισκόπου Ρώμης, τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ἡ Ὁρθόδοξος Χριστιανικὴ Ἀνατολὴ τὴν 10ῃ Αὐγούστου καὶ ἡ — μὴ προτεσταντικὴ — Χριστιανικὴ Δύσις τὴν 6ῃ Αὐγούστου ἐορτάζουν τὴ μνήμη τοῦ κοινοῦ ἁγίου των μάρτυρος Εὐστου (Σίξτου) Β', πάπα Ρώμης, ὁ ὁποῖος προερχόταν ἐξ Ἀθηνῶν καὶ διακρινόταν γιὰ τὴν ἐλληνικὴ μόρφωσί του. Ἀνῆλθε στὸν παπικὸ θρόνον τὸ 257 καὶ διετέλεσεν ἐπίσκοπος Ρώμης σὲ ἡμέρες, κατὰ τὶς ὁποῖες ἔσχυν καὶ ἐφαρμόζονταν μὲ αὐστηρότητα τόσο τὸ πρῶτο διάταγμα τοῦ αὐτοκράτορος Βαλεριανοῦ, ποῦ ἀπηγόρευε τὶς λατρευτικὲς συνάξεις τῶν Χριστιανῶν, ὅσον καὶ τὸ δεύτερο διάταγμα τοῦ ἰδίου, ποῦ διέτασσε τὴν ἄμεση θανάτωση τῶν Χριστιανῶν κληρικῶν. Ὁ ἅγιος Εὐστός, τὴν 6ῃ Αὐγούστου 258, ἀψηφώντας τὰ τρομερὰ αὐτοκρατορικὰ διατάγματα, τελοῦσε τὴν Θεία Λειτουργία στὴν κρύπτη τοῦ κοιμητηρίου τοῦ Καλλίστου. Τότε συνελήφθη ἀπὸ τοὺς διώκτες, ἀρνήθηκε νὰ ἀποκηρύξη τὴν χριστιανικὴ πίστι καὶ ἀποκεφαλίσθηκε ἀμέσως. Συγχρόνως θανατώθηκαν καὶ 4 διάκονοι, ποῦ διακονοῦσαν κατὰ τὴν Θ. Λειτουργία μαζί του. Γιὰ τὸ μαρτύριό τους μᾶς δίδει πληροφορίες ὁ ἅγιος Κυπριανὸς (Epist. 80,1: Corpus scriptorum ecclesiasticorum latinorum, III/2,840). Τὴν ἰδίαν ἡμέρα (6ῃ Αὐγούστου) ὑπέστησαν μαρτυρικὸ θάνατο οἱ διάκονοι Felicissimus καὶ Ἀγαπητός. (Ἄρα γε εἶναι δύο ἐκ τῶν θανατωθέντων τεσσάρων ἢ δύο ἐπὶ πλέον διάκονοι;). Μερικὲς ἡμέρες ἀργότερα ὑπέστη μαρτυρικὸ θάνατο ὁ — ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίᾳ σὲ Ἀνατολὴ καὶ Δύσι τιμώμενος τὴν ἰδίαν ἡμέρα (10ῃ Αὐγούστου) — ἀρχιδιάκονος ἅγιος Λαυρέντιος, ὁ ὁποῖος, ἀντὶ νὰ παραδώσῃ τὰ ἱερὰ σκεύη τῆς Ἐκκλησίας στοὺς διώκτες, οἱ ὁποῖοι τὰ ζητοῦσαν, τὰ πώλησε καὶ μοίρασε τὰ εἰσπραχθέντα χρήματα στοὺς πτωχοὺς.

Ἡ σύνδεσις τῶν μαρτυρικῶν θανάτων τοῦ πάπα Σίξτου Β' καὶ τοῦ ἀρχιδιακόνου Λαυρεντίου συνετέλεσεν, ὥστε αὐτοὶ νὰ περιβληθοῦν μὲ τὴν αἴγλη τοῦ θρύλου, νὰ προβληθοῦν ἀπὸ τὴν εἰκονογραφία καὶ νὰ ἐξυμνηθοῦν σὲ ποιήματα, λ.χ. ἀπὸ τὸν Δάμασο Α' καὶ ἀπὸ τὸν Προυδέντιο, τὸν «ἀναμφιβόλως μεγαλύτερο ποιητὴ τῆς παλαιοχρι-

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΜΕΡΟΣ Β'

ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

10. ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΤΟΥ ΕΣΤΑΥΡΩΜΕΝΟΥ

«Καὶ ἰδού· τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω, καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, καὶ τὰ μνημεῖα ἀνέωχθησαν» (Ματθ. κζ' 51)

Ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου δὲν εἶναι ὁ ἐπιλόγος τοῦ ἔργου Του. Ἀσφαλῶς οἱ ἐχθροὶ Του, ὅταν συνωμοτοῦσαν διὰ τὴν καταδίκην Του, καὶ ὅταν ἐν τέλει ἐπέτυχαν νὰ Τὸν ἀνεβάσουν εἰς τὸ ἱερόν Του Σταυροῦ, ἐνόμισαν ὅτι μὲ τὴν σταύρωσίν Του

θὰ ἐτελείωναν τὰ πάντα — ὅσα τοὺς ἀνησυχοῦσαν ἐκ τῆς παρουσίας καὶ τῆς δράσεως τοῦ Χριστοῦ.

Ἄλλ' ὅμως ὁ Σταυρὸς γίνεται ἡ δυναμικὴ ἀφετηρία τοῦ σωτηρίου ἔργου Του. Ἀντὶ ἐπιλόγου, ὅπως ἐφαντάσθησαν, γίνεται πρόλογος καὶ ἀρχὴ καὶ ξεκίνημα διὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς βασιλείας Του «ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς».

Τὰ σημαντικὰ καὶ συγκλονιστικὰ γεγονότα ποὺ ἐπηκολούθησαν εὐθὺς μόλις ἀπέθανεν ὁ Κύριος ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἀπεδείχθησαν καὶ συμβολικά. Καὶ ὑπεδήλωναν τὸν θρίαμβον τοῦ Ἑσταυρωμένου

στιανικῆς Δύσεως» (B. Altaner). Τὸ ὄνομα τοῦ πάπα Σίξτου (Εὐστότου) Β' ἀναφέρεται στὸν Κανόνα (= Ἀναφορὰ) τῆς Ρωμαϊκῆς Θ. Λειτουργίας. Τὰ λείψανά του μεταφέρθηκαν, ἴσως ἀπὸ τὸν πάπα Λέοντα Δ', μέσα στὴν πόλιν τῆς Ρώμης, ἐνῶ μερικὰ τεμάχια αὐτῶν, ὅπως ἐξιστορεῖ ὁ μόλις πρὸ ὀλίγων ἐβδομαδῶν ἀποθανῶν διαπρεπῆς ΡΚαθολικὸς Γερμανὸς Καθηγητῆς Bernard Kötting, μεταφέρθηκαν στὴν περιοχὴ Vrededen (τῆς ἐπισκοπῆς Münster) τῆς Γερμανίας, ὅπου ὁ ἅγιος Σίξτος Β' θεωρεῖται ὡς ὁ προστάτης ἅγιος πολλῶν παλαιῶν ἐνοριῶν. Στὴ Ρώμῃ ἐκτίσθη (ἐπὶ τοῦ Κυρηναίου λόφου) ναὸς πρὸς τιμὴν τοῦ ἁγίου μάρτυρος Σίξτου τοῦ Β'. Ἡ διάδοσις καὶ ἐξάπλωσις τῆς τιμῆς τῆς μνήμης αὐτοῦ σὲ σύνδεσι μὲ τὴ μνήμην τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου ἀποδεικνύεται ἀπὸ πλείστες παραστάσεις αὐτῶν σὲ χρυσὰ ποτήρια, μωσαϊκὰ, τοιχογραφίες καὶ γλυπτὰ, ποὺ βρίσκονται λ.χ. στὴν Ρώμῃ, στὴν Ραβένα καὶ στὶς περιοχὰς Reims καὶ Vrededen. Ἀποτέλεσμα τοῦ γεγονότος, ὅτι ἦταν γνωστὴ καὶ ἐξετιμᾶτο ἡ ἐλληνικὴ μόρφωσις τοῦ ἁγίου Σίξτου Β', εἶναι ἀφ' ἑνὸς τὸ ὅτι τὸ Liber Pontificalis τὸν χαρακτηρίζει ὡς «φιλόσοφο» καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ ὅτι ἐσφαλμένως θεωρήθηκε ὡς συγγραφεὺς τοῦ ἔργου «Γνώμαι», τὸ ὁποῖο ἐγράφη ἀπὸ κάποιον νεοπυθαγόρειο ἠθικοφιλόσοφο, ὁ ὁποῖος ὀνομαζόταν Sextus.

Στὸν Μεσαίωνα πολλοί, ἐνεκα διαφορῶν ἀφορμῶν, ἐπεκαλοῦντο συχνὰ τὸ ὄνομα τοῦ μάρ-

τυρος Σίξτου Β'. Ἐξ ἄλλου ἡ συνήθεια νὰ εὐλογοῦνται τὰ σταφύλια τὴν ἑορτὴ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου ἔχει συνδεθῇ ἐπίσης καὶ μὲ ἐπίκλησιν τοῦ ὀνόματός του, διότι ὁ ἀποκεφαλισμὸς του ἔγινε τὴν 6ῃ Αὐγούστου.

Ὁ ἅγιος μάρτυς ἐκτιμήθηκε ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Ἀνατολῆς ὄχι μόνον, διότι εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀναριθμήτους ἡρωϊκοὺς μάρτυρες τῆς ἀρχαίας ἐνωμένης Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ διότι εἶχε ἐλληνικὴ καταγωγὴ καὶ παιδεία καὶ ἐπὶ πλέον ἐνδιαφερόταν γιὰ τὴν ἐνότητα τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν ἐμπνεόμενος ἀπὸ γνήσιο οἰκουμενικὸ, φιλειρηνικὸ καὶ ἐνοποιὸ πνεῦμα. Ἐνῶ ὁ προκατόχος του πάπας Στέφανος διέριξε τὶς σχέσεις μὲ τὶς Ἐκκλησίες τῆς Β. Ἀφρικῆς καὶ τῆς Μ. Ἀσίας, ἐνεκα διαφωνιῶν τοῦ στοὺ ζήτημα τοῦ ἀναβαπτισμοῦ τῶν αἰρετικῶν, ὁ πάπας Σίξτος Β' ἔλαβε ὑπ' ὄψιν του τὶς φιλειρηνικὰς μεσολαβητικὰς ἐπιστολὰς τοῦ Διονυσίου Ἀλεξανδρείας καὶ συνετέλεσε στὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐνότητος καὶ τῆς εἰρήνης στὶς σχέσεις τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, Ἀφρικῆς καὶ Εὐρώπης (Εὐσεβίου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία VII, 5,4: Βιβλιοθήκη Ἑλλήνων Πατέρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων, ἔκδ. «Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», τόμ. 20, Ἀθήναι, 1959, σσ. 13-14. Migne Ἑ.Π. τόμ. 20, σσ. 644-645). Ἐχει ἀνακαλυφθῇ ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς τοῦ πάπα Σίξτου Β' πρὸς τὸν Διονύσιον Ἀλεξανδρείας (English Historical Reviv, 25, London 1910, σσ. 158 ἐξ.).

ἄμεσον καὶ βέβαιον. «Ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω, καὶ ἡ γῆ ἐσειόθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, καὶ τὰ μνημεῖα ἀνέωχθησαν».

Αὐτὰ ἦσαν τὰ γεγονότα. Ἡ κτίσις συγκλονίζεται τὴν ὥραν τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ.

1. Καὶ ἐν πρώτοις «τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω». Κάτω δὲ ἀπὸ τὸ πραγματικὸν αὐτὸ γεγονὸς πρέπει νὰ διδωμεν κατὰ βαθύτερον καὶ σημαντικώτερον.

Τί ἦτο τὸ «καταπέτασμα» τοῦ ναοῦ; Κάτι ἀνάλογον πρὸς τὸ ἰδικόν μας τέμπλον, ποὺ διαχωρίζει τὸ Ἱερὸν ἀπὸ τὸν κυρίως ναόν. Εἰς τὴν ἀντίστοιχον θέσιν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ναοῦ ὑπῆρχεν ἓνα βαρὺ παραπέτασμα ποὺ ἐχώριζε τὰ «Ἅγια τῶν Ἁγίων» ἀπὸ τὸν ὑπόλοιπον χώρον τοῦ ναοῦ, ὅπου καθημερινῶς εἰσῆρχοντο «οἱ ἱερεῖς τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες» (Ἑβρ. θ' 3,6).

Αὐτὸς ὅμως ὁ διαχωρισμὸς διὰ τοῦ «καταπετάσματος» αἰσθητοποιοῦσε τὸν πραγματικὸν φραγμόν, ποὺ ὑπῆρχε μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, κατὰ τὴν περίοδον τῆς Π. Διαθήκης.

Ἦτο ἐν πολλοῖς ἀπρόσιτος τότε ὁ Θεὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Διότι εἶχε μεσολαβήσει ἡ ἁμαρτία - τ.ἐ. ἡ ἀνταρσία κατὰ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Καὶ παρενεβάλλετο ἔκτοτε ὡς «μεσότειχον» καὶ «φραγμὸς» καὶ «ἐχθρα», ποὺ ἐδημιουργοῦσε ὀδυνηρὰν ἀπόστασιν — «χάσμα μέγα» — καὶ ἀγεφύρωτον κενὸν εἰς τὴν ἐπικοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς.

Ἡ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ, «πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως» ἐνεργοῦσα (Ἑβρ. α' 1), ἔτεινε χεῖρα βοηθείας πρὸς τὸν ἀποστάτην ἄνθρωπον· «λαλήσας τοῖς ἀνθρώποις ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν Υἱῷ». Κατὰ καιροὺς «προφῆτας ἐξαπέστειλεν, ἐποίησε δυνάμεις διὰ τῶν Ἁγίων Του καθ' ἐκάστην γενεάν... νόμον ἔδωκεν εἰς βοήθειαν, ἀγγέλους ἐπέστεισε φύλακας», μέχρις ὅτου «ἦλθε τὸ πλῆρωμα τῶν καιρῶν», διὰ νὰ ἀποστείλῃ τὸν Υἱόν Του Σωτῆρα τοῦ κόσμου, κατὰ τὴν ἀντίστοιχον ἐξιστόρησιν τῆς Θ. Λειτουργίας τοῦ Μ. Βασιλείου.

Ἐπὶ αἰῶνας πολλοὺς ἦτο σχεδὸν ἀποκεκλεισμένος ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τὴν γῆν. Καὶ μία βαρεῖα ἐνοχὴ ἐβάρυνε τὸ ἀνθρώπινον γένος. Καὶ ἡ εἰς θάνατον καταδίκη ἐπεκρέματο ἐπ' αὐτοῦ.

Ἐρχεται ὅμως ὁ Χριστὸς· ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ γίνεται υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου· καὶ θυσιάζεται ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρόν. Χύνει τὸ αἷμα Του. Καὶ ἡ θυσία Του αὐτῇ — ὄχι θυσία ἀγγέλου οὔτε ἀρχαγγέλου, ἀλλὰ θυσία τοῦ Θεοανθρώπου «καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας» (Α' Ἰω. α' 7). Καὶ ἐπακολου-

θεῖ, μαζὶ μὲ τὸ σχίσimon τοῦ «καταπετάσματος», ἡ κατάρρεψις τοῦ φραγματος· καταργεῖται τὸ «μεσότειχον τοῦ φραγμοῦ». Ὅπως θὰ εἴπῃ ὁ Ἀπ. Παῦλος, ὁ «Χριστὸς ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν... τὸ μεσότειχον τοῦ φραγμοῦ λύσας» (Ἐφεσ. β' 14). Μᾶς ἔφερε τὴν εἰρήνην πρὸς τὸν Θεὸν «τὴν ἐχθραν... καταργήσας» (αὐτ. 15), «διὰ τοῦ σταυροῦ ἀποκτείνας τὴν ἐχθραν ἐν αὐτῷ» (αὐτ. 16).

Μποροῦμε τώρα οἱ ἄνθρωποι νὰ ὀνομάζωμεν τὸν Θεὸν «πατέρα» μας· καὶ νὰ αἰσθανώμεθα εἰς τὴν καρδίαν μας τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον «κράζον· ἄββᾶ ὁ πατήρ» (Γαλ. δ' 6), διὰ νὰ μᾶς βεβαιώνη ὅτι ὁ Χριστὸς μᾶς ἐξηγόρασε μὲ τὸν σταυρόν Του, «ἵνα τὴν υἰοθεσίαν ἀπολάβωμεν»· καὶ νὰ μᾶς τονίξῃ· μὴ ἀμφιβάλλετε «ὅτι ἐστὲ υἱοὶ» τοῦ Θεοῦ· διότι «κατηλλάγημεν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ» (Ρωμ. ε' 10).

Καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης θὰ προσθέσῃ· «καὶ ἐάν τις ἁμάρτη, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν Πατέρα, Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον, καὶ αὐτὸς ἰλασμός ἐστι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν» (Α' Ἰω. β' 2). Δηλ. τώρα, εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς Κ. Διαθήκης ἔχομεν περίοδον χάριτος. Καὶ ἂν κάποιος χριστιανὸς ἁμαρτήσῃ, ὑπάρχῃ τρόπος ἀναιρέσεως καὶ ἐξαλείψεως τῆς ἁμαρτίας. Ὁ ἐπουράνιος Πατήρ δὲν ἀποστρέφει τώρα τὸ πρόσωπον ἀπὸ τὸν ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον. Διότι ἐν δεξιᾷ Του καθημένος ὁ Χριστὸς φέρει τὰ σημεῖα τοῦ Πάθους Του. Καὶ αὐτὰ λαλοῦν καὶ ἐκφράζουν τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ δι' ἡμᾶς. Καὶ λαμβάνομεν δι' αὐτῶν ἔλεος, χάριν, λύτρωσιν καὶ σωτηρίαν.

Ἄμαρτωλοὶ εἴμεθα. Καὶ «ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν» (Α' Ἰω. α' 8). Ἄς στρεφώμεθα ὅμως πρὸς τὸν Σταυρόν καὶ τὸν Ἑσταυρωμένον Σωτῆρά μας. Μὴ διστάζωμεν νὰ «προσερχώμεθα τῷ θρόνῳ τῆς Χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεον καὶ χάριν εὖρωμεν εἰς εὐκαιρον βοήθειαν» (Ἑβρ. δ' 16) καὶ ζῶναι αἰώνιον.

2. Ἀλλὰ «καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν», ὅταν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἀπέθνησκεν ὁ Χριστὸς. Καὶ ὅπως τὸ σχίσimon τοῦ καταπετάσματος ἐσήμανε τὴν κατάργησιν τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ τὴν ἔλευσιν τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ τῆς «χάριτος» τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν κόσμον, κατὰ παρόμοιον τρόπον καὶ ὅταν «αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν» διεκηρύσσετο ἡ κατάργησις τῶν εἰδώλων. Τὰ εἰδῶλα καὶ τὰ ξόανα, ποὺ τὰ εἶχαν ἀναγάγει εἰς θέσιν θεότητος οἱ λατρεῦντες τὴν κτίσιν παρὰ τὸν Κτίσαντα, ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ συντριβοῦν καὶ νὰ καταπέσουν. Καὶ ὁ κάλαμος ἐκεῖνος ποὺ ἔθεσαν εἰρωνικὰ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Χριστοῦ οἱ ἐχθροὶ Του, χλευάζοντες τὸ εὐθραυστον κατ'

αὐτοὺς καὶ δὴθεν ἀνυπόστατον σκῆπτρον τῆς βασιλείας Του, ἔγινε «ράβδος σιδηρᾶ», διὰ νὰ συντρίψῃ «ὡς σκευὴ κεραμέως» τὸν ψευδὴ κολοσσὸν τῆς εἰδωλομανίας, ὥστε νὰ ἀνοίξῃ ὁ δρόμος, διὰ τὴν «ἀλήθειαν» τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ. Καὶ οὕτως «ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο» (Ἰω. α' 17) τὸ κεφάλαιον τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου ἐν Χριστῷ.

Εἰς τὴν συνέχειαν καὶ ἄλλες πέτρες «ἐσχίσθησαν». Πολλῶν ἀνθρώπων κάμπτεται ἡ σκληροκαρδία. Καρδιᾶς πέτρινες κατενύγησαν. Μαλάσσεται παρὰ τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ ἡ πέτρινη καρδιά ἐνὸς ληστοῦ πού Τὸν ἰκετεύει «μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου», καὶ ἀκούει εἰς ἀπάντησιν τὴν διαβεβαίωσίν Του, ὅτι «σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ Παραδείσῳ». Καὶ κάτωθεν τοῦ Σταυροῦ ὁ ἐκατόνταρχος, πού πρὸ ὀλίγου ἄφηνε τοὺς στρατιώτας του νὰ βασανίζουν, νὰ ραπίζουν καὶ νὰ χλευάζουν τὸν Χριστόν, συνέρχεται βλέπων τὸν συγκλονισμὸν τῆς κτίσεως. Καὶ σπεύδει νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι «ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν» καὶ νὰ ἀναφωνήσῃ μετ' ὀλίγον «ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος».

Ἀλλὰ καὶ ὁ λαός, πού ἐφώναζε μανιωδῶς τὸ «ἄρον, ἄρον σταύρωσον αὐτόν», δὲν μένει ἀπαθὴς καὶ ἀσυγκίνητος ἐμπρὸς εἰς τὰ συγκλονιστικὰ ἐκεῖνα γεγονότα. Καὶ «πάντες οἱ συμπαραγενόμενοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωροῦντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες ἑαυτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον» μετανοημένοι καὶ συντετριμμένοι.

Καὶ αἱ κατακτήσεις τοῦ Ἑσταυρωμένου συνεχίζονται, διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ἀνὰ τὴν οἰκουμένην, ὅπως ὁ Ἰδιος εἶχε προείπει «ἐγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτὸν» (Ἰω. ιβ' 32).

Ἀναμένει βεβαίως νὰ ἐλκύσῃ καὶ ἡμᾶς. Μᾶς καλεῖ νὰ θραύσωμεν τοὺς ὀγκολίθους παθῶν καὶ κακιῶν, πού κυριαρχοῦν πολλάκις εἰς τὴν ζωὴν μας καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν μας. Καὶ ἐπιβάλλεται ἀσφαλῶς, εἰς τὴν κατάργησιν τοῦ «μεσοτείχους», πού κρατεῖ πολλοὺς εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τὸν Χριστόν — ἀπὸ τὴν πίστιν καὶ τὴν χάριν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν Του — καὶ εἰς τὴν διάρρηξιν τῶν πετρῶν, πού ἀντιστοιχεῖ στὸ σπάσιμο τοῦ ὁποιοδήποτε εἰδώλου κατεστημένων δελεαστικῶν ματαιοτήτων, νὰ προστεθῇ καὶ ἡ ὑπερνίκησις τῶν προσωπικῶν ἀμαρτιῶν τοῦ καθενὸς ἐξ ἡμῶν, μετὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς μετανοίας καὶ τῆς καταφυγῆς εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Ἑσταυρωμένου.

3. Εἰς τὸ ἰδικόν Του «τετέλεσται» — μετὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ ὁποίου «κλίνας τὴν κεφαλὴν παρέδωκε τὸ πνεῦμα» (Ἰω. ιθ' 30) εἰς χεῖρας τοῦ ἐπου-

ρανίου Πατρὸς Του — πληροφορεῖ ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅτι «καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεώχθησαν» καὶ δὴ ὅτι «πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἀγίων ἠγέροθη. Καὶ ἐξεληθόντες ἐκ τῶν μνημείων, μετὰ τὴν ἔγερσιν Αὐτοῦ, εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς».

Εἶχε ἀναστήσει καὶ ἄλλους ὁ Χριστός καὶ τελευταῖον τὸν τετραήμερον νεκρὸν Λάζαρον. Ἀλλὰ τώρα, μετὰ τὰς ὁμαδικὰς αὐτὰς νεκραναστάσεις, κατεφάνη σαφῶς ὅτι κατέλυσε διὰ τοῦ Σταυροῦ Του τὸν θάνατον. Ὅταν εἰσῆλθε εἰς τὸν κόσμον ἡ ἀμαρτία, εἰσῆλθε μαζὶ μετ' αὐτήν, ὡς καταδίκη τῆς, ὁ θάνατος. Καὶ ἡ καταδίκη αὐτὴ ἐξέλειπεν, ὅταν ὁ Χριστός, «θανάτῳ θάνατον πατήσας καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζῶν ἡμιθάνατος» ἀνέστη ἐκ νεκρῶν καὶ ἐθριάμβευσε κατὰ τοῦ θανάτου. Καὶ κατενίκησε «τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τοῦτ' ἔστι τὸν διάβολον» (Ἐβρ. β' 14).

Ὑστερα ἀπὸ τὸν θρίαμβον αὐτὸν τοῦ Ἑσταυρωμένου, ὁ θάνατος δέχεται καίριον πλήγμα μετὰ τὴν εἰρωνικὴν καταφρόνησίν του ὑπὸ τοῦ Ἀπ. Παύλου «ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου, Ἄδη, τὸ νίκος;». Ποῦ εἶναι τὸ κεντρί σου, θάνατε; Σὲ ἀφώπλισεν ὀριστικὰ ὁ Ἑσταυρωμένος Κύριός μας «ἰδοὺ γὰρ ἦλθε διὰ τοῦ Σταυροῦ χαρὰ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ».

Οἱ μάρτυρες ἐν συνεχείᾳ τὸν ἀντικρύζουν ἄφοβοι, ἀπτόητοι καὶ ἡρωϊκοί.

Καὶ οἱ πιστοὶ δὲν τὸν τρέμουν πλέον, «ὥσπερ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα» (Α' Θεσ. δ' 13). «Σταυρὸν γὰρ ὑπομείνας δι' ἡμᾶς ὁ Χριστός, θανάτῳ θάνατον ὤλεσεν».

Εἰς Αὐτὸν ἡ δόξα, καὶ εἰς ἡμᾶς ἡ χάρις Του καὶ ἡ σωτηρία καὶ ζωὴ ἡ αἰώνιος. Ἀμήν.

Θεοδώρου Χατζημηχάλη

Ο ΟΣΙΟΣ ΣΥΜΕΩΝ

Ο ΑΝΥΠΟΔΗΤΟΣ ΚΑΙ ΜΟΝΟΧΙΤΩΝ

(εἰσαγωγή – σχόλια – ἐπιμέλεια

Γιάννη Α. Σακελλίωνος),

ἐκδόσεις Γ', σχῆμα 12X17 ἐκατ., σσ. 254.

Τὸ ὡραῖο ἱστορικὸ ἀφήγημα τοῦ λόγιου ἱστοριοδόφῃ Θ. Χατζημηχάλη γιὰ τὴ σπουδαία μορφὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ ὁσίου Συμεῶν, πού ἡ μνήμη του διατηρεῖται ζωντανὴ στὴν περιοχὴ τῆς Ἀγιάς, τοῦ Φλαμουρίου καὶ τοῦ ὄρους Κίτσαβος, παρουσιάζει μετὰ γλαφυρότητα τὴν ἐποχὴ τοῦ 15ου-16ου αἰῶνος, στὴν ὁποία ἔδρασε ὁ Ὁσιος. Τὸ βιβλίο, 180 στῆ σειρᾶ, ἀνήκει στὶς ἐκδόσεις γιὰ τὴν «Ἐθνικὴ Ἐκατοπενηνταετηρίδα».

«Ὁ Θεὸς ὑπερηφάνους ἀντιτάσσεται, ταπεινοὺς δὲ δίδωσι χάριν»* (Ἰακώβου 4,6)

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν παρέβαινε τὴν ἐντολὴν τοῦ ἁγίου Θεοῦ³⁵ καὶ διετέλει εἰς τὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν ἐπλάσθη ὑπὸ τοῦ Παντοδυνάμου καὶ Πανσόφου καὶ Παναγάθου Δημιουργοῦ τοῦ παντός, ἀναμφισβητήτως θὰ ἦτο ταπεινός, διότι βλέπει ὅτι εἶναι ἀπλοῦν πλάσμα, καὶ ὅτι αἱ δυνάμεις του τυγχάνουν περιορισμέναι, καὶ περιορισμένος ὁ κύκλος τῆς ἐνεργείας του, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐξωλίσθη εἰς ἀποστασίαν, ἔχει ὑψηλὴν περὶ ἑαυτοῦ ιδέαν ἔνεκα τῆς ἐπελθούσης πνευματικῆς του τυφλώσεως καὶ διαστροφῆς. Ἄν δὲν ὑπῆρχον ἄλλα ἀποδείξεις τοῦ γεγονότος τῆς πτώσεως τῶν Γεναρχῶν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἡ ὑπερηφάνια τῆς καρδίας τοῦ ἀνθρώπου θὰ ἦτο ἀπόδειξις αὐτοῦ ἰκανωτάτη. Καὶ ἡ δογματικὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας διδάσκει, ὅτι ἡ αἰτία τῆς ἁμαρτίας τῶν πρωτοπλάστων καὶ πηγὴ τῆς κακοδαιμονίας τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἡ κακὴ χρῆσις τοῦ αὐτεξουσίου καὶ ἡ ἄκρα ἐγωϊστικὴ ἐπιθυμία τῶν ἀνθρώπων νὰ παύσουν νὰ ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀντιτασσόμενοι οὕτω εἰς τὸ θέλημα Αὐτοῦ καὶ εἰς τὸν νόμον Του. Ἡ οὕτω ἐπιτελεσθεῖσα ἁμαρτία τῶν πρωτοπλάστων ἀποτελεῖ ἀδίκημα καὶ ὕβριν καὶ ἐπανάστασιν κατὰ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ καὶ προσβολὴν τῆς θείας Αὐτοῦ ἐξουσίας καὶ μεγαλειότητος. Πᾶσα ἁμαρτία ὑπὸ ἀγγέλων ἢ ὑπὸ ἀνθρώπων διαπραττομένη πηγὴν καὶ ρίζαν αὐτῆς ἔχει τὸν ἐγωϊσμόν καὶ τὴν φιλαυτίαν. Ἡ ἀλαζονεία ἀκριβῶς αὕτη τῶν ἀνθρώπων καὶ ὁ ἐγωϊσμός των ἐπέφερε τὴν πώσιν αὐτῶν ἐκ τῆς θείας μακαριότητος, προκαλέσασα τὴν ἀπώλειαν τῶν δώρων τῆς ἀρχεγόνου δικαιοσύνης καὶ τὴν ἀχρείωσιν καὶ ἄμβλυνσιν τῆς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ θείας εἰκόνης. Ἡ προπατορικὴ ἁμαρτία εἶναι ἄφ' ἐνὸς μὲν προσωπικὸν ἁμάρτημα τῶν πρωτοπλάστων καὶ ἄφ' ἐτέρου κατάστασις ἁμαρτίας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν πηγὴν καὶ ρίζαν πάσης μετὰ ταῦτα διαπραττομένης ἁμαρτίας³⁶.

Ἡ ὑπερηφάνια, κατὰ τὴν διδασκαλίαν ἀμφοτέρων τῶν πηγῶν τῆς θείας Ἀποκαλύψεως, ὑπῆρξε τὸ πρῶτον καὶ θεμελιώδες ἁμάρτημα τοῦ ἀνθρώπου, — ἡ ιδέα ὅτι θὰ ἐγίνετο ὡς Θεός· καὶ ἐκ τοῦ ἁμαρτήματος τούτου ἐπῆγασεν ἡ ἀπιστία πρὸς τὴν ἀπειλὴν τοῦ Θεοῦ ὅτι, καθ' ἣν ἡμέραν παρέβαινε

τὴν ἐντολὴν Του ἀνυπερθέτως θὰ ἀπέθνησκε³⁷, καὶ οὕτως ἐπηκολούθησεν ἡ ἔμπρακτος παράβασις, καὶ ἐπῆλθεν ἀκαριαῖος ὁ ἀπειληθεὶς θάνατος, ὁ πνευματικὸς θάνατος, ἡ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποξένωσις. Ἡ ὑπερηφάνια ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει εἶναι ἡ πρώτη καὶ κυρία αἰτία τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς πτώσεως τῶν ἀνθρώπων. Ἐκ δὲ τῶν θεοφόρων τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων, ὁ ἐπίσκοπος Ρώμης Γρηγόριος Α' ὁ Μέγας (540-604) ὁ Διάλογος³⁸ θεωρεῖ τὴν ὑπερηφάνιαν ὡς μητέρα καὶ κυρίαν ὅλων τῶν ἁμαρτιῶν, διότι, ἔστω καὶ ἂν ἀμέσως δὲν φανερῶνουν ὑπερηφάνιαν ὅλοι αἱ ἁμαρτίαι, αὕτη δύναται νὰ ὀδηγήσῃ εἰς πᾶσαν ἁμαρτίαν. Ἰδιαιτέρως, ἐκ τῆς ὑπερηφανίας προέρχονται ὅπωςδήποτε ἡ ἔπαρσις, ἡ φιλοδοξία, ἡ περιαντολογία, ἡ ματαιοδοξία. Ἡ ὑπερηφάνια, ἐξ ἄλλου, ἄγει εἰς τὴν σκληρότητα καὶ τὸ ἄσπονδον μίσος ἐναντι τῶν ἄλλων. Εἶναι ἁμαρτία κατ' ἐξοχὴν ἀντικοινωνικὴ καὶ πρέπει νὰ ἀναζητῆται εἰς τὴν ρίζαν πάσης σχεδὸν συγκρούσεως μετὰ τῶν ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους ὠθεῖ νὰ χρησιμοποιοῦν διάφορον μέτρον διὰ τὸ ἄτομόν των ἀπὸ ὅ,τι διὰ τοὺς ἄλλους³⁹. Ἐνεκα τούτου ἡ μελέτη τοῦ χαρακτῆρος τῆς ἁμαρτίας τῆς ὑπερηφανίας εἶναι σπουδαιότατη, καὶ ἡ σύγκρισις αὐτῆς πρὸς τὴν θεμελιώδη ἀρετὴν τῆς ταπεινοφροσύνης, καθ' ὅσον μάλιστα πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἀγνοοῦν τί εἶναι ὑπερηφάνια καὶ τί ταπεινοφροσύνη.

Κατὰ τὴν ὁμόφωνον τῆς Ἐκκλησίας διδασκαλίαν ἡ κυρία αἰτία τῆς πτώσεως πρῶτον τοῦ Διαβόλου καὶ τῶν ἀγγέλων του, ἔπειτα δὲ τῶν πρωτοπλάστων ὑπῆρξεν ὁ ἐγωϊσμός καὶ ἡ ἀλαζονεία, ἥτοι ἡ τάσις καὶ ἡ ἐπιθυμία πρὸς ἀνεξαρτησίαν καὶ ἀποτελέσιν αὐθυποστάτων καὶ αὐτοτελῶν ὄντων. Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος (295-373 μ.Χ.) εἰς τὸ περίφημον ἀσκητικόν του σύγγραμμα «περὶ παρθενίας» ὡς αἰτίαν τῆς πτώσεως τοῦ Σατανᾶ θεωρεῖ τὴν ὑπερηφάνιαν: «Μέγα φάρμακόν ἐστι σωτηρίας ἡ ταπεινοφροσύνη· ὁ γὰρ Σατανᾶς οὐχ ἔνεκεν πορνείας, ἢ μοιχείας, ἢ κλοπῆς κατηνέχθη ἐκ τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ἡ ὑπερηφάνια αὐτὸν κατέβαλεν εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς ἀβύσσου. Οὕτω γὰρ εἰρηκεν· “Ἀναβήσομαι, καὶ θήσομαι τὸν θρόνον μου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔσομαι ὅμοιος τῷ Ὑψίστῳ”⁴⁰· καὶ διὰ τούτου τὸν λόγον κατεβλήθη, καὶ ἐγένετο ἡ κληρονομία αὐτοῦ τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. Ἡ

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 202 τοῦ ὑπ' ἀρ. 11 τεύχους.

οὖν ὑπερηφανία ἐν τῷ διαβόλῳ ἐστίν· ἡ δὲ ταπεινοφροσύνη ἐν τῷ Χριστῷ»⁴¹. Ὁρθότατα ὁ Μέγας Βασίλειος (330-379 μ.Χ.) εἰς τὸν Κ' Λόγον του «Περὶ ταπεινοφροσύνης καὶ κενοδοξίας»⁴² διδάσκει ὅτι ὁ Σατανᾶς εἶναι πατὴρ τῆς ὑπερηφανίας: «Ὁ γὰρ ἀντιπασσόμενος ὑπερηφάνοις Κύριος καὶ ταπεινῶν ἁμαρτωλοὺς ἕως γῆς, οὗτος ἐπαγγέλλεται τὴν ὕβριν τῶν ὑπερηφάνων ταπεινῶσειν. Ὁ οὖν ταπεινῶν τοὺς ὑπερηφάνους, ρύεται μὲν αὐτοὺς ἐκ τῆς πρὸς τὸν διάβολον ὁμοιότητος, ὅς ἐστι πατὴρ τῆς ὑπερηφανίας, ἐνάγει δὲ αὐτοὺς πρὸς τὸ μαθητεύεσθαι τῷ εἰπόντι· «Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πραῖός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ»⁴³. Ὁ αὐτὸς ἱερὸς Πατὴρ εἰς τὸ περιφνημὸν ἀσκητικὸν σύγγραμμά του «Ὅροι κατ' ἐπιτομήν»⁴⁴, ὁμιλῶν περὶ τοῦ πῶς γνωρίζεται ὁ ὑπερήφανος καὶ πῶς θεραπεύεται, γράφει: «Γνωρίζεται μὲν ἐκ τοῦ τὰ τῆς ὑπεροχῆς ἐπιζητεῖν· θεραπεύεται δέ, ἐὰν πιστεύσῃ τῷ κριματι τοῦ εἰπόντος· «Κύριος ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν»⁴⁵. Ἐκεῖνο μέντοι εἰδέναι χρή, ὅτι, ὅπως ἂν τις φοβηθῇ τὸ κριμα τῆς ὑπερηφανίας, οὐ δύναται θεραπευθῆναι τὸ πάθος, ἐὰν μὴ ἀναχωρήσῃ τῶν τῆς ὑπεροχῆς ἐπιτηδεύματων ἀπάντων· ὥς οὐ δύναται ἀπομαθεῖν διάλεκτον ἢ οἷαν δήποτε τέχνην, μὴ τελείως ἀναχωρήσας οὐ μόνον τοῦ ποιεῖν ἢ λαλεῖν τι κατ' ἐκείνην τὴν τέχνην, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀκούειν τῶν λαλούντων καὶ βλέπειν τοὺς ποιούντας· ὅπερ παρατηρητέον καὶ ἐπὶ πάσης κακίας»⁴⁶.

* * *

Ἄλλ' ἄς ἴδωμεν λεπτομερέστερόν πως ποῖος εἶναι ὁ ὑπερήφανος καὶ ποῖος ὁ ταπεινός.

Ὑπερήφανος εἶναι πᾶς ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος τρέφει περὶ ἑαυτοῦ ἰδέαν, περὶ τῆς ἱκανότητός του, περὶ τῶν προτερημάτων φυσικῶν, ἢ ἐπικτήτων, καὶ μάλιστα περὶ τῆς ἀρετῆς του. Προσφυέστατα ὁ Μέγας Βασίλειος διδάσκει ὅτι ὑπερήφανος εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος κομπάζει διὰ τὰ ὑπάρχοντά του καὶ ἐπιδιώκει νὰ φαίνεται ἀνώτερος ἀπὸ ὅ,τι πράγματι εἶναι: «Ὑπερήφανος δὲ ὁ ἐπὶ τοῖς προσούσιν αὐτῷ κομπάζειν καὶ ὑπέρ, ὃ ἐστι, φαίνεσθαι, ἐπιτηδεύων»⁴⁷. Τοιοῦτοτρόπως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς φαίνεται πόσον κοινὸν εἶναι τὸ ἁμάρτημα τοῦτο, διότι σχεδὸν ἀνεξαίρετως πᾶς ἄνθρωπος κολακεύει καὶ θαυμάζει τὸν ἑαυτόν του δι' ὠρισμένον προτέρημα, πολλάκις καὶ ἀνύπαρκτον, καὶ προσφέρει ἄφθονον θυμίαμα εἰς τὸ εἶδωλον τοῦ ἐγώ του. Ὁμοίως ὑπερήφανος εἶναι καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀκούει καὶ ἀναγινώσκει τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον καὶ ἐγκύρως καὶ αὐθεντικῶς μαν-

θάνει ὅτι ὑπάρχει Σωτὴρ Παντοδύναμος καὶ Ζῶν, ὁ Ὅποιος προσφέρεται νὰ σώσῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ καταδίκης καὶ τοῦ αἰωνίου θανάτου, ἀλλὰ νομίζει ὅτι αὐτὸς οὐδεμίαν ἀνάγκην ἔχει τοιαύτης σωτηρίας, ὥς ποτε οἱ Φαρισαῖοι, πρὸς τοὺς ὁποῖους εἶπεν ὁ Ἰησοῦς: «οὐκ ἤλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν»⁴⁸. Ἐπίσης ὑπερήφανος εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν συναισθάνεται τὴν ἐνοχλήν του ἐνώπιον τοῦ Ἀγίου Θεοῦ καὶ ἀποκρύπτει καὶ παντοιοτρόπως δικαιολογεῖ τὰς ἁμαρτίας του καὶ δὲν κατανοεῖ ὅτι εἶναι πεπτωκὼς καὶ φύσει ὑπόδουλος εἰς τὸ κακὸν καὶ τὴν ἁμαρτίαν. Ὑπερήφανος εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν δέχεται συμβουλὰς, μάλιστα ἂν προέρχωνται παρὰ προσώπου, τὸ ὁποῖον θεωρεῖ κατώτερόν του, καὶ δὲν ὑποτάσσεται εἰς τὴν Πρόνοιαν⁴⁹ τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ περὶ τῆς ἐπιγείου του ζωῆς, ἀλλὰ χαράσσει αὐτὸς αὐταρέσκως τὸ σχέδιον τοῦ μέλλοντος. Ὡσαύτως ὁ ὑπερήφανος δὲν ἀποδίδει, ὥς ὠφείλει, εἰς τὸν Ἅγιον Θεόν, ἀλλ' εἰς τὸν ἑαυτόν του τὰ χαρίσματα τὰ κατεχόμενα ὑπ' αὐτοῦ, εἴτε φυσικὰ εἴτε ἐπικτήτα εἶναι ταῦτα. Ὁ ὑπερήφανος, ἐν προκειμένῳ, δὲν ἔχει ὑπ' ὄψει τοῦ τὴν Παύλειον διδασκαλίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ἀποδίδῃ πᾶσαν ἠθικὴν του ἀξίαν καὶ ἱκανότητα καὶ πάντα τὰ χαρίσματά του εἰς τὸν Θεόν, διότι παρ' Αὐτοῦ ἔλαβε τὰ πάντα. «Τί δὲ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες;»⁵⁰. Τέλος, ὁ ὑπερήφανος, θεωρῶν ἑαυτὸν αὐτάρκη καὶ ἀνεπιδεῖ, ἐξεγείρεται καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ὥσάν νὰ μὴν ἔχη καὶ αὐτὸν ἀνάγκην. Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶναι ἡ κορυφαία ἐκδήλωσις τῆς ὑπερηφανίας. Τοιοῦτον κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξε τὸ ἁμάρτημα τοῦ Ἑωσφόρου, ὁ ὁποῖος ἀπετόλμησε νὰ σταθῇ ἀντιμέτωπος τοῦ Θεοῦ μὲ τὸν βλάσφημον λόγον: «Εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβήσομαι, ἐπάνω τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ θήσω τὸν θρόνον μου... ἀναβήσομαι ἐπάνω τῶν νεκρῶν, ἔσομαι ὅμοιος τῷ Ὑψίστῳ»⁵¹, εὐθὺς δὲ ἐτιμωρήθη μὲ τὸν ἄδην: «νῦν δὲ εἰς ἄδην καταβήσῃ καὶ εἰς τὰ θεμέλια τῆς γῆς»⁵². Εἰς τοιοῦτον φοβερὸν ἁμάρτημα περιπίπτουν ὅσοι ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἀρνοῦνται ὑποταγῆν εἰς τὴν αὐθεντίαν τῆς Ἐκκλησίας ἢ δὲν ἀποδέχονται τὴν διδασκαλίαν Της.

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὑπερηφανία, ὥς ἐλέχθη ἀνωτέρω, ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς πτώσεως τῶν ἀνθρώπων, ἡ ταπεινοφροσύνη τοῦναντίον εἶναι ἡ πρώτη καὶ κυρία βᾶσις τῆς ὑψώσεως καὶ σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων, τὸ στερεὸν θεμέλιον

τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν καὶ τῆς ἀληθοῦς χριστιανικῆς ζωῆς. Ἡ ταπεινοφροσύνη κατὰ τὴν χριστιανικὴν ἀντίληψιν δὲν εἶναι τυφλὴ τις καταφρόνησις τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ ἄλογος ἐξευτελισμὸς πάσης ἰδίας ἀξίας, ἀλλ' ὡς ὀρθότατα ὁ Μέγας Βασίλειος παρατηρεῖ: «Ἡ ἀπόθεσις τοῦ ματαίου φρονήματος καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ ἐπάροματος καὶ ὕψους ἀλαζονικοῦ καὶ οἰκήματος διακένου πρὸς τὴν οἰκείαν ἀξίαν ἐπάνοδος ταπεινῶσις ἐστὶν ἐπαινετὴ»⁵³. Ταπεινοφροσύνη ἐκ χριστιανικῆς ἀπόψεως εἶναι ἡ ἀνυπόκριτος καὶ ἐκουσία ἀναγνώρισις, ἀλλὰ καὶ ἡ βαθείας συναίσθησις τῆς ἀτελείας καὶ ἀναξιότητός μας ἀπέναντι τοῦ πανυπερτελείου Ἁγίου Θεοῦ καὶ ἡ ἐκ ταύτης ἀπορρέουσα μικρὰ καὶ εὐτελὴς γνώμη περὶ ἡμῶν τῶν ἰδίων. Ὁ Οὐρανοφάντωρ τῆς Καισαρείας Ἐπίσκοπος, Μέγας Βασίλειος, εἰς τὸ ἀσκητικόν του ἔργον «Ὅροι κατ' ἐπιτομὴν», ὁμιλῶν περὶ τοῦ τί εἶναι ταπεινοφροσύνη καὶ πῶς αὕτη κατορθοῦται, γράφει: «Ταπεινοφροσύνη μὲν ἐστὶ τὸ πάντας ἡγεῖσθαι ὑπερέχοντας ἑαυτοῦ, κατὰ τὸν ὅρον τοῦ ἀποστόλου. Κατορθοῖ δέ τις αὐτὴν πρῶτον μὲν, ἐὰν μνημονεύσῃ τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου εἰπόντος: «Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρῶτός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ»⁵⁴ (ὅπερ πολλαχοῦ καὶ πολυτρόπως καὶ ἔδειξε καὶ ἐδίδαξε), καὶ πιστεύσῃ αὐτῷ ἐπαγγελαμένῳ, ὅτι «Ὁ ταπεινὸς ἑαυτὸν ὑψωθήσεται»⁵⁵. ἔπειτα, ἐὰν δι' ὁμαλοῦ καὶ ἀδιαστάτως τοῖς τῆς ταπεινοφροσύνης ἐπιτηδεύμασιν ἐν παντὶ πράγματι ἐμμελετήσῃ καὶ συγγυμνάσῃται. Μόλις γὰρ οὕτω δυνήσεται τῇ διηγεκεί μελέτῃ ἀναλαβεῖν τὴν ἔξιν τῆς ταπεινοφροσύνης, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν τεχνῶν γίνεσθαι εἴωθεν. Ὁ δὲ αὐτὸς τρόπος τῆς κατορθώσεως καὶ ἐπὶ πάσης ἀρετῆς τῆς κατ' ἐντολὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ»⁵⁶. Ὁ αὐτὸς ἱερὸς Πατὴρ καὶ τῆς Οἰκουμένης θεῖος Διδάσκαλος εἰς τὴν περίφημον περὶ ταπεινοφροσύνης ὁμιλίαν Του⁵⁷, σχολιάζων σχετικὸν χωρίον τοῦ Προφήτου Ἰερεμίου, διδάσκει τὰ ἑξῆς περὶ τοῦ ἀληθοῦς καυχήματος τοῦ χριστιανοῦ: «Μὴ καυχάσθω ὁ σοφὸς ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ καὶ μὴ καυχάσθω ὁ ἰσχυρὸς ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ καὶ μὴ καυχάσθω ὁ πλούσιος ἐν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ»⁵⁸. Ἀλλὰ τί τὸ καύχημα τὸ ἀληθές; Καὶ ἐν τίνι μέγας ὁ ἄνθρωπος; «Ἐν τούτῳ», φησί, «καυχάσθω ὁ καυχώμενος, ἐν τῷ συνιεῖν καὶ γινώσκειν ὅτι ἐγὼ Κύριος»⁵⁹. Τοῦτο ὕψος ἀνθρώπου, τοῦτο δόξα καὶ μεγαλειότης, ἀληθῶς γνῶναι τὸ μέγα καὶ τοῦτο προσφύεσθαι καὶ δόξαν τὴν παρὰ τοῦ Κυρίου τῆς δόξης ἐπιζητεῖν»⁶⁰. Ἡ ἀληθὴς καύχησις τοῦ ἀληθοῦς χριστιανοῦ, ὡς

προσφύεστατα διδάσκει ὁ θρηνώδης Προφήτης Ἰερεμίας, εἶναι ἡ γνώσις τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Του θελήματος. «Ὁ καυχώμενος, ἐν Κυρίῳ καυχάσθω»⁶¹, διδάσκει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

(Συνεχίζεται)

35. Γενέσεως, 2,26-27.

36. Βλ. Ἰωάννου Κασσομενάκη - Ἀρχιμ. Ἀντωνίου Κόμπου, Ἐγχειρίδιον Δογματικῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, σελ. 163, Θεσσαλονίκη, 1970.

37. Γενέσεως, 3,3: «... οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ, οὐ δὲ μὴ ἄψησθε αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἀποθάνητε».

38. Γρηγορίου Α' Ἐπισκόπου Ρώμης τοῦ Διαλόγου, PL. 76, 620-621.

39. Βλ. Θρησκευτικὴν καὶ Ἠθικὴν ἐγκυκλοπαιδεῖαν, ἄρθρον «Υπερηφάνεια», τόμος ΙΑ', σελ. 960, Ἀθῆναι 1967.

40. Ἡσαΐου, 14,14.

41. Μεγάλου Ἀθανασίου, Περὶ Παρθενίας, 5, Β.Ε.Π., σελ. 61, τόμος 33, Ἀθῆναι 1963.

42. Μεγάλου Βασιλείου, Περὶ ταπεινοφροσύνης καὶ κενοδοξίας, 1, Β.Ε.Π., σελ. 312, τόμος 57, Ἀθῆναι 1978.

43. Ματθαίου, 11,29.

44. Τὰ δύο βασικὰ ἀσκητικὰ ἔργα τοῦ ἀσκητοῦ ἐπισκόπου «Ὅροι κατὰ πλάτος» καὶ «Ὅροι κατ' ἐπιτομὴν» δὲν ἀποτελοῦν, ὑπὸ αὐστηρὰν ἔννοιαν, σχέδιον τρόπον τινὰ «Καταστατικοῦ ἢ Διοικητικοῦ Χάρτου» τοῦ κοινοβίου, ἀλλὰ μᾶλλον Ἐγχειρίδιον Κατηχήσεως ἀρετολογίας καὶ καθηκοντολογίας.

45. Ἰακώβου, 4,6.

46. Μεγάλου Βασιλείου, Ὅροι κατ' ἐπιτομὴν, ἀπόκρισις ΛΕ', Β.Ε.Π., σελ. 245, τόμος 53, Ἀθῆναι 1976.

47. Μεγάλου Βασιλείου, Ὅροι κατ' ἐπιτομὴν, ἀπόκρισις ΝΣΤ', Β.Ε.Π., σελ. 254, τόμος 53, Ἀθῆναι 1976.

48. Μάρκου, 2,17.

49. Θεία Πρόνοια εἶναι ἡ συνεχὴς καὶ ἀδιάκοπος ἐνέργεια τοῦ Ἀγαθοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς ὁποίας συντηρεῖ τὸν ὕλικόν κόσμον καὶ μάλιστα τὸν ἄνθρωπον καὶ κυβερνᾷ καὶ διευθύνει πρὸς τὸν προορισμόν του. Ἡ δὲ πεποίθησις εἰς τὴν Πρόνοιαν τοῦ Ἁγίου Θεοῦ εἶναι ἀνεξάντλητος πηγὴ ἐνισχύσεως τοῦ χριστιανοῦ εἰς τὸν ἱερὸν καὶ ὑψηλὸν ἀγῶνα τῆς ἐπιγείου ζωῆς.

50. Α' Κορινθίους, 4,7.

51. Ἡσαΐου, 14,13-14.

52. Ἡσαΐου, 14,15. Λουκά, 10,18.

53. Μεγάλου Βασιλείου, Ἐρμηνεία εἰς τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν, 86, Β.Ε.Π., σελ. 110, τόμος 56, Ἀθῆναι 1978.

54. Ματθαίου, 11,29.

55. Λουκά, 18,14.

56. Μεγάλου Βασιλείου, Ὅροι κατ' ἐπιτομὴν, ἀπόκρισις 198, Β.Ε.Π., σελ. 310, τόμος 53, Ἀθῆναι 1976.

57. Μεγάλου Βασιλείου, Ὁμιλία περὶ ταπεινοφροσύνης, Β.Ε.Π., σελ. 180-186, τόμος 54, Ἀθῆναι 1976.

58. Ἰερεμίου, 9,22. Πρβλ. Α' Βασιλειῶν, 2,3.

59. Ἰερεμίου, 9,23.

60. Μεγάλου Βασιλείου, Ὁμιλία περὶ ταπεινοφροσύνης, Β.Ε.Π., σελ. 182, τόμος 54, Ἀθῆναι 1976.

61. Α' Κορινθίους, 1,31.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ, Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο τεῦχος)

Οἱ τρεῖς ψαλμοὶ αὐτοὶ (91ος, 92ος καὶ 94ος) τῶν ἀντιφώνων τῆς θείας λειτουργίας φαίνεται πὼς ἀρχικὰ ψαλλόταν ὁλόκληροι, ὅπως μπορεῖ νὰ συναχθεῖ ἀπὸ ἄλλα παράλληλα καὶ ἀπὸ ὑπαινιγμούς στὰ ἀνωτέρω πατερικὰ ὑπομνήματα. Γιὰ διαφόρους λόγους, ποὺ δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ μνημονευθοῦν, βαθμηδὸν ἐπικράτησε νὰ περικόπτονται στίχοι ἀπὸ αὐτοὺς καὶ ἡ ψαλμωδία τοῦ τρίτου ψαλμοῦ, τοῦ 94ου νὰ διακόπτεται στὸν 6α στίχο, στὸ εἰσοδικὸ «Δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν αὐτῷ (Χριστῷ)». Τελικὰ ἐψάλλοντο μόνο τέσσερις στίχοι ἀπὸ κάθε ψαλμό, ἔτσι ὥστε τὸ «Δόξα Πατρὶ...», ποὺ κατακλείει τὸ κάθε ἀντίφωνο, νὰ ἐπανέρχεται στὸν χορὸ ποὺ ἄρχισε τὴν ψαλμωδία του, κατὰ τὴν τάξη, δηλαδή στὸν πρῶτο χορὸ τὸ «Δόξα» τοῦ πρώτου καὶ τοῦ τρίτου ἀντιφώνου (τὸ «Δόξα» στὸ τρίτο ἀντίφωνο, κατὰ τὸ ὁποῖο γινόταν ἡ εἰσοδος, ἐλέγετο πρὸ τοῦ κοντακίου μετὰ τὴν εἰσοδο) καὶ τὸ «Δόξα» τοῦ δευτέρου ἀντιφώνου στὸν δεύτερο χορὸ. Στὰ χειρόγραφα συνηθέστερα ἀπαντᾷ μόνο ὁ πρῶτος στίχος τοῦ ψαλμοῦ (ὅπως ἔγινε καὶ στὰ προκείμενα καὶ στὰ ἀλληλουαρία), εἴτε γιατί ἐψάλλετο ὁ ὅλος ψαλμὸς ἀπὸ τὸ Ψαλτήριο, εἴτε γιατί ἡ ἐπιλογή τῶν στίχων γινόταν ἐξ ἑθους καὶ ἀναλόγως πρὸς τὶς χρονικὲς δυνατότητες τῶν συνάξεων. Σὲ νεώτερα χειρόγραφα καὶ στὰ ἔντυπα οἱ στίχοι αὐτοὶ προκαθορίζονται, ἀλλὰ οὔτε ὁ ἀριθμὸς οὔτε ἡ ἐπιλογή τῶν στίχων εἶναι πάντοτε ἡ ἴδια. Συνήθως μάλιστα ἕνας ἀπὸ τοὺς τέσσερις στίχους τοῦ κάθε ἀντιφώνου ἔχει ἐκπέσει ἢ συγχωνευθεῖ μὲ τὸν προηγούμενο. Κλείνοντας τὴν ἀπάντηση αὐτή, γιὰ νὰ γίνουν σαφέστερα ὅσα γράφουμε καὶ γιὰ νὰ μὴ χρειασθεῖ νὰ ἐπανέλθουμε στὸ θέμα, θὰ ἐπιχειρήσουμε τὴν ἀποκατάσταση τῶν ἀντιφώνων, βάζοντας σὲ ἀγκύλες τοὺς στίχους ποὺ ἔχουν ἐκπέσει.

Γιὰ τὶς δεσποτικὲς κατ' ἀρχὰς ἐορτὲς διαμορφώθηκαν εἰδικὰ ἀντίφωνα μὲ ψαλμούς ποὺ ἀναφερόταν προφητικὰ στὸ θέμα τῆς ἐορτῆς. Αὐτὸ μᾶς εἶναι εὐκόλα κατανοητὸ ἂν τὸ παραβάλλουμε πρὸς ὅ,τι ἔγινε στὴν μεταγενε-

στέρα πράξη μὲ τὴ χρήση τῆς Ὁκτωήχου. Κατὰ τὶς μεγάλες δεσποτικὲς ἐορτὲς ἡ ἀναστάσιμος ἀκολουθία, ὡς γνωστὸν, «σχολάζει» καὶ ψάλλονται ἀμικρῶς τὰ τῆς δεσποτικῆς ἐορτῆς. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἔγινε μὲ τὰ ἀντίφωνα. Στὶς δεσποτικὲς ἐορτὲς τὰ κοινὰ ἀναστάσιμα ἀντίφωνα δίνουν τὴ θέση τοὺς στὰ εἰδικὰ ἀντίφωνα τῆς ἐορτῆς. Ἀργότερα ἔκαμαν τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὶς θεομητορικὲς ἐορτὲς μὲ τάση, ποὺ εὐτυχῶς δὲν εὐδοκίμησε, νὰ ἐπεκταθεῖ καὶ στὶς ἐορτὲς μεγάλων ἀγίων. Στὰ νέα ὅμως θεομητορικὰ ἀντίφωνα ἄφησαν ὡς εἰσοδικὸ τὸ «Δεῦτε προσκυνήσωμεν...», τὸν εἰσοδικὸ δηλαδή στίχο τοῦ τρίτου ἀντιφώνου (Ψαλμ. 94,6α), εἴτε γιατί εἶχε στὸ μεταξὺ λησμονηθεῖ ὁ ὀρθὸς τρόπος δομῆς τῶν ἀντιφώνων (ὅτι δηλαδή ὁ εἰσοδικὸς στίχος εἶναι στίχος τοῦ ψαλμοῦ τοῦ τρίτου ἀντιφώνου, κατὰ τὸ ὁποῖο γίνεται ἡ εἰσοδος), εἴτε γιατί θέλησαν μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ νὰ διατηρήσουν τὸν ἀναστάσιμο χαρακτήρα τῆς λειτουργίας, κάτι ἀνάλογο μὲ τὴν παράλληλη χρήση τῆς Ὁκτωήχου κατὰ τὶς θεομητορικὲς ἐορτὲς ὅταν συμπέσουν μὲ Κυριακή.

Τώρα ὡς πρὸς τὰ ἐφύμνια. Τὸ πρῶτο ἀντίφωνο (Ψαλμ. 91), εἶχε πάντοτε ὡς ἐφύμνιο τὸ «ταῖς πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου...», ὅπως καὶ μέχρι σήμερα. Τὸ δεύτερο (Ψαλμ. 92), στὴν μὲν Κωνσταντινούπολη μέχρι τὸν IB' αἰῶνα τὸ τριπλοῦν «Ἀλληλουῖα» καὶ ἀργότερα τὸ «Πρεσβείαις τῶν ἁγίων σου...». Τὸ τρίτο ἀντίφωνο (Ψαλμ. 94), τὸ «Σῶσον ἡμᾶς, Υἱὲ Θεοῦ...» ἢ τὸ «Ὁ μονογενὴς Υἱός...» ἢ ἀργότερα τὸ τροπάριο τῆς ἐορτῆς. Τὰ ἐφύμνια παρουσιάζουν καὶ ἄλλες παραλλαγές καὶ ἀλλαγές, ποὺ ἔγιναν γιὰ διαφόρους γνωστούς ἢ ἀγνώστους λόγους. Οἱ ψαλμοὶ πάντως παρέμειναν σταθεροί, ὡς κύριο καὶ ἀρχικὸ στοιχεῖο, παρὰ τὶς ἐν τῷ μεταξὺ μετατοπίσεις τῶν ἐφύμνιων. Αὐτὸ εἶναι καὶ γιὰ μᾶς ἰδιαίτερα διδακτικὸ γιὰ νὰ μᾶς βοηθήσει νὰ διακρίνουμε σωστὰ τί εἶναι τὸ σταθερὸ καὶ τί τὸ μεταβλητὸ στοιχεῖο στὴ θεία λατρεία. Στὴν προκειμένη δὲ περίπτωσι, σταθερὸ στοιχεῖο εἶναι οἱ τρεῖς εἰδικὰ γιὰ τὴ θεία λειτουργία ἐπιλεγέντες ψαλμοὶ ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους πατέρες. Ὅσο γιὰ

τὰ ἐφύμνια τους καὶ τοὺς κατ' ἐπιλογὴν στί-
χους τους μετὰ ἀπὸ τὴς ἀνωτέρω σημειωθείσας
ἀλλαγῆς καὶ ἀνακατατάξεις ἐφθασαν στὸ ἀκό-
λουθο σχῆμα:

Πρῶτον ἀντίφωνον: Ψαλμὸς 91ος

1. Ἀγαθὸν τὸ ἐξομολογεῖσθαι... Ὑψιστε (στί-
χος 2).
Ταῖς πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου...
2. Τοῦ ἀναγγέλλειν τὸ πρωῒ... κατὰ νύκτα
(στίχος 3).
Ταῖς πρεσβείαις...
- [3. Ἐν δεκαχόρδῳ ψαλτηρίῳ μετ' ᾠδῆς ἐν κι-
θάρα (στίχος 4).
Ταῖς πρεσβείαις...]
4. Ὅτι εὐθύς Κύριος... ἀδικία ἐν αὐτῷ (στί-
χος 16).
Ταῖς πρεσβείαις...
5. Δόξα καὶ νῦν.
Ταῖς πρεσβείαις...

Δεύτερον ἀντίφωνον: Ψαλμὸς 92ος

1. Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν... περιεζώσατο (στί-
χος 1α).
Σῶσον ἡμᾶς...
2. Καὶ γὰρ ἐστερέωσε... σαλευθήσεται (στί-
χος 1β).
Σῶσον ἡμᾶς...
- [3. Τὰ μαρτύριά σου ἐπιστώθησαν σφόδρα
(στίχος 5α).
Σῶσον ἡμᾶς...]
4. Τῷ οἴκῳ σου πρέπει... ἡμερῶν (στίχος 5β).
Σῶσον ἡμᾶς...
5. Δόξα καὶ νῦν.
Ὁ μονογενής...

Τρίτον ἀντίφωνον: Ψαλμὸς 94ος

1. Δεῦτε ἀγαλλιασώμεθα... Σωτήρι ἡμῶν (στί-
χος 1).
Τὸ ἀπολυτίκιον.
2. Προφθάσωμεν τὸ πρόσωπον... ἀλαλάξωμεν
αὐτῷ (στίχος 2).
Τὸ ἀπολυτίκιον.
- [3. Ὅτι Θεὸς μέγας Κύριος καὶ βασιλεὺς μέ-
γας καὶ βασιλεὺς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν
(στίχος 3).
Τὸ ἀπολυτίκιον].
4. Ὅτι ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ... αὐτοῦ εἰσι (στί-
χος 4).
Τὸ ἀπολυτίκιον.

5. Δεῦτε προσκυνήσωμεν... Χριστῷ (στίχος
6α).

Σῶσον ἡμᾶς...

- [6. Δόξα καὶ νῦν].

Τὸ κοντάκιον.

Κατὰ μία κάπως παλαιότερα μορφή, ποὺ
τηρεῖται στὰ μοναστήρια καὶ ὑπάρχει καὶ στὸ
Ὡρολόγιο, ὅταν δὲν εἶναι ἐορτή, στὸ δεύτερο
ἀντίφωνο καὶ στὸ τρίτο διατηροῦνται τὰ πα-
λαιὰ ἐφύμνια, «πρεσβείας τῶν ἁγίων σου...»
καὶ «Σῶσον ἡμᾶς, Υἱὲ Θεοῦ...» ἀντιστοίχως,
οἱ ψαλμοὶ ὅμως σ' ὅλες τὴς περιπτώσεις μέ-
νουν ἀμετακίνητοι.

Γιὰ τὴν μοναστικὴ παράδοση τῶν τυπικῶν
μὲ τοὺς μακαρισμοὺς γράψαμε ἀρκετὰ στίς ἀ-
παντήσεις ποὺ μνημονεύσαμε πρὶν πάνω. Τὸ
Τυπικὸ ὀρίζει πότε καὶ πῶς ψάλλονται εἰς ἀν-
τικατάσταση τῶν ἀσματικῶν ἀντιφώνων τῆς
θείας λειτουργίας. Στίς ἀνωτέρω ἀπαντήσεις
εἶδαμε γιὰ ποιούς λόγους ἐπιχειρήθηκε ἡ ἀν-
τικατάσταση αὐτὴ καὶ ποιές ἦταν οἱ συνέπειές
τῆς στὴν πράξη τῶν ἐνοριακῶν ναῶν. Εἶναι
αὐτονόητο ὅτι, ἂν δὲν ψαλοῦν τὰ τυπικά καὶ
οἱ μακαρισμοὶ κατὰ τὸ Τυπικὸ τοῦ Ἁγίου Σά-
βα, θὰ ψαλοῦν τὰ ἀντίφωνα κατὰ τὴν παλαιὰ
τάξη τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὅπως τὴν ἀνα-
λύσαμε ἀνωτέρω, ἀρχαία καὶ αὐτὴ, σεβασμία
καὶ ὠραία, ὅσο τουλάχιστον καὶ τὰ τυπικά.

Ἀνδρέα Θεοδώρου

«ΣΤΑΥΡΟΝ ΧΑΡΑΞΑΣ ΜΩΣΗΣ»

Ἑρμηνεῖα στίς Καταβασίεις

τῶν Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν ἐορτῶν.

Ἀθήνα 1995, σχῆμα 14X21 ἐκατ., σσ. 208.

*Οἱ Καταβασίεις εἶναι ὕμνοι ποὺ συγκα-
νοῦν τὴν προσευχόμενη ψυχὴ τῆς Ἐκ-
κλησίας. Ἡ μελέτη τοῦ ἐγκύριου συγγρα-
φέως ἐρμηνεύει τὴς Καταβασίεις τῶν Δε-
σποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν ἐορτῶν ὅλου
τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους καὶ μὲ τρόπο
ἀπόλυτα κατανοητὸ ἐμβαθύνει στὰ ὑπέρ-
οχα μηνύματά τους. Παρατίθεται τὸ πρω-
τότυπο κείμενο κάθε ὕμνου μὲ τὴν ἀπό-
δοσὴν του στὴ νεοελληνικὴ καὶ ἀκολουθεῖ
σύντομος σχολιασμός.*

Τὸ ἐγκόλπιον τοῦ νεωκόρου

Τοῦ Πρωτοπρ. κ. **ΙΩΑΝ. ΑΘ. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ** π.Θ.

Ἐφημερίου Ἱ. Ν. Ἀγ. Στυλιανοῦ Γκύζη

ΜΙΑ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΗ

Ἦμουν ἀκόμη ἀστράτευτος νέος, ὅταν ἀπὸ τὴν Πάτρα ἦλθα στὴν Ἀθήνα τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1935. Μὲ τὶς ὁδηγίες τοῦ ἀείμνηστου πρώτου πνευματικοῦ μου π. Γερβασίου (Παρασκευοπούλου) ἐπισκέφτηκα τὸν τότε Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ἀοίδιμο Χρυσόστομο (Παπαδόπουλο) καὶ ζήτησα τὴ βοήθειά του. Ἐκεῖνος τὶς ἐπόμενες πρώτες ἡμέρες τοῦ Ὀκτωβρίου μὲ διώρισε τρίτο (βοηθὸ) νεωκόρο στὸν Ἱερὸ Ναὸ Μητροπόλεως Ἀθηνῶν. Μετὰ ἓνα χρόνο πῆγα στρατιώτης. Λίγο ἀργότερα κηρύχτηκε ὁ πόλεμος τοῦ '40 καὶ τὸν Ἰούνιο τοῦ 1941, ὁ ἄλλος ἀοίδιμος Ἀρχιεπίσκοπος Χρῦσανθος (Φιλιππίδης), μὲ πρωτοσύγκελλό του τὸν πνευματικό μου π. Γερβάσιο, μὲ διώρισαν τρίτο νεωκόρο στὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίου Βασιλείου, πίσω ἀπὸ τὸ Μουσεῖο. Καὶ ἔτσι, ὡς νεωκόρος, ἔβγαλα δύο τάξεις τοῦ τότε Α' Νυκτερινοῦ Γυμνασίου καὶ σπούδασα καὶ τελείωσα τὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπ. Ἀθηνῶν. Μαζί ὅμως γεύτηκα καὶ τὶς χαρές, ἀλλὰ πὶο πολὺ τὴν πικρία καὶ τὶς δυσκολίες τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ νεωκόρου. Ἀπὸ αὐτὴ τὴν πείρα καὶ ἀπὸ τὴν 45χρονη διακονία μου, ὡς ἐφημερίου Ἱερέως, εἶναι βγαλμένες οἱ παρακάτω σκέψεις. Καὶ τὶς ἀπευθύνω τώρα στὰ βαθιὰ μου γεράματα στοὺς προσφιλεῖς μου νεωκόρους. Αὐτοὺς τοὺς «ἀφανεῖς» καὶ ἀκούραστους «συνεργοὺς» τοῦ Κυρίου στὸ ἔργο τῆς ἀγάπης Του πρὸς τοὺς πιστοὺς.

Σ' αὐτοὺς τοὺς «συνεργοὺς» τοῦ Κυρίου ἀφιερώνω καὶ τὸ μικρὸ Ἐγκόλπιο μὲ πατρικὴ ἀγάπη καὶ θερμὲς εὐχές.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΝΑΟΙ

Ἀπὸ τὰ πρῶτα-πρῶτα χρόνια ποὺ σχηματίστηκε ἡ μικρὴ ἀνθρώπινη κοινωνία αἰσθάνθηκαν οἱ ἄνθρωποι τὴν ἀνάγκη νὰ λατρεύουν τὸ Θεὸ καὶ δημιουργὸ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἐπειδὴ καταλάβαιναν πὺς ὁ Δημιουργὸς Θεὸς ἦταν Κάποιος ξεχωριστός, γι' αὐτὸ διάλεγαν καὶ τοὺς καλύτερους τόπους γιὰ τὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ. Σ' αὐτοὺς τοὺς τόπους ἔφτιαχναν λίγο ἀργότερα καὶ ξεχωριστὰ κτίρια ποὺ διακρίνονταν ἀπὸ τὰ ἄλλα. Τὰ κτίρια αὐτὰ τὰ

ὀνόμασαν ναοὺς, ἀπὸ τὸ ρῆμα νέω ποὺ σημαίνει κατοικῶ. Καὶ πίστευαν πὺς στὰ ἰδιαίτερα αὐτὰ κτίρια κατοικοῦσε ὁ Θεὸς τους. Γι' αὐτὸ βλέπουμε σ' ὅλο τὸν κόσμο πανάρχαια κτίσματα-ναοὺς ποὺ εἶχαν φτιάσει οἱ ἄνθρωποι κάθε προγενέστερης ἐποχῆς.

Μετὰ τὴν ἀναγνώριση τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἀπὸ τὸ Μέγα Κωνσταντῖνο, οἱ χριστιανοὶ γιὰ νὰ λατρεύουν τὸν ἀληθινὸ Θεό, γέμισαν τὸν κόσμον μὲ χριστιανικοὺς ναοὺς. Στὴν ἀρχὴ ἦταν ἀπλοῖ, μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου ὅμως ἔγιναν μεγαλοπρεπεῖς καὶ πολυτελεῖς. Τοὺς ἔδωσαν καὶ νέα μορφὴ καὶ ἔγιναν οἱ περικαλλεῖς Βυζαντινοὶ ναοί, ποὺ μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς θαυμάζονται ἀπὸ ὅλο τὸν κόσμον.

Οἱ ναοί, λοιπόν, εἶναι ξεχωριστὰ κτίρια καὶ ἐπειδὴ μέσα σ' αὐτὰ λατρεύεται ὁ ἅγιος Θεός, γι' αὐτὸ καὶ τὰ κτίρια αὐτὰ θεωροῦνται καὶ εἶναι τόποι ἅγιοι. Αὐτοὺς εἶναι καὶ ὁ εἰδικὸς λόγος ποὺ γίνεται ξεχωριστὴ καθιέρωσή τους. Πρὶν ἀκόμη ἀρχίσουν νὰ λειτουργοῦνται ἐπίσημα, γίνονται ξεχωριστὲς τελετὲς. Γίνονται τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ. Μιὰ τελετὴ καὶ ἀκολουθία συγκινητικὴ καὶ μεγαλοπρεπὴς καὶ ποὺ ὁ Ἀρχιερέας ποὺ τελεῖ τὰ ἐγκαίνια, σὲ μικρὸ λακκάκι ποὺ εἶναι σκαμμένο στὸ κέντρο τῆς Ἀγίας Τραπέζης ἀποθέτει - βάζει σὲ χρυσὸ ἢ ἀργυρὸ κοντάκι λείψανα ἁγίων Μαρτύρων καὶ χρίει μὲ εἰδικὸ ὕγρον τὶς τέσσερις ἐσωτερικὲς πλευρὲς τοῦ ναοῦ. Καθιερώνεται ἔτσι τὸ κτίριο ὡς τόπος λατρείας τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ γι' αὐτὸ τὸν ὀνομάζουμε: ἱερὸ ναό. Αὐτοὺς εἶναι καὶ ὁ λόγος ποὺ αὐτὰ τὰ κτίρια τὰ περιβάλλουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἀπίστους καὶ τοὺς βαρβάρους, μὲ ἰδιαίτερο σεβασμό.

Οἱ χριστιανικοὶ ναοὶ δὲν εἶναι μόνον ἱερὰ καὶ ἅγια κτίσματα, ἀλλὰ εἶναι καὶ τόποι ὅπου τελοῦνται ὅλες οἱ χριστιανικὲς τελετὲς καὶ εἰδικότερα τελοῦνται τὰ ἅγια καὶ ἱερὰ Μυστήρια. Τὸ μυστήριον τῆς Βαπτίσεως, μὲ τὸ ὁποῖο κάποιος γίνεται μέλος τῆς Ἐκκλησίας, μέλος τοῦ μυστικοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Τὸ μυστήριον τοῦ Γάμου ποὺ ἓνα ζευγάρι πιστῶν ζητοῦν τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ στὴν παραπέρα ζωὴ τους. Ἰδιαίτερα δὲ τὸ μυστήριον τῶν μυστηρίων, ἡ

Θεία Λειτουργία, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ὁποίας μεταβάλλεται τὸ λίγο ψωμί καὶ τὸ λίγο κρασί σὲ ἅγιο Σῶμα καὶ ἅγιο Αἷμα τοῦ Σωτῆρα μας Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπὸ τὸ ὁποῖο κοινωνοῦμε οἱ πιστοί.

Ἐκεῖ, στοὺς ἱεροὺς ναοὺς οἱ ἱερεῖς προσεύχονται καθημερινά, πρωτὶ καὶ ἀπόγευμα καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό τους, ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς ἐνορίτες τους καὶ ὅλους τοὺς πιστοὺς. Ἐκεῖ γίνονται, καὶ οἱ κατὰ καιροὺς ἰδιαίτερες «συνάξεις» τῶν πιστῶν. Ἰδιαίτερα τῇ Μεγάλῃ Σαρακοστῇ καὶ τῇ Μεγάλῃ Ἑβδομάδᾳ. Τότε χιλιάδες ἄνθρωποι καὶ παρakoλouthoῦν καὶ συγκινοῦνται καὶ βοηθοῦνται στὴν παραπέρα ζωὴ τους καὶ ἐνισχύονται ἀπὸ τὴν παρουσία καὶ τόσων ἄλλων πιστῶν.

Ὁ ἱερός ναὸς λοιπὸν τόπος ἅγιος. Γι' αὐτὸ καὶ καταβάλλεται προσπάθεια ἀπὸ ὅσους ἔχουν τὴν εὐθύνη νὰ παραμένει καὶ τὸ περιβάλλον τοῦ ἁγίου. Ἔτσι καὶ πολλὰ ἀπὸ τὰ ἀντικείμενά του λέγονται «ἅγια». Ἁγία Τράπεζα, ἁγία Πρόθεση, ἅγιο Ποτήριο, ἅγιο Δισκάριο, ἁγία κανδήλα. Ὅλα ἅγια. Ἀλλὰ καὶ μπροστὰ μας στὸ τέμπλο τοῦ ναοῦ, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἁγία Εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ὑπάρχουν καὶ ἄλλες ἅγιες Εἰκόνες. Ὅμως σὲ πολλοὺς ναοὺς ποὺ εἶναι ἀγιογραφημένοι, γύρω μας βλέπουμε εἰκόνες ποὺ μᾶς παρουσιάζουν ἅγιες φυσιογνωμίες. Τοὺς ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ὁ ἱερός ναὸς λοιπὸν τόπος ἅγιος. Γι' αὐτὸ καὶ ἀπὸ τὰ παλαιὰ ἀκόμη χρόνια πάνω ἀπὸ τὴν εἴσοδο μερικῶν ναῶν, ἔβαζαν οἱ εὐλαβεῖς πρόγονοί μας κατάλληλα ρητὰ ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή, ὥστε ἐκεῖνος ποὺ θὰ τὰ ἔβλεπε περνώντας ἢ ποὺ θὰ πῆγαινε στὸ ναὸ καὶ πρὶν μπεῖ μέσα νὰ προπαρασκευάζεται ψυχικά. Ἔτσι βλέπουμε: ΩΣ ΑΓΑΠΗΤΑ ΤΑ ΣΚΗΝΩΜΑΤΑ ΣΟΥ ΚΥΡΙΕ ΤΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ – ΕΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙΣ ΕΥΛΟΓΕΙΤΕ ΤΟΝ ΘΕΟΝ – ΟΥΤΟΣ ΟΙΚΟΣ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΑΥΤΗ Η ΠΥΛΗ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ – ΤΟΥΤΟ ΣΚΗΝΩΜΑ ΤΗΣ ΔΟΞΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ – ΚΥΡΙΕ, ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΩ ΠΡΟΣ ΝΑΟΝ ΑΓΙΟΝ ΣΟΥ ΕΝ ΦΟΒΩ ΣΟΥ.

Αὐτὴ τὴ σπουδαιότητα ἔχουν οἱ ἱεροὶ καὶ ἅγιοι ναοί μας.

ΟΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΖΟΜΕΝΟΙ

Μὲ τὸ βάπτισμά μας γίνονται δυὸ συγκλονιστικὲς πράξεις. Πρῶτα γίνεται ἡ υἰοθεσία μας ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ Πατέρα. Ἔτσι ἀπὸ τὴ στιγμή ἐκείνη κάθε βαπτισμένος ἔχει τὸ προνόμιο καὶ

τὸ δικαίωμα νὰ λέει τὸ Θεὸ Πατέρα, ποὺ δὲ μπορεῖ νὰ τὸ πεῖ ἓνας ἀβάπτιστος, ἓνας μωαμεθανός, ἓνας ἑβραῖος, ἓνας ἄπιστος. Ἡ δεύτερη συγκλονιστικὴ πράξη εἶναι πῶς ὁ Ἱερέας ποὺ μᾶς βαπτίζει μᾶς «φυτεύει» στὸ μυστικὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ποὺ εἶναι ἡ Ἁγία Του Ἐκκλησία. Ἔτσι μὲ τὸ Βάπτισμα: Γινόμαστε παιδιὰ τοῦ Θεοῦ καὶ μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, μέλη τῆς Ἐκκλησίας.

Ὅλοι λοιπὸν οἱ βαπτισμένοι ἔχουμε καὶ δικαίωμα, ἀλλὰ καὶ καθήκον νὰ πηγαίνουμε στὸν ἱερὸ ναὸ μας ἢ ὅπως ὁ πολὺς λαὸς λέει: στὴν ἐκκλησία. Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ πιστοὶ ποὺ πηγαίνουν στὴν ἐκκλησία - στὸ ναὸ, ἀποτελοῦν τὴν μεγάλη τάξη τῶν ἐκκλησιαζομένων. Ἐκκλησιάζομαι λοιπὸν σημαίνει πηγαίνω στὸ ναὸ, στὴν ἐκκλησία.

Ὅπως σημειώσαμε, μὲ τὸ βάπτισμα γινόμαστε μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Ἐνα φυσικὸ σῶμα, τὸ σῶμα μας, γιὰ νὰ ἀναπτύσσεται καὶ νὰ διατηρεῖται ἔχει ἀνάγκη καὶ ἀπὸ τὴν κατάλληλη τροφοδοσία. Ἀνάλογα συμβαίνει καὶ μὲ κάθε βαπτισμένο πιστό. Μὲ κάθε κύτταρο τοῦ μυστικοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Ἐχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴν κατάλληλη τροφοδοσία. Τὴν τροφοδοσία ποὺ θὰ τοῦ ἀναπτύξει καὶ θὰ διατηρήσει τὶς πνευματικὲς του δυνάμεις καὶ θὰ τὶς προωθήσει γιὰ νὰ φτάσει στὴν ἁγιότητα.

(Συνεχίζεται)

ΜΙΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἁγίου Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ

Η ΘΕΟΤΟΚΟΣ,

Τέσσερις θεομητορικὲς ὁμιλίες.

Κείμενο - εἰσαγωγή - σχόλια - λογοτεχνικὴ ἀπόδοση ὁμιλιῶν. Ἐκδοση Γ' 1995, σχῆμα 13X20,5 ἐκατ., σσ. 196.

Ἡ συνεργασία τοῦ νῦν ἐπισκόπου Ζαχουμίου καὶ Ἐρζεγοβίνης Ἀθανασίου Γιέβτιτς καὶ τῶν Ἑλ. Μάινα, Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλου, Καίτης Χιωτέλλη καὶ Δημ. Σταθόπουλου, ἀπέδωσε ἄριστα τὶς τέσσερις θεομητορικὲς ὁμιλίες ποὺ περιέχονται στὸν τόμο αὐτό, 3ο στή σειρά «Ἐπὶ τὰς πηγὰς» (Ἐνας λόγος στὸ Γενέσιο καὶ τρία ἐγκώμια στὴν Κοίμηση τῆς Θεοτόκου).

Οἱ κυβερνήσεις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑνώσεως μπροστὰ στο πρόβλημα τῶν αἱρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας

4. Ἀποφάσεις Γερμανικῶν Δικαστηρίων*

Τοῦ π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ, Δρ. Θεολ. - Δρ. Φιλοσ.

»Βέβαια μία θρησκευτικὴ κοινότητα καὶ στὴ νομικὴ μορφή ἐνὸς καταχωρημένου Σωματείου δὲν γίνεται κοσμικὸ σωματεῖο. Ἰδίως δὲν χάνει τὴν ἰδιαίτερη συνταγματικὴ προστασία ποὺ ἀπολαμβάνουν θρησκευτικὲς κοινότητες, τὰ τμήματά τους καὶ οἱ ἐνώσεις τους, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ νομικὴ τους μορφή.

»Ὅμως ἀπὸ τὴν συνταγματικὰ παραχωρημένη ἐλευθερία ἐπιλογῆς τῆς νομικῆς μορφῆς, δὲν προκύπτει γιὰ θρησκευτικὲς κοινότητες καμία ἀπαίτηση παραχώρησης συγκεκριμένης ἱκανότητος δικαίου. Ἡ ἐν λόγω κοινότητα, μὲ τὴν αἴτηση καταχωρήσεως ἐντάσσεται στὴν περιοχὴ τῆς νομοθεσίας ποὺ ἰσχύει γιὰ ὅλους.

»Ὅπως ἤδη ἀνεφέρθη, οἱ διατάξεις τῶν παραγρ. 21,22 BGB βασίζονται στὴ σκέψη τοῦ νομοθέτη, μὲ θεμέλιο τὴν ἀσφάλεια δικαίου καὶ ἰδιαίτερα τὴν προστασία τῶν δανειστών, κερδοσκοπικὰ σωματεῖα νὰ παραπέμπονται στοὺς ὑφιστάμενους γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ νομικοὺς τύπους τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου. Ἄν ὅμως ἐνώσεις δραστηριοποιοῦνται ἀντίστοιχα κερδοσκοπικά, πρέπει, γιὰ τὴν προστασία δικαιωμάτων τρίτων, νὰ λάβουν τὴν προβλεπόμενη γι' αὐτὸ νομικὴ μορφή. Ἐναντίον τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἀστικῆς - νομικῆς ὀριοθέτησης τῶν σωματειακῶν τάξεων δὲν δίνουν δικαίωμα ἄμυνας οὔτε τὸ συνταγματικὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθερίας τῆς θρησκείας (ἄρθρο 4, παρ. 1 καὶ 2 τοῦ Συντάγματος), οὔτε τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ αὐτοπροσδιορισμοῦ σὲ συσχετισμὸ μὲ τὸ ἄρθρο 137, παρ. 3 WRW).

»Τὸ ζήτημα λοιπὸν δὲν εἶναι κατὰ πόσον στὴν κερδοσκοπικὴ δραστηριότητα μιᾶς θρησκευτικῆς κοινότητας διακρίνεται καὶ ἄσκηση τῆς θρησκείας. Μία θρησκευτικὴ κοινότητα δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἐπικαλεσθεῖ αὐτό, ἂν τὰ μέλη τῆς θέτουν σὲ κίνδυνο τὴ δημόσια ἀσφάλεια καὶ τὴν τάξη καὶ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο συνταγματικὰ κατοχυρωμένα ἀγαθὰ τρίτων. Τὸ Διοικητικὸ Δικαστήριό τοῦ Μονάχου διατύπωσε: «ἂν κάποιος ἐπικαλεῖται μία θρησκευτικὴ πεποίθηση, δὲν ἐλαττώνεται γι' αὐτὸν τὸν λόγο αὐτόματα ἡ ἀνάγκη προστασίας τῶν δανειστών του».

»Ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία δὲν προορίζεται νὰ προσφέρει προνομιοῦχο νομικὴ θέση στὸν οἰκονομικὸ ἀνταγωνισμό. Ἄν μία θρησκεία καταπιάνεται μὲ κερ-

δοσκοπικὲς δραστηριότητες, δὲν τυγχάνει διαφορετικῆς μεταχείρισης ἀπὸ κερδοσκοπικὲς ἐπιχειρήσεις ποὺ δὲν ἐνδιαφέρονται γιὰ κοσμοθεωριακὰ ζητήματα. Ἐδῶ τὸ ἐνδιαφέρον στρέφεται στὴν ἄμυνα ἐναντὶ διαδικασιῶν κατάχρησης».

»Ἄν ἡ ἀναφορὰ σὲ θρησκευτικὲς πεποιθήσεις ἀρκοῦσε γιὰ νὰ ἀποφύγει κανεὶς τὰ μέτρα προστασίας τρίτων, αὐτὸ θὰ ἀποτελοῦσε πρόσκληση γιὰ νὰ ἰσχυρίζεται κανεὶς ψευδῶς ὅτι ὑπηρετεῖ θρησκευτικὲς πεποιθήσεις.

»Ἡ ἀντίθετη ἄποψη θὰ ὀδηγοῦσε στὴ δημιουργία νέων προνομίων γιὰ θρησκευτικὲς κοινότητες, σὲ σχέση μὲ ἄλλες ἐνώσεις, μία κατάσταση τὴν ὁποία ἀκριβῶς ἐπιθυμεῖ νὰ ἀποκλείσει ἡ νομοθεσία καὶ τὸ Σύνταγμα».

Τὰ ὅσα ἀναφέραμε ἀποδεικνύουν πὼς χρειάστηκαν πάνω ἀπὸ δέκα χρόνια νομικῆς ἐργασίας, γιὰ νὰ ξεκαθαριστεῖ ἓνα ζήτημα ποὺ εἶναι βασικὸ γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς σύγχρονης ἀπειλῆς, ποὺ στρέφεται ἐναντίον τῶν ἀξιών, πάνω στὶς ὁποῖες θεμελιώνεται ἡ συνταγματικὴ τάξη, ἡ παιδεία μας, οἱ δημοκρατικοὶ μας θεσμοί.

Τὰ Γερμανικὰ Ἀνώτατα Δικαστήρια, μὲ βάση τὸ Γερμανικὸ Σύνταγμα ποὺ ὑποχρεώνει τὴν Πολιτεία νὰ κρατᾷ αὐστηρὴ οὐδετερότητα σὲ θρησκευτικὰ θέματα, μὲ μεγάλη εὐαισθησία γιὰ τὶς προσωπικὲς ἐλευθερίες, ἰδιαίτερα στὸ θρησκευτικὸ χῶρο, καὶ γιὰ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα, ἀπεφάνθησαν πὼς ἡ Πολιτεία ἔχει καθήκον νὰ περιορίσει αὐτὰ τὰ δικαιώματα, προκειμένου νὰ διαφυλάξει τὸ ἀπαραβίαστο τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητος τῶν πολιτῶν τῆς, τὴν τιμὴ καὶ τὴν ἀξιοπρέπεια τῶν θυμάτων τέτοιων ὁμάδων, τὰ χρηστὰ ἦθη καὶ τὶς ἀξίες, πάνω στὶς ὁποῖες θεμελιώνεται ἡ κοινωνία μας. Ἄν ἡ Πολιτεία ἀγνοήσει αὐτὸ τὸ καθήκον, ἐπιτρέπει σὲ τέτοιες ὁμάδες, ποὺ δροῦν ὁργανωμένα καὶ μὲ στρατηγικὲς ἐξαπλώσεώς τους, ὄχι μόνον νὰ καταστήσουν γράμμα κενὸ τὶς περὶ ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων συνταγματικὲς διατάξεις, ἀλλὰ καὶ τὴν ἴδια τὴν ὑπόσταση τῆς Πολιτείας νὰ ὑποσκάψουν.

στ) Συμπεράσματα

Κατὰ τὴν κρίση τῶν Ἀνωτάτων Δικαστηρίων τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας οἱ «αἱρέσεις τῆς νεότητος» χαρακτηρίζονται ἐπικίνδυνες

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 207 τοῦ ὑπ' ἀρ. 11 τεύχους.

για την προσωπικότητα του ανθρώπου και ιδιαίτερα των νέων. Ιδιαίτερα οι λεγόμενες «ψυχο-ομάδες» και «ψυχο-τεχνικές», όπως ο λεγόμενος «Υπερβατικός Διαλογισμός» του γκουρού Μαχαρίσι Μαχές Γιόγκι, οι διαλογιστικές τεχνικές της κίνησης του Osho - Rajneesh ή οι τεχνικές της σαθεντόλοτζυ. Τέτοιες διαλογιστικές τεχνικές θεμελιώνονται σε αντίληψεις που αποτελούν απειλή για τις πνευματικές και πολιτιστικές αξίες, που κατοχυρώνονται από το Σύνταγμα.

Κατά τις ίδιες αποφάσεις, η έκφραση πολιτικής σκέψης αποτελεί πρωταρχικό καθήκον της κυβέρνησης' όχι μόνο δικαίωμα. Σ' αυτά τα πλαίσια δικαιούται και έχει καθήκον να εκφράζει απόψεις για όλα τα ζητήματα που απασχολούν τις κοινωνικές τάξεις.

Συνταγματικό καθήκον της κυβέρνησης είναι να πληροφορεί και να διαφωτίζει το κοινό για τους ποικίλους κινδύνους και να απευθύνει προειδοποιήσεις, επισημαίνοντας αυτούς τους κινδύνους. Αυτό, φυσικά, προϋποθέτει ακριβή έρευνα, ώστε η προειδοποίηση να είναι έγκαιρη και δραστική.

Το καθήκον αυτό της κυβέρνησης είναι περισσότερο επιτακτικό, αν πρόκειται για κοινωνικά φαινόμενα, τα οποία συζητούνται έντονα στο κοινό και απασχολούν ζωηρά την κοινή γνώμη. Η θέση της κυβέρνησης και τα μέτρα που θα πάρει, στα πλαίσια των δυνατοτήτων του Συντάγματος, αποτελούν έκφραση της υπευθυνότητας και της φροντίδας της για το κοινό καλό.

Γι' αυτή τη δραστηριότητα δεν απαιτείται ευρύτερη νομική ρύθμιση. Το καθήκον αυτό και η σχετική αρμοδιότητα για προειδοποίηση προκύπτουν από το ίδιο το Σύνταγμα της χώρας. Η ενεργός αυτή στάση της κυβέρνησης δεν προσκρούει στο άρθρο του Συντάγματος δια του οποίου κατοχυρώνονται οι προσωπικές ελευθερίες και ιδιαίτερα η ελευθερία της θρησκείας.

Έκτος από τα έννομα αυτά αγαθά, το Σύνταγμα κατοχυρώνει και άλλες θεμελιώδεις αξίες, όπως είναι η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, το δικαίωμα ζωής, ή σωματική ακεραιότητα, οι δημοκρατικοί θεσμοί, ο γάμος, ή οίκογένεια κ.ά. Συνεπώς, ακόμη και αν πρόκειται για την προστασία της ελευθερίας της θρησκείας, ή προστασία των συνταγματικά κατοχυρωμένων εννόμων αγαθών τρίτων ή του κοινωνικού συνόλου προηγείται. Δεν μπορεί κανείς, λόγου χάρη, επικαλούμενος το δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας να προσβάλλει την τιμή ή την αξιοπρέπεια ενός άλλου ή να διαβολοποιήσει τους δημοκρατικούς θεσμούς ή τις αξίες, πάνω στις οποίες στηρίζεται ολόκληρος ο πολιτισμός μας.

Κατά την κρίση των ανωτάτων δικαστηρίων δεν είναι απαραίτητο να υπάρχουν αποδείξεις για ένα έ-

παπειλούμενο κίνδυνο. Και ένας άφηρημένος κίνδυνος είναι αρκετός για να δικαιώσει τα μέτρα που διακαίουται και έχει καθήκον να λάβει ή κυβέρνηση, για να προστατεύσει τα επαπειλούμενα έννομα αγαθά τρίτων ή το γενικό καλό.

Έκτος από αυτό, για να έχει κανείς το δικαίωμα της προστασίας του άρθρου του Συντάγματος που κατοχυρώνει την ελευθερία της θρησκείας δεν αρκεί να υποστηρίξει ο ίδιος πως αποτελεί θρησκεία. Είναι απαραίτητο να προκύπτει από την έρευνα των στοιχείων πως πρόκειται πράγματι για θρησκεία. Αυτό κρίνεται με βάση το πνευματικό περιεχόμενο της κάθε ομάδας και από την εξωτερική της εικόνα. Σε περίπτωση που υπάρξουν αμφιβολίες, καλούνται να κρίνουν το ζήτημα αυτό τα όργανα της Πολιτείας, δηλαδή τα δικαστήρια.

Μέχρι που μπορεί να φθάσει η δραστηριότητα της Πολιτείας; Κατά την κρίση των δικαστηρίων, το Σύνταγμα επιτρέπει στην κυβέρνηση να προχωρήσει στην επίδραση στο κοινό και πέρα από την εκπλήρωση της ανάγκης πληροφόρησης' να αφυπνίσει τους πολίτες για ύφιστάμενους κινδύνους και να προτείνει σ' αυτούς μια ορισμένη συμπεριφορά, ώστε να αποφύγουν αυτούς τους κινδύνους. Αυτή η δραστηριότητα μπορεί να περιλάβει και την άμυνα έναντι βλάβης, με την οποία επαπειλούνται τα προστατευόμενα έννομα αγαθά από μέρους κοινωνικών ομάδων.

Ποιός όμως έρμηνεύει τη διδασκαλία μιας ομάδας, ώστε να κρίνει κατά πόσον καθίσταται απαραίτητη ή προειδοποίηση ή άλλη δραστηριότητα της κυβέρνησης, προκειμένου να αποσοβηθεί κάποιος υποτιθέμενος κίνδυνος; Βέβαια οι «αίρέσεις της νεότητος» ισχυρίζονται πως οι ίδιες είναι αρμόδιες γι' αυτή την αυθεντική έρμηνεία. Κατά την κρίση όμως των ανωτάτων δικαστηρίων, δεν ενδιαφέρει ποιά έρμηνεία δίδεται στη διδασκαλία από τους αξιωματούχους της οργάνωσης, αλλά πως φθάνει αυτή η διδαχή στους οπαδούς και στους ανυποψίαστους πολίτες και ποιά αρνητική επιρροή μπορεί να έχει μια τέτοια κατανόηση. Η κυβέρνηση λοιπόν δεν υποχρεούται να λάβει ως μέτρο την αυτοκατανόηση μιας ομάδας ή να θέσει υπό έγκριση των εκπροσώπων της την κατανόηση αυτή. Αντίθετα μπορεί να στηριχθεί σε δημοσιογραφικές θέσεις και να έρμηνεύσει το περιεχόμενο της διδαχής μιας ομάδας με βάση τη δική της αξιολόγηση και με βάση την αντικειμενική αξία της διδαχής αυτής για έναν τρίτο, που δεν είναι ειδικός.

Ακόμη κι αν υπάρχουν δηλώσεις από μέρους μιας ομάδας, που είναι αντίθετες σε προηγούμενες, που ίσως αναφέρθηκαν σε άλλη συνάφεια, ή κυβέρνηση δεν υποχρεούται να λάβει υπόψη της όλες τις δηλώσεις αυτές για να «συνεκτιμήσει» τα πράγματα.

Σχέσεις Σκοπέλου και 'Αγίου Όρους (17ος - 19ος αἰ.)

(Μία πρώτη προσέγγιση στο θέμα)

Τοῦ Πρεσβ. κ. ΚΩΝ. Ν. ΚΑΛΛΙΑΝΟΥ

1. Προλεγόμενα.

Θέμα τῆς ἀνακοίνωσης* αὐτῆς εἶναι οἱ σχέσεις, ποὺ δημιουργήθηκαν μεταξὺ τοῦ νησιοῦ μου, τῆς Σκοπέλου, μὲ τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἀπὸ τὸν 17ο μέχρι καὶ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰ.

Ὅπως λοιπὸν καταλαβαίνουμε, πρόκειται γιὰ ἓνα θέμα τεράστιο, τοῦ ὁποῖου μόνο κάποιες πτυχὲς θὰ προσπαθῶ νὰ παρουσιάσω, μὲ ὁδηγὸ πάντοτε τὶς ὁσες εἰδήσεις, ἢ μέχρι σήμερα βιβλιογραφικὴ καὶ ἐρευνητικὴ ἐνημέρωσή μου, κατόρθωσε νὰ συλλέξει. Γιατὶ θὰ χρειαστεῖ ἐδῶ νὰ τονίσω πῶς, ἂν ὑπάρχουν κάποια κενὰ —καὶ σίγουρα θὰ ὑπάρχουν— στὴ διαπραγμάτευση τοῦ θέματός μου, αὐτὰ ἀσφαλῶς ὀφείλονται στὸ ὅτι ὁ ὑποφαινόμενος ζεῖ καὶ κινεῖται στὴν ἐπαρχία τῆς ἐπαρχίας, πράγμα ποὺ κάνει τὸ ἔργο του, τὸ ἐρευνητικὸ, δυσχερὲς.

Παρ' ὅλ' αὐτὰ ἡ ἐκτίμηση καὶ ὁ σεβασμὸς μου, τόσο στὴ Σκόπελο καὶ τὴν ἱστορία της, ὅσο

τῆς ἀρκοῦν οἱ ἐπὶ μέρους δημόσιες δηλώσεις καὶ ἡ τυχὸν ἀρνητικὴ ἐπίδραση ποὺ ἐπιφέρουν στοὺς ὁπαδοὺς ἢ στοὺς ἀνυποψίαστους πολίτες.

Ἡ ἐπέμβαση τῆς Πολιτείας σὲ θέματα ποὺ ἀναφέρονται σὲ συνταγματικὲς ἐλευθερίες ἀποσκοπεῖ στὴν ἄσκηση καθήκοντος προστασίας θεμελιωδῶν δικαιωμάτων, στὴν ἄσκηση ἀρμοδιοτήτων ποὺ συνδέονται μὲ λειτουργίες δημόσιας δραστηριότητας καὶ τοῦ καθήκοντος ποὺ ἀπορρέει ἀπὸ αὐτές, νὰ παίρνει θέση δημόσια γιὰ κοινωνικὰ φαινόμενα ποὺ ἀπασχολοῦν τὸ κοινό. Τὸ δικαίωμα αὐτὸ περιλαμβάνει καὶ κριτικὲς ἐκφράσεις γιὰ ἐπὶ μέρους φορεῖς θεμελιωδῶν δικαιωμάτων.

Σὲ περίπτωσι ποὺ θρησκευτικὲς ὁμάδες προσβάλλουν ἔννομα ἀγαθὰ, συνταγματικὰ κατοχυρωμένα, ἡ κυβέρνησις δικαιούται καὶ ὀφείλει νὰ ἀναπτύσσει δραστηριότητα καὶ νὰ παίρνει τὰ κατάλληλα μέτρα γιὰ νὰ προστατεύσει αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ. Κατὰ τὴν κρίσι τῶν ἀνωτάτων δικαστηρίων, ἓνας ἀφρημένος κίνδυνος ἢ μιὰ θεμελιωμένη ὑπόνοια κινδύνου ἀρκοῦν γιὰ νὰ δικαιώσουν μέτρα προστασίας*.

* Λόγῳ τοῦ ἐπισυμβάντος θανάτου τοῦ ἀειμνήστου π. Ἀντωνίου Ἀλεβιζόπουλου διακόπτεται ἡ συνέχισις δημοσιεύσεως τῆς σειρᾶς τῶν ἀρθρῶν του.

καὶ στὸν ἐπισκιάζοντα ὅλους μας μακάριο Ἄθωνα, μοῦ ἐπιβάλλουν, νὰ καταθέσω τὰ ἀκόλουθα, ἔστω καὶ ἂν αὐτὰ θεωρηθοῦν ἀτελῆ καὶ σύντομα.

2. Ἀναφορὰ στὸ θέμα.

Θὰ πρέπει νὰ γίνει κατανοητό, πῶς, ὅταν ἀναφερόμαστε σὲ σχέσεις τῆς Σκοπέλου μὲ τὸ Ἅγιον Ὄρος, προσπαθοῦμε στὸ νὰ παρουσιάσουμε τὴν ἀλληλεξάρτηση, τὴν οἰκειότητα καὶ φυσικὰ τὴ συνάφεια, ποὺ δημιουργήθηκε μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν χώρων, σὲ διάφορα ἐπίπεδα, τὰ ὁποῖα καὶ θ' ἀναλυθοῦν στὴ συνέχεια.

Πότε ὅμως ἀρχίζουν οἱ σχέσεις τοῦ νησιοῦ μας μὲ τὸν Ἄθωνα; Αὐτὸ μὲ βεβαιότητα δὲν εἶναι δυνατό νὰ τὸ γνωρίζουμε, γιὰτὶ μᾶς λείπουν οἱ πηγές. Ὡστόσο μπορούμε νὰ ὑποθέσουμε πῶς αὐτὲς θὰ πρέπει ν' ἀρχίζουν μετὰ τὸ 993, ἔτος κατὰ τὸ ὁποῖο ὁ ἰδρυτὴς τῆς Μεγίστης Λαύρας, Ὁσῖος Ἀθανάσιος ὁ Ἀθωνίτης, ἀγόρασε τὸ νησί τοῦ Γυμνοπελαγησίου, τὴ γειτονικὴ μας δηλαδὴ Κυρα-Παναγιά, ἀπὸ τοὺς ἐνασκουμένους ἐκεῖ Πατέρες Κοσμᾶ μοναχὸ καὶ πρεσβύτερο, καὶ Λουκά μοναχό, ποὺ ὑπῆρξαν «τοῦ μακαρίτου μοναχοῦ Σάββα τοῦ ἡγουμένου τῶν Γυμνοπελαγησίων μαθηταὶ» ἀντὶ 70 χρυσῶν νομισμάτων¹.

Παράλληλα ἔχουμε τὸ 1016 τὴ δωρεὰ «Γλυκερίας τινὸς μοναχῆς ἐν τῇ νήσῳ Σκύρῳ» στὸν τότε ἡγούμενο τῆς Λαύρας, πράγμα² ποὺ σημαίνει, ὅτι τίποτε δὲν ἀποκλείει τὴν παρουσία ἢ ἐπίσκεψιν ἀγιορειτῶν στὸ νησί μας κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς, ὅπου οἱ μόνες εἰδήσεις τὶς ὁποῖες ἔχουμε γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τοῦ ἱστορία, ἀφορροῦν τὴν ὑπαρξὴ κάποιων ἐπισκόπων καὶ τίποτε περισσότερον.

3. Οἱ πρώτες πληροφορίες. Τὰ μετόχια.

Ἀπὸ τὶς ἀρχές, ὅμως, τοῦ 17ου αἰ. οἱ εἰδήσεις ποὺ ἔχουμε ὅλο καὶ πιὸ σαφεῖς γίνονται, ἀλλὰ καὶ μᾶς βοηθοῦν νὰ ἐξακριβώσουμε, τὰ ὅσα ἀφοροῦν τὸ θέμα μας.

Ἐτσι, σὲ τὶς ἡμέρες τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Ἐπισκόπου Σκιάθου καὶ Σκοπέλου Μητροφάνη³ —ἀρχὲς τοῦ 17ου αἰ.— ἔχουμε τὴν ἰδρυση τοῦ

περικαλλοῦς ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μιχαὴλ Ἐπισκόπου Συνάδων⁴, τὸν ὁποῖο ἀφιερώνουν οἱ Σκοπελίτες στὴ Μονὴ τῆς Μεγίστης Λαύρας. (Βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ἀρ. ἐγγράφου 1). Μὲ λίγα λόγια, πιστεύουμε, πὼς μὲ τὴν ἀφιέρωση τοῦ Ἁγίου Μιχαὴλ ἔχουμε καὶ τὴν πρώτη μνεῖα ἱδρύσεως ἀγιορειτικοῦ μετοχίου στὴ Σκόπελο.

Ἀλλὰ μὴ καὶ γίνεται λόγος γιὰ τὰ μετόχια, ὅς δοῦμε τί εἶναι καὶ ποιὰ ἡ χρησιμότητά τους.

«Τὸ μετόχιον εἶναι κτῆμα μοναστηριακὸν ὑποκείμενον εἰς τινὰ μονὴν κειμένην μακρὰν τοῦτου. Μετόχιον ἐπίσης καλεῖται καὶ ὁ ἐντὸς τοῦ κτήματος ὑπάρχων ναός»⁵. Χρησιμεύει δὲ ὡς «τόπος ἀναπαύσεως τῶν ἐξερχομένων μοναχῶν μὲ τίμια λείψανα καὶ προβολὴ τῶν μονῶν τους»⁶, ὅπως ἐπίσης καὶ ὡς τὸ μέσον, τὴν πηγὴ, ἀπ' ὅπου λαμβάνεται μέρος τοῦ ἀνθρωπίνου δυναμικοῦ γιὰ τὴν ἐπάνδρωση τῶν Μονῶν, ἀλλὰ καὶ βοηθεῖται οἰκονομικὰ ἡ κυρίαρχη Μονή.

Ἦδη στὴ Σκόπελο, μέχρι τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰ. ὑφίσταντο, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Ἅγιο Μιχαὴλ, καὶ τὰ ἐξῆς ἀγιορειτικὰ μετόχια.

α. Ἡ Ἁγία Μονὴ - Κοίμησις τῆς Θεοτόκου — ἀφιέρωμα τῆς οἰκογένειας Μανωλάκη, στὴ Λαύρα τὸν 17ο αἰ.⁷

β. Τὸ Γενέθλιον τοῦ Προδρόμου, τὸ γνωστὸ στὴ Σκόπελο, ὡς ὁ Ἅγιο Γιάννης τοῦ Κουτρουνάκη⁸.

γ. Ἡ ἐνοριακὴ σήμερα ἐκκλησία τῆς Παναγίας τῆς Φανερωμένης μὲ τὰ γύρω κελλιά, τὰ ὁποῖα βρισκόνταν ἐκεῖ, πού εἶναι σήμερα τὸ Νηπιαγωγεῖο καὶ ἡ παιδικὴ χαρὰ, μετόχιο τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, ἀφιερωμένο ἀπὸ τοὺς Σκοπελίτες σ' αὐτὴν σὺς ἀρχὲς τοῦ 18ου αἰ., ὅστερ' ἀπὸ θαῦμα τῆς Ἱερῆς Εἰκόνας τῆς Θεοτόκου τοῦ Ἀκαθίστου Ὕμνου, πού ἔγινε στὴ Σκόπελο (Βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ, ἀρ. ἐγγρ. 2)⁹.

δ. Ἡ Μονὴ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος ἢ ὁ Μέγας Σωτῆρ, ὅπως λέγεται, μετόχιο τῆς Μονῆς τοῦ Ξενοφώντος, ἀφιέρωμα Σκοπελιτῶν¹⁰.

ε. Ἡ Μονὴ τῶν Ταξιαρχῶν στὴ Γλώσσα, μετόχι τῆς Μονῆς τοῦ Ξηροποτάμου, ἀφιέρωμα τῶν παιδιῶν τοῦ Μπεράνη τῆς Δημακίτζας (Βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ἀρ. ἐγγρ. 3)¹¹.

Φυσικὰ ὑπῆρχαν καὶ μικρότερα μετόχια, ὅπως λ.χ. ἡ οἰκία τῆς Μονῆς τοῦ Ξηροποτάμου κοντὰ στὸν Ἅγιο Μερκούριο, τὰ ὁποῖα γιὰ ἔλλειψη ἐνδιαφέροντος, δὲν ἀναφέρονται. Πάντως σήμερα, ἀπὸ τὰ παραπάνω μετόχια, μόνο τὰ

δύο Λαυριωτικὰ (Ἁγ. Μονὴ καὶ Κοτρουνάκι) καὶ τὸ Ξενοφωντινὸ (τοῦ Σωτῆρος) ὑφίστανται.

Ὡστόσο, θὰ πρέπει νὰ σημειωθεῖ, πὼς μέσ' ἀπ' αὐτὴ τὴν ἱδρύση καὶ ὑπαρξὴ τῶν ἀγιορειτικῶν μετοχίων, διαφαίνονται καὶ οἱ ἐπὶ μέρους σχέσεις τῆς Σκοπέλου μὲ τὸ Ἅγιον Ὄρος, πού εἶναι δυνατὸ νὰ ἐπισημανθοῦν, στοὺς ἐξῆς τομεῖς.

(Συνεχίζεται)

* Ἡ ἀνακοίνωση αὕτη ἔγινε στὴν Α' συνάντηση, Ἰστορίας - Λαογραφίας Σκοπέλου (Σκόπελος 7 Μαΐου 1994).

1. Archives de l' Athos V. Actes de Lavra ἐκδ. P. Lemerle, A. Gillon, N. Svoronos καὶ Denise Papachrysanthou, I, Paris 1970 ἀρ. 10 σελ. 122 «Τοῦ Γυμνοπελαγησίου... Διὰ τὴν Κυρα-Παναγιάν τὸ νησί ἦτον μοναστήριον καὶ ὁ ἡγούμενός του ἀφιερώνει ὅλον τὸ νησί εἰς τὸν Ἅγ. Ἀθανάσιον τὸ ἔτος 6502 (993)» βλ. καὶ Διονυσίας Παπαχρυσάνθου, Ὁ Ἀθωνικὸς μοναχισμός, Μ.Ι.Ε.Τ., Ἀθῆνα 1992 σελ. 267 σημ. 66.

2. Actes de Lavra I, ὅπ. παρ. ἀρ. 20 σελ. 157. Βλ. ἀκόμη Κ. Α. Κωνσταντινίδη, Ἡ δωρεὰ τῆς Γλυκερίας, ἐφ. «ΣΚΥΡΙΑΝΑ ΝΕΑ», ἀρ. φ. 75 (1982) καὶ φ. 76 (1983).

3. Γιὰ τὸν Ἐπίσκοπο αὐτὸ βλ. Ἰω. Ν. Φραγκοῦλα, Σκιαθίτικα. Α' Ἱστορία τῆς Σκιάθου, Ἀθῆνα 1978 σελ. 171.

4. Γιὰ τὸ ναὸ τοῦ Ἁγίου Μιχαὴλ, τ' Ἀη Μιχλινιάδ' — ὅπως τὸν ἀποκαλοῦν οἱ Σκοπελίτες βλ. Μητροπολίτου πρ. Λήμνου Βασιλείου Ἀτέση, Ἐπισκόπου Σκοπέλου Εὐγενίου καὶ Ἰ. Μ. Μεγ. Λαύρας διένεξις, Α.Ε.Κ.Δ. τ. 10 (1955) σελ. 46-55. Π. Λαζαρίδη, Μεσαιωνικὰ Θεσσαλίας - Σποράδων, Α.Δ. 19 (1964) Χρονικὰ II σελ. 277-78 καὶ Ἀδ. Σάμψων, Ναοὶ καὶ Μοναὶ εἰς τὴν νήσον Σκόπελον, Ἀθῆνα 1974, σελ. 31-34.

5. Π. Νικολόπουλος, λ. ΜΕΤΟΧΙΟΝ, Θ.Η.Ε. τ. 8 στ. 1097.

6. Περ. «ΠΡΩΤΑΤΟΝ» ἔτος 2 (1983) ἀρ. τευχ. 9 σελ. 24.

7. Γιὰ τὴ Μονὴ αὕτη βλ. Ἀδ. Σάμψων «Ναοὶ καὶ Μοναί...», ὅπ. παρ. σελ. 76-77 καὶ 219-220.

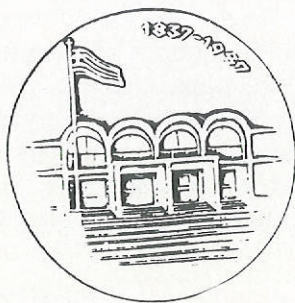
8. Ἀδ. Σάμψων, Ναοὶ καὶ Μοναί... ὅπ. παρ. σελ. 106-107 καὶ 214-215.

9. Βλ. τὴν ὑπὸ ἔκδοσιν μελέτη μου, Τὰ μετόχια τῆς Μονῆς Ἁγ. Διονυσίου στὸ Ἅγ. Ὄρος, στὰ νησιὰ Σκιάθου καὶ Σκόπελο καὶ περ. «ΠΡΩΤΑΤΟ» 1993 σ. 151-153, ὅπου ἡ ἀνακοίνωσή μου γιὰ τὸ Μετόχι τῆς Διονυσίου, στὴ Σκιάθου.

10. Βλ. Π. Λαζαρίδη ὅπ. παρ. σελ. 289-290. Ἀδ. Σάμψων, Ναοὶ καὶ Μοναί... ὅπ. παρ. σελ. 20-23, 207-209 καὶ μελέτη μας, Ἀγνωστες σελίδες ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο τῆς Δημογεροντίας Σκοπέλου τοῦ ἔτους 1834, ΑΕΜ τ. 27 (1986-87) σελ. 66-68.

11. Γιὰ τὴ Μονὴ αὕτη ἐτοιμάζεται ἀπὸ τὸν συγγραφέα καὶ ἀρχιτέκτονα Στέλιο Μουζάκη καὶ τὸν ὑποφαινόμενο μελέτη.

Ἄν θέλεις νὰ ἀκούγεται ἡ φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὰ ραδιοκύματα, ἐνίσχυσε τὸ Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ τῆς, τὸν 89,4 FM STEREO. Ἀριθμὸς λογαριασμοῦ Ἐθνικῆς Τραπεζῆς: 146/558090-03.

ΣΠΟΥΔΑΖΟΝΤΑΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Μιά απόπειρα προσέγγισης του προβλήματος*

Τοῦ κ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Ν. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Δρος Θεολογίας - πτ. Νομικῆς

Ε. Συμπεράσματα

Ἐδῶ θὰ ἀποτυπωθοῦν τὰ συμπεράσματα στὰ ὁποῖα μᾶς ὁδήγησε ἡ ἐπεξεργασία τῶν ἀπαντήσεων. Καταβλήθηκε προσπάθεια νὰ μὴ γίνεи ἀπλῶς μεταφορὰ καθεμῖας ἀπάντησης, ἀλλὰ νὰ καταδειχθοῦν κάποιες γενικότερες τάσεις ποὺ ὑπάρχουν.

Ὅπως θὰ διαπιστωθεῖ εὐθὺς στὴ συνέχεια, μετὰ τὴν καταγραφή ὁρισμένων γενικῶν χαρακτηριστικῶν ὧν τῶν ἐρωτηθέντων, ἔχει γίνεи κατάταξή τους σὲ τρεῖς ὁμάδες: στοὺς ἀλλοδαποὺς, σὲ ὄσους εἶχαν δηλώσει τὴ Θεολογικὴ Σχολὴ ὡς πρώτη ἐπιλογή τους καὶ σὲ ὄσους δὲν τὴν εἶχαν δηλώσει ὡς πρώτη.

Ε1. Γενικά χαρακτηριστικά

Ι. Ἀπὸ τοὺς ἀπαντήσαντες, 4 εἶναι ἀλλοδαποί, ποὺ εἰσῆχθησαν μὲ ἰδιαίτερο τρόπο, καὶ 55 Ἕλληνες, ποὺ εἰσῆχθησαν μὲ τὸ σύστημα τῶν Γενικῶν («Πανελληνίων») Ἐξετάσεων. (Οἱ διαπιστώσεις ποὺ θὰ ἀκολουθήσουν σχετικὰ μὲ τὴ σειρά δήλωσης τῶν Σχολῶν, τὸν ἀριθμὸ προσπαθειῶν γιὰ εἰσαγωγή στὸ Πανεπιστήμιο κ.ο.κ., ἀφοροῦν τοὺς δευτέρους).

ΙΙ. Προκειμένου νὰ εἰσαχθοῦν στὸ Πανεπιστήμιο, ἔδωσαν ἐξετάσεις:

Μία φορὰ, 23 ἄτομα.

Δύο φορές, 19 ἄτομα.

Τρεῖς φορές, 11 ἄτομα.

Τέσσερις φορές, 2 ἄτομα.

(Αὐτὸ τὸ στοιχεῖο δὲν ἀρκεῖ γιὰ νὰ ὁδηγήσει σὲ ἀξιολόγηση τοῦ ἐπιπέδου καὶ τῶν δεξιοτήτων τοῦ «ἐμφύχου ὑλικοῦ» τῆς Σχολῆς, διότι μὲ τὸ ἰσχύον σύστημα εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων — π.χ. ἀξίωση ἀποστήθισης τῆς ἐξεταστέας ὕλης — δὲν εἶναι βέβαιο ἂν καὶ πόσο αὐτοὶ ποὺ δὲν ἐπιτυχάνουν μὲ τὴν πρώτη φορὰ εἶναι ἀδύνατοι μαθητές. Κατὰ πόσο, ἐξ ἄλλου, ἡ Σχολὴ στὴν ὁποία τώρα φοιτοῦν ὑπῆρξε καὶ πρώτη ἐπιλογή τους, ἀποτυπώνεται σὲ ἄλλη ἐνότητα).

ΙΙΙ. Ἐν ὄψει τῶν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων, ὡς πρώτη ἐπιλογή εἶχε δηλωθεῖ (ἐπὶ συνόλου πενήντα πέντε ἀτόμων):

Ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ ἀπὸ 31 ἄτομα.

Ἡ Νομικὴ Σχολὴ ἀπὸ 19 ἄτομα.

Ἡ Γυμναστικὴ Ἀκαδημία ἀπὸ 1 ἄτομο.

Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ ἀπὸ 13 ἄτομα (καὶ εἰδικότερα τὸ Θεολογικὸ Τμῆμα ἀπὸ 9 ἄτομα καὶ τὸ Τμῆμα Κοινωνικῆς Θεολογίας ἀπὸ 4).

(Ἦτοι, τὸ 23,64% εἶχε ὡς πρώτη προτίμηση τὴ Θεολογικὴ Σχολή, ἐνῶ τὸ 76,36% ἄλλη Σχολή).

Ε2. Ἀλλοδαποὶ

Οἱ τέσσερις ἀλλοδαποὶ (3 ἄνδρες καὶ 1 γυναῖκα) φαίνεται ὅτι ἔχουν νηφάλιες ἐπιλογές καὶ ξεκάθαρους στόχους. Φοιτοῦν στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ ἀκριβῶς ἐπειδὴ τὸ θέλησαν. Ἐχουν ἐνεργὴ ἐκκλησιαστικὴ ζωή, οἱ δύο μάλιστα εἶναι κατηχητές. Οἱ τρεῖς σκοπεύουν νὰ γίνουν θεολόγοι καθηγητές. Τρεῖς ἐπίσης δηλώνουν ὅτι διαβάζουν ἐξωσχολικὰ θεολογικὰ βιβλία (δὲν ἀναφέρουν ὀνόματα συγγραφέων καὶ τίτλους, διότι εἶναι στὶς δικές τους γλώσσες).

Ε3. Δηλώσαντες τὴ Θεολογικὴ Σχολὴ ὡς πρώτη ἐπιλογή

Ι. Ὅπως προελέχθη (βλ. Ε1, ΙΙΙ), πρόκειται γιὰ δεκατρία ἄτομα. Ἀπὸ αὐτά, τὰ 7 εἰσῆχθησαν «μὲ τὴν πρώτη φορὰ» καὶ 3 «μὲ τὴν δευτέρη» (3 ἀπαντοῦν μὲ ἐξαιρετικὴ ἀσάφεια ἢ καθόλου).

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπιλογή Τμήματος, ἀπαντοῦν μόνον οἱ ἑπτὰ, οἱ ὁποῖοι καὶ δήλωσαν πρῶτον τὸ τότε Τμῆμα Ποιμαντικῆς. Ἀπὸ αὐτοὺς, τρεῖς δήλωσαν πρῶτο αὐτὸ τὸ Τμῆμα ἐπειδὴ ἀπαιτεῖτο χαμηλότερη βαθμολογία γιὰ τὴν εἰσαγωγή σ' αὐτό, ἕνας ἐπειδὴ ὡς ἱερέας δὲν θὰ δυσκολευόταν στὴν εἰσαγωγή καὶ τρεῖς ἐπειδὴ σ' αὐτὸ τὸ Τμῆμα διδάσκονται ἐνδιαφέροντα μαθήματα.

ΙΙ. Οἱ 5 σκοπεύουν νὰ γίνουν θεολόγοι καθηγητές.

Οἱ 2 σκοπεύουν εἴτε νὰ γίνουν θεολόγοι καθηγητές εἴτε νὰ ἀκολουθήσουν ἄλλο ἐπάγγελμα.

Οἱ 2 δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ γίνουν θεολόγοι καθηγητές.

(Ἀπὸ τοὺς ὑπολοίπους, 1 δὲν ἀπαντᾷ καθόλου καὶ 3 εἶναι ἤδη ἱερεῖς).

ΙΙΙ. Στὴν ἐρώτηση (ἀρ. 6) γιὰ παρακολούθηση ἐν-

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 211 τοῦ ὑπ' ἀρ. 11 τεύχους.

τύπων (ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν) ἀπαντοῦν μόνο οἱ ἔξι ἀπὸ τοὺς δεκατρεῖς.

Ἄν κατατάξουμε συμβατικὰ τὰ ἔντυπα ποὺ δηλώθηκαν (χωρὶς νὰ ἀναφέρουμε ἐδῶ ὅλους τοὺς τίτλους ποὺ σημειώθηκαν), σὲ «κοσμικὰ» καὶ σὲ «θρησκευτικὰ», θὰ παρατηρήσουμε ὅτι: «Κοσμικὰ» ἔντυπα (ἡμερησίαις πολιτικὲς ἐφημερίδες, περιοδικὰ ἐκλαϊκευτικὰ τῆς ἐπιστήμης ἢ ἐκπαιδευτικοῦ καὶ ἐθνικοῦ προβληματισμοῦ) παρακολουθοῦν μόνο δύο ἄτομα. Τὰ «θρησκευτικὰ» ἔντυπα ποὺ παρακολουθοῦνται εἶναι «Πειραϊκὴ Ἐκκλησία» (δύο ἄτομα), «Σωτὴρ» (ἓνα ἄτομο), «Δράσις» (ἓνα ἄτομο· ἐννοεῖ προφανῶς τὸ «Ἡ Δράσις μας»), «Ὁρθόδοξος Τύπος» (ἓνα ἄτομο), «Λυδία» (ἓνα ἄτομο), «Νεανικοὶ Προβληματισμοὶ» (ἓνα ἄτομο), «Πρὸς τὴν Νίκην» (δύο ἄτομα), «Ζωὴ τοῦ Παιδιοῦ» (ἓνα ἄτομο), «Ἐφημέριος» - «Ἐνορία» - «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» (ἓνα ἄτομο).

Βλέπουμε ὅτι:

α. Διαβάζονται καὶ περιοδικὰ ποὺ προορίζονται γιὰ μαθητὲς καὶ ὄχι γιὰ φοιτητὲς Α.Ε.Ι. («Πρὸς τὴν Νίκην» ἢ «Ζωὴ τοῦ Παιδιοῦ»). Γιὰ ἓναν μάλιστα ἀπὸ τοὺς ἀπαντήσαντες, τὸ «Πρὸς τὴν Νίκην» ἀποτελεῖ τὸ μοναδικὸ ἔντυπο ποὺ παρακολουθεῖ.

β. Τὸ μοναδικὸ ἄτομο ποὺ παρακολουθεῖ «Ἐφημέριος» - «Ἐνορία» - «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» εἶναι ἱερέας.

γ. Ἀπουσιάζουν ἐντελῶς περιοδικὰ ἄλλου διαμετρήματος, ὅπως «Σύναξη», «Γρηγόριος Παλαμάς», «Καθ' Ὁδόν», «Κοινωνία» κ.λπ.

IV. Στὴν ἐρώτηση (ἀρ. 7) γιὰ παρακολούθηση ἐξωσχολικῶν θεολογικῶν βιβλίων, ἀπαντοῦν ἑννέα ἀπὸ τοὺς δεκατρεῖς. Παραθέτουμε τὰ ἔργα ποὺ δηλώθηκαν ὡς πρὸ οἰκεία καὶ ἀρεστὰ (κάθε ἐρωτώμενος ἐκλήθη νὰ δηλώσει ἓνα ἔργο· ὀνόματα καὶ τίτλοι παρατίθενται ὅπως σημειώθηκαν):

Λόσκυ, *Μυστικὴ Θεολογία*.

Μεταλληνοῦ, *Παπισμὸς καὶ Ὁρθοδοξία*.

Ἰωὴλ Γιαννακόπουλου, *Ὑπόμνημα στὴν Π.Δ., Πνευματικὸ Ἀλφάβητο, Φιλοκαλία*.

Παυλίδου, *Φῶς τοῖς τριβόις μου* καὶ *Κυριακοδρόμια*.

Μελίτωνος (κηρυκτικὰ - χωρὶς τίτλο).

Toth, *Ἀγνὰ Νιάτα*.

Δημητρακόπουλου (χωρὶς τίτλο).

Παρατηροῦμε ὅτι:

α. Τὰ κηρυκτικὰ (Παυλίδου καὶ Μελίτωνος) δηλώθηκαν ἀπὸ ἱερεῖς.

β. Κάποια ἀπὸ τὰ δηλωθέντα εἶναι ἐκλαϊκευτικὰ.

γ. Πραγματικὲς μονογραφίες καὶ μάλιστα σύστοιχες πρὸς ἀκαδημαϊκὸ ἐπίπεδο πρέπει νὰ θεωρηθοῦν μᾶλλον μόνο δύο (Λόσκυ, Μεταλληνοῦ).

V. Ὅλοι δήλωσαν ὅτι ἐκκλησιάζονται, καὶ μάλιστα οἱ δώδεκα (ἐπὶ συνόλου δεκατριῶν, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους 2-3 κληρικοὶ) κάθε Κυριακῇ.

Προσέρχονται στὴ θεία Κοινωνία ὅλοι (οἱ περισσότεροι ἀνὰ διμήνο ἕως καὶ κάθε Κυριακῇ· δὲν ἀπαντοῦν γιὰ τὴ συχνότητα προσέλευσης 3 ἄτομα).

Ἐξομολογοῦνται οἱ δώδεκα (οἱ περισσότεροι φαίνεται ὅτι ἔχουν μιὰ σταθερὴ πνευματικὴ σχέση).

Οἱ δέκα δραστηριοποιοῦνται σὲ διαφόρους ἐκκλησιαστικούς χώρους (ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔξι στὰ Κατηχητικά).

VI. Ἐντονη χαρακτηρίζουν τὴ σχέση τῆς οἰκογενείας τους μὲ τὴν Ἐκκλησία οἱ ἑννέα. Ἀδιάφορη οἱ δύο. Συνηθισμένη ἓνας (Δὲν ἀπαντᾷ ἓνας).

Ε4. Μὴ δηλώσαντες τὴ Θεολογικὴ Σχολὴ ὡς πρώτη ἐπιλογὴ

I. Ὅπως προελέχθη (βλ. Ε1, III), πρόκειται γιὰ 42 ἄτομα: 23 γυναῖκες καὶ 19 ἄνδρες.

Ποιά Σχολὴ εἶχαν δηλώσει πρώτη στὰ μηχανογραφικά τους δελτία ὡς ὑποψήφιοι τῶν Γενικῶν Ἐξετάσεων, ἀναφέρθηκε παραπάνω (βλ. Ε1, III). Ἡ σειρὰ στὴν ὁποία εἶχαν δηλώσει τὴ Θεολογικὴ Σχολὴ ἔχει ὡς ἑξῆς (ὁμαδοποιούμε τὶς ἀπαντήσεις γιὰ λόγους οἰκονομίας χώρου): Δεύτερη ἢ τρίτη τὴν δήλωσαν 3 ἄτομα. Τέταρτη ἕως καὶ δέκατη, 11 ἄτομα (δηλαδὴ μέσα στὴν πρώτη δεκάδα ἐπιλογῶν τὴν δήλωσε περίπου τὸ 1/3 αὐτῶν τῶν ὑποψηφίων). Ἐνδέκατη ἕως καὶ εἰκοστή, τὴ δήλωσαν 18 ἄτομα. Εἰκοστή πρώτη ἕως καὶ τριηκοστή, 5 ἄτομα. Τριακοστή πρώτη ἕως καὶ τεσσαρακοστή, 2 ἄτομα, τεσσαρακοστή καὶ πέρα (ἓνας τὴν εἶχε δηλώσει πενηκοστὴ δεύτερη) 2 ἄτομα.

Μὲ τὴν πρώτη συμμετοχὴ στὶς Γενικὲς Ἐξετάσεις εἰσήχθησαν 16 ἄτομα, μὲ τὴ δεύτερη 13, μὲ τὴν τρίτη 11 καὶ μὲ τὴν τέταρτη 2.

II. Ἀνάμεσα στὰ δύο τμήματα τῆς Σχολῆς, πρῶτο δηλώσαν τὸ Θεολογικὸ Τμῆμα 39 ἄτομα· πρῶτο δηλώσαν τὸ τότε Ποιμαντικὸ Τμῆμα 3 ἄτομα. Ἀπὸ τοὺς 39 ποὺ δήλωσαν πρῶτο τὸ Τμῆμα Θεολογίας, ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία (29 ἄτομα) ἐνήργησε ἔτσι ἐπειδὴ γιὰ τὴν εἰσαγωγὴ στὸ Θεολογικὸ ἀπαιτεῖτο ὑψηλότερη βαθμολογία καὶ ἔτσι στὴ σειρὰ τοῦ μηχανογραφικοῦ τὸ Ποιμαντικὸ ἀκολουθοῦσε. Δέκα ἐπὶ πλέον ἄτομα δήλωσαν κατ' αὐτὴ τὴ σειρὰ ἐπειδὴ εἶχαν ἀκούσει ὅτι τὸ Θεολογικὸ Τμῆμα ἔχει μεγαλύτερο κύρος ἢ ὅτι τὸ Ποιμαντικὸ ἀφοροῦσε κληρικούς (σημειωτέον ὅτι γιὰ τρεῖς ἀπὸ τοὺς προηγούμενους 29 συντρέχει καὶ τέτοιος λόγος). Ἀπὸ τοὺς τρεῖς ποὺ δήλωσαν πρῶτο τὸ Ποιμαντικόν, οἱ δύο τὸ ἔκαναν λόγω τῶν ἐνδιαφερόντων μαθημάτων του καὶ ἓνας ἐπειδὴ ἀπαιτεῖτο χαμηλότερη βαθμολογία.

III. Ἀπὸ τὰ σαράντα δύο ἄτομα αὐτῆς τῆς κατη-

γορίας, σχετικά με τὸ μελλοντικό τους ἐπάγγελμα ἀπαντοῦν οἱ τριάντα ἐπτά, ὡς ἐξῆς: Οἱ 21 ἐπιθυμοῦν νὰ γίνουν θεολόγοι καθηγητές. Οἱ 10 σκέπτονται εἴτε νὰ γίνουν θεολόγοι εἴτε νὰ ἀκολουθήσουν ἄλλο ἐπάγγελμα (μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς διευκρινίζουν ὅτι ἀποδέχονται αὐτὸ τὸ ἐνδεχόμενο λόγω τοῦ προβλήματος τῆς ἀδιοριστίας τῶν θεολόγων καθηγητῶν). Μόνο 6 δηλώνουν ὅτι δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ γίνουν θεολόγοι (ἐξ αὐτῶν, ὁ ἓνας δηλώνει ὅτι κάνει αὐτὴ τὴν ἐπιλογὴ λόγω τῆς ἀδιοριστίας). (*Ἐδῶ βέβαια δὲν μπορεῖ νὰ διαφανεῖ κατὰ πόσο ἡ προοπτικὴ τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ θεολόγου γίνεται δεκτὴ γιὰ λόγους ζήλου ἢ ἀπλῶς βιοποριστικοὺς κ.ο.κ.*)

IV. Στὴν ἐρώτηση γιὰ παρακολούθηση ἐντύπων ἀπαντοῦν καταφατικὰ οἱ 30, ἀρνητικὰ οἱ 5 καὶ ἀσαφῶς οἱ 7.

Ἀπὸ τοὺς 30 ποὺ ἀπαντοῦν καταφατικὰ, «θησκευτικὰ ἐντυπα» διαβάζουν μόνο οἱ 5. Οἱ τίτλοι ποὺ δηλώνουν εἶναι: «*Πειραϊκὴ Ἐκκλησία*» (τρὶς ἄτομα), «*Πάντα τὰ Ἐθνη*» (ἓνα ἄτομο), «*Προσεγγίσεις*» (ἓνα ἄτομο), «*Δράσις*» (ἓνα ἄτομο), «*Ζωὴ τοῦ Παιδιοῦ*» (δύο ἄτομα) καὶ «*Πρὸς τὴν Νίκην*» (δύο ἄτομα).

Νομίζουμε ὅτι ἰσχύουν οἱ τρεῖς παρατηρήσεις ποὺ ἔγιναν στὸ Ε3, III.

V. Στὴν ἐρώτηση γιὰ παρακολούθηση ἐξωσχολικῶν θεολογικῶν βιβλίων ἀπαντοῦν ἀρνητικὰ οἱ 24, καταφατικὰ οἱ 13 καὶ ἀσαφῶς οἱ 5. Παραθέτουμε τὰ ἔργα ποὺ δηλώθηκαν ὡς πιὸ οἰκεία καὶ ἀρεστὰ (κάθε ἐρωτώμενος ἐκλήθη νὰ δηλώσει ἓνα ἔργο· ὀνόματα καὶ τίτλοι παρατίθενται ὅπως σημειώθηκαν):

π. Τάτση, *Ἀθωνικὸν Ἡμερολόγιον*.

Στ. Παπαδόπουλου, *Ὁ πληγωμένος ἀετός· ἡ ζωὴ τοῦ Ἰωάννου Θεολόγου*.

Ἀλεβιζόπουλου, (ἀνταιρετικὰ - δὲν σημειώνονται τίτλοι).

(Μουρατίδου - δὲν σημειώθηκε), *Χριστοκεντρικὴ ποιμαντικὴ ἐν τοῖς Ἀσκητικοῖς τοῦ Μ. Βασιλείου*.

Skinner, Wellhausen (Ἵπομνήματα τῆς Π.Δ.).

Ἐκδόσεων «Φωτοδότες».

Ἐκδόσεων «Ἀστήρ», «Ζωή», «Σωτήρ» (κατηχητικοῦ περιεχομένου).

Φιλοκαλία.

Ἰωὴλ Γιαννακόπουλου, Ἵπομνήματα στὴν Π.Δ. *Γερωνικό*.

Ἀγία Γραφὴ καὶ Σύνοψη.

Ἀγία Γραφή.

Καινὴ Διαθήκη.

Οἱ παρατηρήσεις ποὺ μπορεῖ νὰ γίνουν εἶναι σύστοιχες τῶν τῆς Ε3 IV. Ἐπὶ πλέον μπορεῖ νὰ ἐπισημανθεῖ ὅτι τὸ ἔργο τοῦ κ. Μουρατίδη δὲν εἶναι πραγματικὰ «ἐξωσχολικὸ» ὅπως τὸ ὀρίζει ἡ σχετικὴ ἐρώτηση, διότι δόθηκε στοὺς φοιτητὲς μαζί με τὰ συγ-

γράμματα. Ἐξ ἄλλου, ἡ δήλωσις ἀπλῶς τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου ἢ τῆς Ἀγίας Γραφῆς δίνει μὲν ἓνα στίγμα, δὲν ἀνταποκρίνεται ὅμως στὸ αἶτημα τῆς ἐρώτησης.

VI. Ἐπὶ συνόλου —ἐπαναλαμβάνουμε— 42 φοιτητῶν, ὅλοι δήλωσαν ὅτι ἐκκλησιάζονται (κάθε Κυριακὴ οἱ 16, μία φορὰ τὸ μῆνα οἱ 15, στίς μεγάλες ἐορτὲς οἱ 11).

Προσέρχονται στὴ Θεία Κοινωνία οἱ 41 (οἱ περισσότεροι 3-4 φορὲς τὸ χρόνο· σὲ πολὺ ἀραιὰ χρονικὰ διαστήματα, π.χ. μιὰ φορὰ τὸ χρόνο ἢ τὴ διετία, μόνο 2 ἄτομα).

Ἐξομολογοῦνται οἱ 18 (οἱ περισσότεροι, πάνω ἀπὸ 2-3 φορὲς τὸ χρόνο). Ἀπὸ τοὺς 24 ποὺ δήλωσαν ὅτι δὲν ἐξομολογοῦνται, οἱ 5 ἔχουν ἐξομολογηθεῖ μία φορὰ στὴ ζωὴ τους, καὶ οἱ 13 (δηλαδὴ τὸ 31% ποτὲ (οἱ ὑπόλοιποι 6 δὲν διευκρινίζουν).

Οἱ 30 δὲν δραστηριοποιοῦνται σὲ ἐκκλησιαστικὸς χώρους. Δραστηριοποιοῦνται 12 (ἀπὸ τοὺς ὁποίους τρεῖς στὰ Κατηχητικά).

VII. Συνηθισμένη χαρακτηρίζουν τὴ σχέση τῆς οἰκογένειάς τους με τὴν Ἐκκλησία οἱ εἰκοσιεννέα. Ἐντονὴ οἱ δώδεκα καὶ χαλαρὴ ὁ ἓνας.

ΣΤ. Προτάσεις γιὰ βελτίωση τοῦ Ἐρωτηματολογίου

Οἱ προτάσεις ποὺ ἀκολουθοῦν διατυπώθηκαν μετὰ τὴν ἐπεξεργασία τῶν ἀπαντήσεων. Προέκυψαν ἀπὸ τὸν προβληματισμὸ καὶ τὴ συζήτησι με μικρὸ κύκλο συνεργατῶν καὶ φοιτητῶν. Τὶς παραθέτουμε ἐδῶ χωρὶς νὰ τὶς ἀναπτύσσουμε καὶ χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει ὅτι τὶς ἀποδεχόμαστε ὅλες.

1. Νὰ διευκρινίζεται πόσοι φοιτητὲς προέρχονται ἀπὸ Ἐκκλησιαστικὰ Λύκεια ἢ ἀπὸ Ἀνωτέρα Ἐκκλησιαστικὴ Σχολή.

2. Νὰ διευκρινίζεται πόσοι εἶναι κληρικοί.

3. Νὰ ζητηθεῖ ἀπὸ τὸν ἐρωτώμενο νὰ ἐκφράσει ποιά εἰκόνα (ἢ ποιὲς προσδοκίες) εἶχε γιὰ τὴ Σχολὴ πρὶν ἀπὸ τὴν εἰσαγωγὴν του καὶ ποιά ἔχει σχηματίσει τώρα. Ἄν τὸ Ἐρωτηματολόγι συμπληρωνόταν μὲ μιὰ τέτοια ἐρώτησι, καλὸ θὰ ἦταν νὰ ἀπευθυνόταν καὶ σὲ φοιτητὲς κάποιου ἀπὸ τὰ τελευταῖα ἐξάμηνια (Η' ἢ Θ'). Σὲ τέτοια περίπτωσι ἡ ἐρώτησι θὰ μπορούσε νὰ διατυπωθεῖ ὡς ἐξῆς: «Ἄν ξαναδίνατε Πανελλήνιες τώρα, σὲ ποιά σειρά θὰ δηλώνατε τὸ Τμήμα σας;».

4. Στίς ἐρωτήσεις σχετικά με τὴν προσέλευσι στὴ Θεία Κοινωνία καὶ στὴν Ἐξομολόγησι, θὰ μπορούσε ἐπίσης νὰ ἀνιχνευτεῖ σαφέστερα ἂν λαμβάνει χώρα προσέλευσι στὴ Θεία Κοινωνία χωρὶς καθόλου Ἐξομολόγησι.

5. Γιὰ νὰ διαγνωστεῖ ἡ πληροφόρησι ποὺ ἔχουν οἱ φοιτητὲς, νὰ προστεθεῖ ἡ ἐρώτησι «*Ποιά βιβλία ἢ περιοδικὰ θὰ θέλατε νὰ διαβάσετε;*».

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ ΚΑΙ ΤΗ ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ*

Τοῦ Αἰδεσιμολ. κ. ΑΣΤΕΡΙΟΥ ΓΕΡΟΣΤΕΡΓΙΟΥ, Δρος Θεολογίας

Ἄλλὰ μόνον ταῦτα φέρομεν εἰς τὴν μνήμην μας; Βεβαίως ὄχι! Βλέπομεν ἔμπροσθέν μας τὰ πανικόβλητα πλήθη τῶν Ἑλλήνων χριστιανῶν νὰ συνωθοῦνται παρὰ τὸν λιμένα, νὰ πηδοῦν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ νὰ προσπαθοῦν νὰ ἐπιβιβασθοῦν εἰς τὰ ἐκεῖ ἀγκυροβολημένα πλοῖα διαφόρων κρατῶν. Δὲν γίνονται δεκτοί, ἀπωθοῦνται καὶ ῥίπτονται εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀκούομεν κραυγὰς καὶ οἰμωγὰς. Βλέπομε τὰ ἀφηνιασμένα τουρκικὰ ἀνταρτικὰ σώματα, τοὺς λεγόμενους Τσέτες, νὰ κτυποῦν καὶ φονεύουν τοὺς χριστιανούς. Βλέπομε τὸ νεκρὸ σῶμα τοῦ Μητροπολίτου Χρυσοστόμου νὰ τὸ σέρνουν στοὺς δρόμους. Ἡ πόλις τῆς Σμύρνης καίεται, ἡ θάλασσα γεμίζει πτώματα. Ὁ Ὁρθόδοξος Ἑλληνισμὸς τῆς Σμύρνης διέρχεται φοβερὰς στιγμὰς. Καὶ ἡμεῖς ἀναπολοῦντες ταῦτα περιπατοῦμε κατηφεῖς. Κοιτάζομε γύρω μας. Ξυπνοῦμε ἀπὸ τὸ παρελθὸν καὶ βλέπομε τὸ παρὸν. Εἶναι ἡμέρα Κυριακὴ καὶ ὅλα τὰ καταστήματα μένουν κλειστά. Πλήθος κόσμου καὶ κυρίως ἀνδρῶν περιφέρονται εἰς τὴν πόλιν. Ἡ κεντρικὴ πλατεία εἶναι γεμάτη ἀπὸ στρατιῶτες, ναῦτες καὶ σιμνίτες. Ἡ σημερινὴ Σμύρνη εἶναι πόλις τῶν τεσσάρων ἑκατομμυρίων, ἡ τρίτῃ τῆς Τουρκίας μετὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Ἀγκυραν. Ἐθεωρεῖτο καὶ θεωρεῖται τὸ μαργαριτάρι τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. Μὲ τὸ λεωφορεῖο μετεφέρθημεν εἰς τὸ πρὸ ὑψηλὸ σημεῖο τῆς πόλεως, εἰς τὸ φρούριο-τοποθεσία Καντιφέκαλε, ἀπ' ὅπου εἶχαμε μίαν θαυμασίαν πανοραμματικὴν θέαν ὁλοκλήρου τῆς Σμύρνης. Καθ' ὃδον εἶχομεν καὶ τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσωμεν καὶ τὸν δύσκολον τρόπον διαβιώσεως τῶν σημερινῶν κατοίκων τῆς πόλεως.

Πέργαμος

Τὸ ἀπόγευμα χαιρετοῦμε τὴν Σμύρνην καὶ συνε-

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 216 τοῦ ὑπ' ἀρ. 11 τεύχους.

6. Νὰ γίνῃ τὸ Ἐρωτηματολόγιον εὐρύτερον καὶ νὰ ἀναφερθῇ καὶ σὲ ἄλλα ζητήματα, ὅπως: α. Σχέσεις τῶν φοιτητῶν μεταξὺ τους καὶ μὲ φοιτητὲς ἀπὸ ἄλλες Σχολές, β. Σχέσεις τῶν φοιτητῶν μὲ τοὺς καθηγητὲς, γ. Σχέσεις τῶν φοιτητῶν μὲ τὸ ἀντικείμενό τους, σχετικὰ ἐρεθίσματα ποὺ τοὺς δίνονται (ἢ δὲν τοὺς δίνονται), δυνατότητες πληρέστερης κατάρτισής τους κ.λπ.

(Τέλος)

χίζομε τὴν πορείαν μας πρὸς τὴν Πέργαμον. Μεταβαίνοντες πρὸς αὐτὴν αἰσθανόμεθα τὸ ὄρεινόν τῆς περιοχῆς. Ὁ καιρὸς ἄλλαξε. Ἐκανε πολὺ κρύο. Φθάνομε εἰς τὴν νέαν ἐπαρχιακὴν πόλιν Πέργαμον καὶ καταλύομε εἰς τὸ ξενοδοχεῖο Μπερξόου. Ἐδῶ ἀφίνομε τὰς ἀποσκευὰς μας καὶ σὲ λίγο ἐπισκεπτόμεθα τὸ φρούριον τῆς ἀρχαίας Περγάμου. Λόγῳ τοῦ δυνατοῦ ψύχους ἡ ἐπίσκεψίς μας εἶναι σύντομος. Ἀνελθόντες ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως εἶδομεν τὸν ρωμαϊκὸν ναὸν πρὸς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ, τὸ ὕδραγωγεῖον, τὰς δεξαμενὰς, καὶ τὸ πολὺ ἐπικλινὲς θέατρον μὲ τὸν ναὸν τοῦ Διονυσίου. Συγκινούμεθα διαβάζοντες ἑλληνικὰς ἐπιγραφὰς παρὰ τὸν ναὸν τοῦ Τραϊανοῦ. Τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος τούτου μᾶς ὑπενθυμίζει τοὺς φοβεροὺς διωγμούς του κατὰ τῶν χριστιανῶν. Πληροφορούμεθα, ὅτι ἀρκετὰ ἐκ τῶν εὐρημάτων τῶν ἀνασκαφῶν, καὶ κυρίως τὸ θυσιαστήριον τοῦ Διός, εὐρίσκονται εἰς τὸ Βερολῖνον τῆς Γερμανίας. Οἱ Γερμανοὶ ἀρχαιολόγοι ἐργάζονται ἀκόμη καὶ σήμερον ἐκεῖ. Ἀλλὰ γίνεται προσπάθεια ἐκ διαφόρων φορέων πρὸς ἐπιστροφήν τοῦ θυσιαστηρίου εἰς τὴν Πέργαμον.

Ἡ ἐπομένη ἡμέρα, 2α Ὀκτωβρίου, ἦτο καὶ πάλιν γεμάτη ἀπὸ νέας ἐντυπώσεις καὶ ἐκπλήξεις. Τὸ πρῶν ἐπεσκέφθημεν ὠρισμένα σημεῖα τῆς ἀρχαίας Περγάμου. Διήλθομεν πρῶτον παρὰ τὸ Σερατεῖον, ἦτοι ἐρείπια ἀρχαίου ναοῦ διὰ τὴν λατρείαν ἀρχαίων Αἰγυπτιακῶν θεοτήτων. Ἀπὸ ἐκεῖ μετέβημεν εἰς τὸ Ἀσκληπιεῖον, ἀφιερωμένον εἰς τὸν θεὸν Ἀσκληπιὸν καὶ ξακουστὸν ἀρχαῖον ἱατρικὸν καὶ θεραπευτικὸν κέντρον. Εἶδομεν τὴν ἱαματικὴν πηγὴν, τὸν ναὸν καὶ τὸ νοσοκομεῖον καὶ τὸ μικρὸν θέατρον διὰ παραστάσεις πρὸς ψυχαγωγίαν τῶν ἀσθενῶν. Τὸ ὅλον συγκρότημα εἶναι πολὺ ἐντυπωσιακόν. Αἱ ἀνασκαφαὶ εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν συνεχίζονται εἰσέτι. Ἐδῶ προσεπάθουν οἱ ἱατροὶ διὰ τῆς ὑποβολῆς καὶ ἄλλων μεθόδων καὶ συμβολισμῶν νὰ φέρουν τὴν θεραπείαν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς. Ἀπηγορεύετο ὁ θάνατος τῶν ἀσθενῶν ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ τούτου συγκροτήματος. Τοὺς ἐτοιμοθανάτους τοὺς μετέφερον ἔξω τοῦ χώρου τούτου. Ἀσφαλῶς θὰ ὑπάρχῃ κάπου ἐκεῖ πλησίον νεκρόπολιν τῆς ὁποίας ἡ τοποθεσία δὲν εὐρέθη ἀκόμη. Ἄλλος σταθμὸς μας ἦτο τὸ Μουσεῖον τῆς πόλεως, ὅπου φυλάσσονται ἀρκετὰ εὐρήματα ἐκ τῆς περιοχῆς προερχόμενα ἐκ τῆς

Ἑλληνιστικῆς καὶ Ρωμαϊκῆς περιόδου. Εἰς τὸ ἔθνο-λογικὸν τμῆμα τοῦ Μουσείου ὑπάρχουν ἐκθέματα χωρὶς μεγάλο ἐνδιαφέρον. Εἰς τὸ προαύλιον τοῦ Μουσείου, μεταξὺ τῶν ἐπιγραφῶν καὶ ἄλλων εὐρημάτων, ὑπάρχει καὶ μία ὠραία καμπάνα ἀπὸ ἑλληνικὴν χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν, φέρουσα ἑλληνικὴν ἐπιγραφὴν.

Εἰς τὸ ἀλησμόνητον Ἀιβαλί

Μετὰ ταῦτα μετέβημεν εἰς τὰς Κυδωνίας, τὸ ξακουστὸ καὶ ἀλησμόνητον Ἀιβαλί, τὴν πατρίδα τοῦ μεγάλου συγγραφέως καὶ εἰκονογράφου Φωτίου Κόντογλου. Καθ' ὁδὸν εἶδομεν τοὺς λόφους καλυμένους μὲ ἐλιές καὶ τὴν πεδιάδα μὲ βαμβάκι. Ἀπὸ ὠρισμένο ὕψωμα καλούμενο πάτημα τοῦ διαβόλου, ὅπου μεταβαίνουν οἱ Τούρκοι καὶ ἐπικαλοῦνται τὴν βοήθειάν του (ἂν εἶναι δυνατὸν ὁ διάβολος διὰ κά-τι καλόν), εἶχομεν ὠραίαν πανοραματικὴν θέαν τοῦ Ἀιβαλίου καὶ τῆς πέριξ περιοχῆς του. Ἀπέναντί μας ἦτο ἡ νῆσος Λέσβος. Ἀνεχωρήσαμε καὶ σὲ λίγο εὐρισκόμεθα εἰς τὴν κωμόπολιν τοῦ Ἀιβαλίου. Εἶναι σπουδαῖο τουριστικὸ καὶ ἐμπορικὸ κέντρο. Τμῆμα τῆς κεντρικῆς πόλεως διατηρεῖται ὡς ἦτο πρὸ τῆς φυγῆς τῶν Ἑλλήνων τοῦ 1922. Τὰ καταστήματα, οἱ λιθόστρωτοι δρόμοι, ὁ τεράστιος καὶ σταυροειδὴς μετὰ τρούλλου Ὁρθόδοξος ναὸς καὶ αἱ κεντρικαὶ οἰκίαι διατηροῦνται μὲ σκοπὸν τὴν συντήρησιν καὶ ἀναπαλαίωσιν αὐτῶν. Ὁ ναὸς βεβαίως εἶναι ἐν χρήσει ὡς μουσουλμανικὸν τέμενος. Εἶδομεν καὶ ἐδῶ τὰ παιδιὰ ἐξερχόμενα ἐκ τοῦ Σχολείου. Ὑπάρχει τάξις καὶ πειθαρχία. Ἡ ὅλη πόλις ἔχει ἓνα ἄερα ἑλληνικόν, διότι οἱ σημερινοὶ κάτοικοι μετεφέρθησαν μὲ τὴν ἀνταλλαγὴν τοῦ πληθυσμοῦ τὸ 1923 ἐκ τῶν νήσων Λέσβου καὶ Κρήτης. Σήμερα ὑπάρχει τακτικὴ συγκοινωνία μὲ πλοῖα μεταξὺ τῆς Λέσβου καὶ τοῦ Ἀιβαλίου. Συνηντήσαμεν Ἑλληνας ἐκ Μυτιλήνης πού εἶχον ἔλθῃ διὰ ψώνια. Μετὰ τὸ ὠραῖο μεσημεριανὸ φαγητὸ καὶ τὴν περιήγησιν τῆς πόλεως ἐπεστρέψαμεν εἰς τὴν Νέαν Πέργαμον. Ἦτο ἡμέρα λαϊκῆς ἀγορᾶς μὲ πλῆθος κόσμου καὶ μὲ ἄφθονα λαχανικὰ καὶ φρούτα ἐκ τῆς περιοχῆς. Ἐν συνεχείᾳ μετέβημεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον διὰ τὸ δεῖπνον καὶ τὴν ἀνάπαυσίν μας.

Τὸ προηγούμενον βράδυ συνηγήσαμεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖο δύο νέους χριστιανούς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι ἐξεναγοῦσαν ἓνα Ἀγγλον φωτογράφον καὶ δημοσιογράφον, ὅστις ἐργάζεται διὰ τὴν Βιβλικὴν Ἑταιρείαν, πού ἐδρεύει ἐν Λονδίνῳ τῆς Ἀγγλίας, ὀνόματι Maurice Harvey. Τὰ δὲ ὀνόματα τῶν Νέων Τούρκων εἶναι Amariel Bagdas καὶ Girmman Adali. Ἀναφέρω τὰ πρόσωπα αὐτά, διότι ἡ δρᾶσις των ἐν

τῇ χώρᾳ των ἔχει σχέσιν μὲ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν. Βεβαίως εἶναι εὐαγγελικοὶ Προτεστάνται καὶ διευθύνουν βιβλιοπωλεῖα τῆς Βιβλικῆς Ἑταιρείας ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Ἀγκύρᾳ πρὸς διὰδοσιν τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Μάλιστα οἱ δύο νέοι αὐτοὶ χριστιανοὶ μᾶς εἶπον, ὅτι ὑπάρχει ἐνδιαφέρον μεταξὺ τῶν Τούρκων φοιτητῶν διὰ τὴν Ἀγίαν Γραφὴν καὶ ὅτι οἱ ἴδιοι ἐφυλακίσθησαν, διότι συνελήφθησαν διαδίδοντες τὴν Βίβλον εἰς τὸ πανεπιστήμιον ὅπου φοιτοῦν. Ὁ εἷς ἐκ τῶν νέων ἐπεσκέφθη τὴν Βοστώνην καὶ ἐγνώρισε τὴν πόλιν μας. Τοὺς προσεκαλέσαμεν νὰ μᾶς συναντήσουν εἰς μελλοντικὴν ἐπίσκεψίν των εἰς τὴν πόλιν μας, καὶ ἅμα τῇ ἐπιστροφῇ μας εἰς τὰ ἴδια τοὺς ἀπεστεῖλαμεν Ὁρθόδοξα πνευματικὰ βιβλία, ὡς ἀναμνηστικὸν δῶρον τῆς συναντήσεώς μας.

Ἐπιστροφὴ εἰς Κωνσταντινούπολιν

Τὴν 3ην Ὀκτωβρίου τὴν διήλθομεν καθ' ὁδὸν μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἠγέρθημεν ἔνωρις καὶ μετὰ τὸ πρωῒνον ἀνεχωρήσαμεν, χαιρετήσαντες τὴν Πέργαμον. Ἡ διαδρομὴ ἦτο θαυμασία. Διερχόμεθα διὰ μέσου διαφόρων μικροπόλεων, ὡς καὶ διὰ μιᾶς μεγάλης καλουμένης Μπαλκεσίρ. Μετὰ μικρὸν σταθμὸν ἐν αὐτῇ, ὅπου μερικοὶ ἐξ ἡμῶν ἐδοκίμασαν ἓνα τοπικὸν ποτὸν καλούμενον ἀεράνι ἐφθάσαμε τὸ μεσημέρι εἰς τὴν ὠραίαν πόλιν Προῦσα (Μπουῦρσα), τὴν ἄλλοτε πρωτεύουσαν τοῦ σουλτάνου Μεχμέτ τοῦ Α'. Εἶναι σημερὰ κέντρον συγκοινωνιακὸν καὶ ἐμπορικὸν μὲ εἰδίκευσιν εἰς τὴν παραγωγὴν μεταξωτῶν ὑφασμάτων. Ἐδῶ εὐρίσκεται ὁ τάφος τοῦ σουλτάνου Μεχμέτ, ὡς καὶ ἄλλων μελῶν τῆς οἰκογενείας του. Ὡς γνωστὸν οὗτος ἦνωσε τὰς διαφόρους τουρκικὰς φυλάς καὶ προητοίμασε τὴν ἐκπόρθησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπιτευχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Μεχμέτ τοῦ Β'. Μετὰ τὴν ἐπίσκεψίν μας εἰς τὸ Μουσεῖον-Τέμενος μὲ εἰδικὴν ἀρχιτεκτονικὴν, καὶ τὸ κυριαρχοῦν πρᾶσινο χρῶμα τῶν κεραμικῶν (πλακάκια) ἐπὶ τῶν τοίχων καὶ τῶν ἐκεῖ τάφων, μετέβημεν εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως, ὅπου εἶναι τὰ καταστήματα τῶν μεταξωτῶν ὑφασμάτων. Ἡ πλατεία καὶ τὰ καταστήματα εἶναι πολὺ ἐντυπωσιακά. Εἶναι τὸ ἄλλοτε τουρκικὸ πανδοχεῖο (χάνι), τὸ ὁποῖον διηρροθμίσθη καταλλήλως καὶ ἐγένετο σπουδαία ἐμπορικὴ ἀγορά. Κι ἐδῶ παρατηρεῖται τὸ φαινόμενο τοῦ μεγάλου πλήθους τοῦ κόσμου καὶ κυρίως νέων ἀνδρῶν. Ἐδῶ συνηγήσαμε Βουλγάρους Μωαμεθανούς καὶ Ἑλληνας χριστιανούς ἐκ Ξάνθης. Οὗτοι διαμένουν ἐκεῖ μονίμως. Μᾶς ἐπληροφόρησαν, ὅτι ὑπάρχουν 20 περίπου ὀρθόδοξοι χριστιανικαὶ οἰκογένειαι, δὲν ἔχουν

ἐκκλησία καὶ ἱερέα, ἀλλὰ ἐκκλησιάζονται εἰς τὴν γειτονικὴν παραλιακὴν πόλιν Μουδανιά.

Μετὰ παραμονὴν δύο περὶ του ὥρων καὶ ἀφοῦ περιπατήσαμε ἀνὰ τὰς ὁδοὺς διὰ νὰ γνωρίσωμεν τοὺς κατοίκους καὶ τὴν πόλιν, ἀνεχωρήσαμεν. Πλησίον τῆς Προύσης καὶ πρὸς ἀνατολὰς εὐρίσκεται ἡ ἀρχαία πόλις Νίκαια, ὅπου συνήλθον ἡ Πρώτη καὶ ἡ Ἐβδόμη Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι. Σὲ μίαν περὶ του ὥραν μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μας ἐκ Προύσης ἐφθάσαμε εἰς τὸ ἐπίνειον Γιάλοβα. Ἐκεῖ ὑπῆρχον μεγάλα πλοῖα διαπορθεύσεως (ferry boats), τὰ ὅποια συνδέουν τὴν Ἀσιατικὴν ἀκτὴν μὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Εἶναι σύντομος σύνδεσις τῶν δύο ἀκτῶν. Ἐδῶ ἀνέμενον πλῆθος φορτηγὰ ἀυτοκίνητα, λεωφορεῖα, καὶ ἄλλα ἰδιωτικὰ ἀυτοκίνητα δι' ἐπιβίβασιν. Σὲ λίγο εὐρισκόμεθα ἐντὸς τοῦ πλοίου καὶ διαπλέομεν τὴν θάλασσαν τοῦ Μαρμαρᾶ ἢ Προποντίδα. Ἐντὸς τοῦ πλοίου εἶδομεν κιβώτια πορτοκαλιῶν προερχόμενα ἐκ τῆς νήσου Κύπρου, μὲ τὴν ἔνδειξιν, προϊόντα ἐκ Κύπρου (Products from Cyprus). Ταῦτα ἀσφαλῶς προέρχονται ἀπὸ τὰ ὑπὸ τῶν Τούρκων κατεχόμενα ἐδάφη τῆς νήσου. Σὲ 45 περὶ του λεπτὰ ἀπεβιβάσθημεν εἰς τὴν ἀπέναντι ἀκτὴν. Καὶ πάλιν συνεχίζομε τὴν πορείαν μας, πού εἶναι πολὺ κουραστικὴ λόγῳ τῆς μεγάλης κινήσεως. Ἐπὶ τέλους ἐφθάσαμε εἰς τὴν μεγάλην γέφυραν τοῦ Βοσπόρου τὴν συνδέουσαν τὴν Ἀσίαν μὲ τὴν Εὐρώπην. Μετὰ τὴν γέφυραν καὶ σὲ λίγα λεπτὰ ἐφθάσαμε εἰς τὴν πλατεία Ταξίμ, ὅπου εὐρίσκεται τὸ ξενοδοχεῖο Σαβόυ, γνωστὸν ἀπὸ τὴν παραμονὴν μας ἐκεῖ κατὰ τὴν ἀφίξίν μας εἰς τὴν Πόλιν πρὶν 15 ἡμέρας. Εἶναι βράδυ καὶ ὥρα 8.15'. Οἱ ὑπάλληλοι μᾶς ἀνέμενον καὶ σὲ λίγο εἶχομεν θαυμάσιο δείπνο. Μετὰ τὸ φαγητὸ περιπατήσαμε διὰ μίαν περὶ του ὥραν εἰς τὴν πλατείαν καὶ εἰς τὰ πέριξ αὐτῆς. Καὶ πάλιν ἐντυπωσιάζομεθα ἐκ τοῦ πλήθους τοῦ κόσμου καὶ τῶν ταξί. Ὅμως, ἂν καὶ ἀργά, πούθενά δὲν παρατηρεῖται ἀταξία. Καὶ πάλιν τὸ φαινόμενον τοῦ πλήθους τῶν νέων ἀνδρῶν, πού περιπατοῦν βιαστικὰ καὶ σοβαρά, μᾶς ἐντυπωσιάζει. Γυναῖκες δὲν βλέπομε πούθενά.

Ἡ πτήσις πρὸς Ἀμερικὴν

Ἐφθάσαμε εἰς τὴν 4ην Ὀκτωβρίου. Ἡ ἀναχώρησίς μας ἐκ τοῦ ἀερολιμένος Κωνσταντινουπόλεως καὶ μὲ τὴν αὐτὴν Βρετανικὴν Ἑταιρείαν ἔλαβεν χώραν τὴν 8ην πρωινήν ὥραν. Ἐφθάσαμε σὲ τρεῖς καὶ μισὴ ὥρες στὸ Λονδίνο καὶ σὲ ἄλλες ἑξ περὶ του ὥρες εἴμεθα εἰς τὴν Βοστώνην. Τὸ ταξίδι μας εἶχεν ἐπιτυχίαν. Ὅλα ἤλθον κατ' εὐχὴν. Εἰς τὴν μνήμην μας ὑπάρχουν τόσες πολλὲς ἐντυπώσεις. Πράγματι

τὸ ταξίδι μας αὐτὸ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἦτο προσκυνηματικὸ καὶ ἐκπαιδευτικόν. Εἰς ὀλίγας γραμμὰς θὰ ἡδυνάμεθα νὰ κάνωμε τὰς ἐξῆς γενικὰς παρατηρήσεις.

Ἡ Μικρὰ Ἀσία ὑπῆρξεν χώρα Ἑλληνικὴ καὶ Χριστιανικὴ. Τὸ μαρτυροῦν τὰ ὑπάρχοντα μνημεῖα τῆς. Καὶ εἶναι τὰ μόνα δείγματα πολιτισμοῦ τὰ ὅποια οἱ σημερινοὶ κάτοικοί τῆς δύνανται νὰ ἐπιδείξουν εἰς τοὺς ἐπισκέπτας. Ἡ σημερινὴ ἔλξις τῶν τουριστῶν κατὰ μέγα μέρος ὀφείλεται εἰς τὰ μνημεῖα ταῦτα.

Ὁ σημερινὸς τουρκικὸς λαὸς εἶναι πειθαρχημένος. Ἐχει καλὴ συμπεριφορὰ πρὸς τοὺς ἐπισκέπτας. Εἰς τὰ Σχολεῖα ὑπάρχει πειθαρχία καὶ τάξις. Οὔτε κλοπαί, οὔτε ἀνοησίαι, μήτε ἐπαίται εἰς τοὺς δρόμους. Ἡ ἐκπαίδευσις εἶναι ἰδιωτικὴ καὶ δημόσια. Οἱ μαθηταὶ εἶναι χωρισμένοι σὲ σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων, ἀλλ' ὑπάρχουν καὶ μικτά, κυρίως εἰς τὴν ὑπαιθρον χώραν. Γενικῶς ὁ λαὸς εἶναι πτωχός. Ἡ θρησκεία τῶν ἐπιδρᾶ ἐπ' αὐτοῦ καὶ κυρίως εἰς τὴν ὑπαιθρον. Πολλοὶ συνήθειαι τοῦ λαοῦ ὁμοιάζουν μὲ τὰς ἑλληνικὰς. Εἰς τὰ τουριστικὰ παρὰλια εἶναι πρὸ ἐκπολιτισμένοι παρὰ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας. Παντοῦ παρατηρεῖται μεγάλη ἀνοικοδόμησις. Εἶναι ὑπερήφανοι καὶ λιτοδίαιτοι. Πούθενά δὲν εἶδαμε παχυσάρκους. Ὅλοι τῶν εἶναι σπαθατοὶ καὶ ξερακιανοί. Παρουσιάζουν τὴν εἰκόνα τῶν Ἑλλήνων τῶν ἐτῶν 1950-1955. Ὑπάρχουν πολὺ καλοὶ δρόμοι μὲ ἀρκετὰς νέας ξενοδοχειακὰς μονάδας. Ἐλπίζουν πολὺ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας ἐκ τοῦ τουρισμοῦ. Τὴν Τουρκίαν ἐπισκέπτονται ἑτησίως περὶ τὰ πέντε ἑκατομμύρια Εὐρωπαῖοι, καὶ ἀφήνουν συνάλλαγμα πάνω ἀπὸ ἑξ δισεκατομμύρια δολλάρια.

Τὸ Πατριαρχεῖον μας διαβιοῖ ὑπὸ πολὺ δυσκόλους συνθήκας, λόγῳ τῆς φυγῆς τῶν Ἑλλήνων, μετὰ τὰ τρομακτικὰ γεγονότα τοῦ ἔτους 1955 καὶ τῶν ἄλλων πέσεων τῶν Τούρκων. Ἡ κατάστασις εἶναι πολὺ ἀπογοητευτικὴ. Ἡ μόνη ἐλπίς του εἶναι, ὥς πιστεύουν οἱ ἐκεῖ νῦν ὑπεύθυνοι, ἡ σύνδεσις τῆς Τουρκίας μὲ τὴν Εὐρώπην. Οὕτως ἐλπίζεται νὰ ἀλλάξῃ ἡ Τουρκικὴ Νομοθεσία καὶ νοοτροπία ἔναντι τῶν μειονοτήτων καὶ δυνηθῶν οἱ Ἕλληνες νὰ ἐπιστρέψουν καὶ δημιουργήσουν ἐκεῖ καὶ πάλιν ἐργασίας. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον θὰ δύναται νὰ ἐπανδρωθῇ προσλαμβάνοντας κατάλληλα πρόσωπα διὰ τὰς ἀνάγκας του καὶ ἀπὸ ἄλλας χώρας. Ἡ δὲ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης θὰ δυνηθῇ νὰ λειτουργήσῃ καὶ πάλιν πρὸς καλλιέργειαν τοιούτων προσώπων.

(Τέλος)

ΛΟΓΟΣ ΑΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΣ

Τού κ. Παναγιώτου Θ. Παπαθεοδώρου, Θεολόγου - Λυκειάρχη

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οί λειτουργικὲς τέχνες (ἀρχιτεκτονική, ἁγιογραφία, ὑμνογραφία) ὑπηρετοῦν τὸ μυστήριον τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου. Ἀναπτύχθηκαν καὶ ἐξελίχθηκαν μέσα στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας, γι' αὐτὸ ὀνομάζονται καὶ ἐκκλησιαστικὲς τέχνες. Ὅλες μαζί συνεργοῦν, κατὰ τὸ Φῶς. Κόντογλου, στὸ νὰ μορφωθεῖ στὶς ψυχὰς τῶν πιστῶν ὁ μυστικὸς παράδεισος ποὺ εὐωδιάζει μὲ πνευματικὴ εὐωδία. Τὰ ἔργα τους, εἰκόνες, ψηφιδωτά, ὕμνοι κ.λπ. εἶναι ὑπομνήματα στὸ θεῖο λόγο. Εἶναι δηλ. ἐρημνευτικὴ διαδικασία χάρις τῶν πιστῶν γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ συλλάβουν τὸ μήνυμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἀποκαλύπτουν μὲ τρόπο ποὺ ἀνταποκρίνεται στὴ δεκτικότητα τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθήσεων τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ καὶ δημιουργοῦν τὸ κλίμα ἐκεῖνο ποὺ χρειάζεται ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου γιὰ νὰ συναντήσει τὸ Θεό.

Ἰδιαίτερα ἡ ὑμνογραφία ἐκφράζει τὴν πίστη καὶ τὸ ἥθος τῆς ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. Μέσω τῶν ὕμνων τῆς ἐκκλησίας μας μεταγγίζεται στὸ πλήρωμά της ἡ διδασκαλία της, ἐνισχύεται ἡ προάσπιση τῶν δογμάτων, βεβαιώνεται ἡ χριστιανικὴ προσήλωση, παγιώνεται ἡ πατερικὴ ἔκφραση. Ὁ ὕμνος, πιστὸς ὁ ἴδιος, παίρνει ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ πιστοῦ τὴν προσευχὴ καὶ τὴ μετατρέπει σὲ ὕμνο. Αὐτὸς ὁ ὕμνος φτάνει μέχρι τὴν ἀκοή μας μὲ τ' ἀνεξίτηλα ἔχνη μιᾶς εὐαίσθητης διαβάσεως! Ἀλλὰ πόσο μᾶς ἐπηρεάζει; Ποιὰ ἐπίδραση ἀσκεῖ σήμερον στὴν ψυχὴ τοῦ πιστοῦ; Ποιὲς δυσκολίες καὶ ἐμπόδια παρεμβάλλονται, ἀφοῦ ἡ γλώσσα τοῦ ὑμνογράφου δὲ μιλίεται σήμερον; Ποιὰ προβλήματα καταγράφονται στὴν προσέγγιση τῶν ὕμνων; Ποιὲς λύσεις μποροῦν νὰ προταθοῦν; Οἱ σκέψεις ποὺ ἀκολουθοῦν ἔρχονται ὡς ἀπάντηση σ' ὅλα αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα. Προτοῦ ὅμως παραθέσουμε τὶς σκέψεις αὐτές, κρίνουμε σκόπιμο, γιὰ νὰ ἔχουμε ὁλοκληρωμένη, κατὰ τὸ δυνατόν, εἰκόνα τοῦ θέματος ποὺ θὰ μᾶς ἀπασχολήσει, νὰ κάνουμε μιὰ σύντομὴ ἀναδρομὴ στὴ γένεση, τὴν ἐξέλιξη καὶ τὸ περιεχόμενο τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων.

Η ΓΕΝΕΣΗ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΩΝ ΥΜΝΩΝ

Ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλησία γεννηθεῖσα καὶ ἀνα-

πτυχθεῖσα στοὺς κόλπους τῆς Ἰουδαϊκῆς κοινότη-
τας² ἦταν ἐπόμενο, στὴν ἀρχὴ τοῦλάχιστον, νὰ
χρησιμοποιήσει στὴ λατρεία της τὴ θρησκευτικὴ
ποίησι τῶν Ἑβραίων. Οἱ Ψαλμοὶ τοῦ Δαυὶδ ἀπο-
τέλεσαν τὸ πρῶτο χριστιανικὸ προσευχητάριο καὶ
ἐξακολουθοῦν νὰ κατέχουν ξεχωριστὴ θέσι μέχρι
σήμερα στὴ χριστιανικὴ λατρεία. Οἱ ἑβραϊκοὶ ὁ-
μως ὕμνοι δὲν ἦταν δυνατόν νὰ καλύπτουν γιὰ πο-
λὸ τίς λατρευτικὲς ἀνάγκες τῆς χριστιανικῆς κοινό-
τητας. Οἱ ψαλμοὶ τῆς Π.Δ., ὄντας παιδαγωγοὶ στὸ
Χριστό, δὲν μπορούσαν νὰ ικανοποιήσουν τίς βα-
θύτερες ἀπαιτήσεις τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, πα-
ρὰ τὸν πλοῦτο καὶ τὴν ποικιλίαν τοῦ περιεχομένου
τους. Οἱ ποιητὲς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἐκφράζοντας τὸ
περίσσειμα τῆς καρδιάς τους δοξολογοῦσαν τὸ
Θεό-πατέρα, μέγαλυναν τὸ Δημιουργὸ τοῦ σύμ-
παντος κόσμου, εὐχαριστοῦσαν «τὸν ἰώμενον πά-
σας τὰς νύσους» τοῦ λαοῦ. Στὰ γεγονότα τῆς ζωῆς
τοῦ περιοῦσιου λαοῦ τοῦ Θεοῦ ἔβλεπαν τὸ προσ-
τατευτικὸ χεῖρ τοῦ Κυρίου, τοῦ Σαβαώθ, καὶ ἐκδή-
λωναν μὲ τοὺς ὕμνους τους τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ
λαοῦ γιὰ τίς εὐεργεσίες Του. Βεβαίως καὶ ὁ νέος
Ἰσραήλ, ἡ χριστιανικὴ ἐκκλησία, ἀπευθύνεται
πρὸς τὸν αὐτὸν «Θεὸν τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ Ἰ-
σαὰκ καὶ τοῦ Ἰακώβ», πρὸς «τὸν Θεὸν τῶν πατέ-
ρων ἡμῶν», πρὸς «τὸν Κύριον», «τὸν Θεὸν ἡμῶν».
Ἄλλ' ὁ ἕνας Θεός, ὁ Ὅποιος εἶναι ὁ αὐτὸς πρὸς
τὸν Θεὸ τοῦ παλαιοῦ Ἰσραήλ, ἀποκαλύφθηκε στὸ
νέο Ἰσραήλ ὡς Θεὸς τριςυπόστατος, ὡς Πατὴρ,
Υἱὸς καὶ Ἅγιο Πνεῦμα. Αὐτὸν τὸν Θεὸ ἐπικαλεῖ-
ται ὁ νέος Ἰσραήλ, τὸν ὁποῖον ὁ παλαιὸς ἀπορρί-
πτει. Οἱ χριστιανοὶ γιὰ νὰ λατρεύσουν τὸ Θεὸ ἐπι-
συνάγονται στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸν ἐπικα-
λοῦνται ὡς Κύριο, ἰσότιμο πρὸς τὸν Πατέρα. Αὐ-
τὸν πιστεύουν παρόντα ἐν μέσῳ αὐτῶν, σύμφωνα
μὲ τὴν υπόσχεση αὐτοῦ «οὐ εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνη-
γμένοι εἰς τὸ ἓμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐ-
τῶν» (Ματθ. 18,20). Ἡ χριστιανικὴ ψυχὴ αἰσθάνε-
ται τὴν ἐσωτερικὴν παρόρμησιν νὰ ἐπικοινωνήσει μὲ
τὸ Σωτῆρα Χριστό, νὰ ἐκφράσει τὰ συναισθήματά
της στὸ Λυτρωτή. Ἄλλωστε τὰ σπουδαῖα γεγονότα
τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας, οἱ ἀγῶνες γιὰ ἐπιβίω-
ση ἐν μέσῳ διωγμῶν, ἡ θυσία τῶν μελῶν της κ.λπ.
ἦταν φυσικὸ νὰ κινήσουν τὴ γραφίδα τῶν ταλαν-
τούχων ὁπαδῶν της σὲ ποιητικὰς συνθέσεις. Ἐτσι

ΠΟΙΚΙΛΙΑ ΚΑΙ ΠΛΗΘΟΣ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΩΝ ΥΜΝΩΝ

ἀπὸ τὴν ἀποστολικὴ ἐποχὴ ἀρχίζουσιν νὰ κάνουν τὴν ἐμφάνισή τους χριστιανικοὶ ὕμνοι. Στὶς ἐπιστολὰς τοῦ Ἀπ. Παύλου³ βρίσκουμε τοὺς πρώτους ὑπαινιγμοὺς γιὰ τὴν ὑπαρξὴ ξεχωριστῶν χριστιανικῶν ὕμνων καὶ ὠδῶν πνευματικῶν ποὺ ἀναφέρονται στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ.

Πλὴν τοῦ προαναφερόμενου λόγου ὑπῆρξε καὶ ἄλλη αἰτία ποὺ κίνησε τὴ λύρα τῶν χριστιανῶν ποιητῶν στὴ δημιουργία χριστιανικῶν ὕμνων. Πρόκειται γιὰ τὴν ἀντίδραση τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας ἐναντίον τῶν αἵρετικῶν.

Οἱ αἵρετικοὶ κατέβαλαν κάθε δυνατὴ προσπάθεια, γιὰ νὰ ἀποσπᾶσιν ἀπὸ τὴν ποιμνὴ τοῦ Χριστοῦ ὁπαδοὺς. Ἐπιχείρησαν μὲ ἔμμετρες καὶ ἔμμελεις συνθέσεις νὰ διαδώσουν τὶς δοξασίες τους. Χρησιμοποίησαν τὸ ρυθμὸ, τὸ μέλος καὶ τὴν ἀπλὴ γλῶσσα γιὰ νὰ ἐλκύσουν ἀνύποπτους καὶ ἀνυποψίαστους χριστιανούς. Ὁ Ὁριγένης μαρτυρεῖ ὅτι «γεγόνασι πολλοὶ καὶ ποικίλοι» αἵρετικοὶ ὕμνοι γιὰ νὰ ὑπηρετήσουν αὐτὸ τὸ σκοπὸ. Οἱ Σύροι γνωστικοί, ὁ Βαρδησάνης καὶ ὁ γιὸς του Ἀρμόνιος, ἀναφέρεται ὅτι ἀνέπτυξαν τὸν 3ο αἰῶνα ἀξιόλογη ποιητικὴ δραστηριότητα γιὰ τὴ διάδοσιν τῶν κακοδοξιῶν τους.

Ὁ Μ. Ἀθανάσιος μαρτυρεῖ ὅτι ὁ Ἀρειὸς μὲ λαϊκὰ ἄσματα, ἐπιμύλια καὶ ὁδοιπορικὰ καὶ κυρίως μὲ τὸ ἔμμετρο ἔργο του «Θάλεια» προσπάθησε νὰ παρασύρει «πρὸς τὴν οἰκειὰν ἀσέβειαν τοὺς ἀμαθεστέρους τῶν ἀνθρώπων». Ἡ αἵρετικὴ αὐτὴ δραστηριότητα ἔδωσε ἀφορμὴ στὴν Ἐκκλησίᾳ νὰ ἀσχοληθεῖ μὲ τοὺς ὕμνους, νὰ γράφει ἔμμετρες καὶ ἔμμελεις προσευχὰς σὲ ἀπλὴ γλῶσσα, ποὺ θὰ ἀντέκρουαν τὶς κακοδοξίες τῶν αἵρετικῶν καὶ θὰ περιλάμβαναν τὴν ὁρθόδοξον πίστιν ποὺ ἦταν συνοπτικῶς καταγεγραμμένη στὰ διάφορα σύμβολα. Ἡ περίστασις ἐπέβαλε τὴ δημιουργία νέων ὕμνων μὲ δογματικὸ περιεχόμενον ποὺ θὰ γίνονταν κτῆμα τοῦ λαοῦ, ἀφοῦ θὰ εἶχαν γραφεῖ σὲ γλῶσσα δημώδη καὶ ρυθμὸ προσφιλή. Αὐτὸ φανερῶνει ὅτι ὁ καθαρὰ χριστιανικὸς ὕμνος σὲ κάποια στιγμή, καὶ πάντως ἐνωρίς, ἀποδεσμεύεται ἀπὸ τὰ ἀγιογραφικὰ κείμενα καὶ διαγράφει τὴ δική του λαμπρὴ τροχιά.

Ἡ πρώτη σαφὴς μαρτυρία, ποὺ προέρχεται ἀπὸ ἐθνικὴ πηγὴ γιὰ τὴν ὑπαρξὴ χριστιανικῶν ὕμνων, εἶναι ἐκείνη ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ ρωμαῖο ἔπαρχο τῆς Βιθυνίας Πλίνιο, τὸ νεότερο, ὁ ὁποῖος σὲ ἐπιστολὴν τοῦ στὸν αὐτοκράτορα ἀναφέρει ὅτι οἱ χριστιανοὶ τῆς περιοχῆς του στίς συναθροίσεις τους κατὰ τὸν ὁρθρο ἔψαλλαν ὕμνους πρὸς τὸ Χριστό. Ἡ ὑπαρξὴ αὐτοτελῶν χριστιανικῶν ὕμνων μαρτυρεῖται καὶ ἀπὸ χριστιανικὰς πηγὰς καὶ κυρίως ἀπὸ ἐκκλησιαστικὰς συγγραφεῖς.

Ἡ ὁρθόδοξη ὕμνογραφία παρουσιάζει μιὰ ἀπέραντη ποικιλία μορφῶν. Μὲ τὴν πάροδο τῶν χρόνων δημιουργήθηκε ἓνα μεγάλο πλῆθος ὕμνων, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὁποῖους μένουν ἀνέκδοτοι στὰ χειρόγραφα διαφόρων βιβλιοθηκῶν ἀνατολῆς καὶ δύσης. Μελετώντας τοὺς γνωστοὺς χριστιανικοὺς ὕμνους διακρίνουμε μιὰ ἐξελικτικὴ πορεία σ' αὐτοὺς ἀπὸ τὸ ἀπλούστερο καὶ ἀτελὲς στὸ συνθετικὸ καὶ ὁλοκληρωμένο.

Στοὺς 5 πρώτους αἰῶνες κυριαρχεῖ τὸ αὐτοτελὲς καὶ μεμονωμένο τροπάριο, ὀνομαζόμενο ἔτσι ἀπὸ τὸν ἰδιαίτερον τρόπο ἢ ἦχο ποὺ ψάλλεται. Τὴν ἀφετηρίαν του καὶ τὸ μητρικὸ του κύτταρο θὰ πρέπει νὰ ἀναζητήσουμε στὴν ἀντιφωνία. Ἡ ἀντιφωνία χαρακτηρίζει τὴ λατρεία μας καὶ δίδει τὴν αἴσθησιν ὅτι οἱ πιστοὶ δὲν δέχονται παθητικὰ τὰ λεγόμενα καὶ τὰ τελούμενα, ἀλλ' ἀνταποκρίνονται σ' αὐτά, τὰ ἐννοοῦν καὶ τὰ ἀποδέχονται. Ὁ προεστὸς ἢ ὁ ψάλτης ἔψαλλε τοὺς στίχους τοῦ ψαλμοῦ ἢ τῆς ὠδῆς καὶ ὁ λαὸς ἐπανελάμβανε ἀρχικὰ σὲ κάθε στίχο τὸ ἐφύμνιο, ὅπως τὸ ἀλληλουῖα, ἀμήν, ὡσαννά, Κύριε ἐλέησον, τὸν Κύριον ὑμνεῖτε κ.λπ. Τὸ ἐφύμνιο σιγά-σιγὰ ἀντικατέστησε σύντομος χριστιανικὸς ὕμνος, ὅπως «ταῖς πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου, Σῶτερ, σῶσον ἡμᾶς». Ὁ ὕμνος αὐτὸς στὴ συνέχεια ἐξελίχθηκε σὲ αὐτοτελὲς τροπάριο.

Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου τὰ τροπάρια πλήθυναν καὶ ἔτσι ἔθεσαν σὲ δευτέρῃ μοῖρᾳ τοὺς ψαλμούς. Μάλιστα ἀνάλογα μὲ τὸ περιεχόμενό τους, τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ψάλλονταν, τὴ θέσιν τους στὴ λατρεία ἢ τὴ σχέση τους μὲ τοὺς ψαλμοὺς πῆραν καὶ διάφορες ὀνομασίες. Ἐτσι στὴν ὕμνογραφία κάνουμε λόγο γιὰ ἀπολυτίκια (= τροπάρια ποὺ ψάλλονται στὸ τέλος τοῦ ἑσπερινοῦ καὶ ἀναφέρονται στὴν ὑπόθεση τῆς γιορτῆς), στιχηρὰ (= τροπάρια ποὺ ἐπισυνάπτονται σὲ καθένα ἀπὸ τοὺς τελευταίους στίχους τοῦ στιχολογούμενου ψαλμοῦ), ἀπόστιχα (= τροπάρια ἐπισυναπτόμενα σὲ μεμονωμένους στίχους, οἱ ὁποῖοι λαμβάνονται κατ' ἐκλογὴν ἀπὸ τὸν ψαλμό), καθίσματα, φωταγωγικά, ἐξαποστειλάρια κ.λπ.

(Συνεχίζεται)

1. Θεοδ. Ξύδης, Βυζαντ. ὕμνογραφία, ἔκδ. Νικηδόχμος, 1978, σελ. 214.

2. Π.Ν. Τρεμπέλα, Ἀρχαὶ καὶ χαρακτηριστ. τῆς χριστ. λατρείας, Ἀθῆναι 1962, σελ. 1.

3. «Καὶ μὴ μεθύσκεσθε οἶνῳ, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτεία, ἀλλὰ πληροῦσθε ἐν πνεύματι, λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ» (Ἐφεσ. 5,18-19) πρβλ. καὶ Κολοσ. 3,16.

Η ΕΙΚΟΣΑΡΙΘΜΗ ΧΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ*

Τοῦ Δρος ΚΩΝ. Μ. ΚΟΝΤΑΞΟΠΟΥΛΟΥ

Διευθυντοῦ Ἱατροῦ Ἀσκληπείου Νοσοκομείου Βούλας

Ὁ Ἅγιος μεγαλομάρτυρας καὶ ἱαματικὸς Παντελεήμων εἶχε πατρίδα του τὴ Νικομήδεια. Τὸ ἀρχικὸ του ὄνομα ἦταν Παντολέον, ἀργότερα ὁμως ἐπάξια μετονομάσθηκε σὲ Παντελεήμονα. Ἡ μητέρα τοῦ Εὐβούλη ἦταν εὐσεβὴς χριστιανή, ἐνῶ ὁ πατέρας του Εὐστόργιος ἦταν εἰδωλολάτρης. Ἡ φιλόστοργη μητέρα του προσπαθοῦσε ἀπὸ νεαρὴ ἡλικία νὰ τὸν μυήσει στὸν Χριστιανισμό, δυστυχῶς ὁμως ἀπεβίωσε καὶ δὲν πρόλαβε νὰ ὁλοκληρώσει τὸ ἔργο της. Ὁ πατέρας του πάλι μετὰ τὸ θάνατο τῆς μητέρας του προσπάθησε νὰ τὸν μυήσει στὴν εἰδωλολατρία. Τὴ λύση στὸ δίλημμα τοῦ νεαροῦ Παντολέοντα, ποιά θρησκεία νὰ ἀκολουθήσει, τὴ δίνει ὁ Ἅγιος Ἱερομάρτυς Ἑρμόλαος ποὺ τὸν κατηγεῖ στὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν βαπτίζει χριστιανό. Ἐκεῖνο μάλιστα ποὺ τὸν ἔκανε νὰ ἀποφασίσει τελικὰ νὰ ἀσπασθεῖ τὴ χριστιανικὴ θρησκεία ἦταν, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν διδασκαλία τοῦ Ἀγίου Ἑρμόλου, καὶ ἓνα σπουδαῖο θαῦμα. Συγκεκριμένα μιὰ μέρα εἶδε ἓνα νεκρὸ παιδάκι στὸ δρόμο ποὺ εἶχε δηλητηριαστεῖ ἀπὸ τὸ δάγκωμα ἑχιδνας. Εἶπε, λοιπόν, ὁ Παντολέον, «ἂν παρακαλέσω θεορὰ τὸ Χριστό, καὶ ἀναστήσει αὐτὸ τὸ νεκρὸ παιδάκι, θὰ πεί ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ἀληθινὸς Θεός». Καὶ πράγματι τὸ παιδάκι ἀναστήθηκε καὶ ὁ Παντολέον πίστευσε πλέον ἀκράδαντα στὸ Χριστὸ καὶ ἔγινε θεορὸς ὁπαδὸς του. Σπούδασε τὴν Ἱατρικὴ ἐπιστήμη κοντὰ στὸ σπουδαῖο διδάσκαλο Εὐφρόσυνο καὶ μάλιστα, ἐπειδὴ εἶχε μεγάλη πρόοδο, προοριζόταν καὶ γιὰ γιαιτρὸς τῶν ἀνακτόρων. Ἀλλ' ὁμως, ἀφοῦ σὲ νεαρὴ ἡλικία κατὰφερε νὰ γίνῃ ἓνας ἐκλεκτὸς γιαιτρὸς, μοίρασε ὅλη του τὴν περιουσία σὲ φτωχοὺς καὶ φυλακισμένους, ἐλευθέρωσε τοὺς δούλους του καὶ ἄρχισε νὰ γιαιτρεύει τοὺς ἀσθενεῖς χωρὶς νὰ παίρνει χρήματα, ἐνῶ ἀντίθετα ἔδινε ἐκεῖνος χρήματα στοὺς φτωχοὺς ἀρρώστους γιὰ νὰ ζήσουν. Μὲ τὴν θεραπεία ἑνὸς τυφλοῦ προσελκύει τὸν τυφλὸ στὴν ἀληθινὴ πίστη, ὅπως ἐπίσης μεταπείθει καὶ τὸν εἰδωλολάτρη πατέρα του, τὸν Εὐστόργιο, ὥστε νὰ ἀπαρνηθεῖ τὰ εἰδωλα καὶ νὰ ἀσπαστεῖ τὸ Χριστιανισμό. Ἐπίσης θεραπεύει καὶ ἓναν παράλυτο. Ἀλλὰ οἱ ἐπιτυχίες του προκαλοῦν τὸ φθόνον τῶν ἄλλων γιαιτρῶν, καὶ τὸν συκοφαντοῦν στὸν τότε αὐτοκράτορα Μαξιμιανό. Ὅταν τὸν καλεῖ ἐκεῖνος καὶ τὸν ρωτᾷ ἂν πράγματι εἶναι χριστιανός, ὁ Παντολέον μὲ θάρρος ὁμολογεῖ τὴ χριστιανικὴ του ιδιότητα. Τότε ἀρχίζει μιὰ σειρὰ ἀπὸ φορικτὰ βασανιστήρια, μὲ

προσταγὴ τοῦ Μαξιμιανοῦ, ἐπειδὴ δὲν δέχεται νὰ ἀπαρνηθεῖ τὴν πίστη του. Τὸν κρεμοῦν σὲ ἓνα ξύλο καὶ τὸν ξεσχίζουν μὲ σιδερένια νύχια. Μὲ λαμπάδες τοῦ κατακαίουν τὶς πλευρές του καὶ τὰ ὑπόλοιπα πληγωμένα μέλη του. Γεμίζουν μὲ μολύβι ἓνα μεγάλο λέβητα, ἀφοῦ ἀναψαν μεγάλη φωτιὰ ἀπὸ κάτω, καὶ τὸν βάζουν μέσα, ἀλλὰ θαυματοργικὰ ἡ φωτιὰ σβήνει καὶ τὸ μολύβι ψυχραίνεται. Ἀργότερα δένουν στὸ λαιμὸ του μιὰ μεγάλη πέτρα καὶ τὸν ρίχνουν στὴ θάλασσα. Ἀλλὰ καὶ πάλι γίνεται θαῦμα καὶ βγαίνει στὴν ἀκρογιαλιά σῶος καὶ ὑγιής. Ὑστερα ἀποφασίζει ὁ σκληρὸς αὐτοκράτορας καὶ τὸν ρίχνουν στὰ ἄγρια θηρία γιὰ νὰ τὸν κατασπαράξουν, ἀλλὰ αὐτὰ γίνονται ἡρεμα σὰν πρόβατα καὶ δὲν τοῦ κάνουν κακὸ. Ἀκολουθεῖ τὸ βασανιστήριον τοῦ τροχοῦ, ἀλλὰ πάλι διατηρεῖται σῶος. Μετὰ τὸν δένουν ἀλύπητα καὶ τὸν δένουν σὲ ἓνα δένδρον ἐλιάς γιὰ νὰ τὸν ἀποκεφαλίσουν. Ὅταν δὲ ἐσῆκωσε ὁ δήμιος τὸ ξίφος γιὰ νὰ τοῦ κόψει τὸ κεφάλι, γύρισε ἡ κόψη τοῦ ξίφους καὶ ἐλύγισε σὰν νὰ ἦταν ἀπὸ κερί. Τέλος ὁ Ἅγιος Παντελεήμονας ἀποκεφαλίζεται τὸ 305 μ.Χ. Λέγεται ὅτι ἀπὸ τὸ κομμένο του λαιμὸ ἀντὶ νὰ τρέξει αἷμα βγήκε γάλα καὶ πὼς τὸ ξερὸ δένδρον ποὺ τὸν εἶχαν δεμένο βλάστησε καὶ καρποφόρησε.

Ὁ Ἅγιος Ἱερομάρτυρας Ἑρμόλαος καὶ οἱ μαρτυρήσαντες μαζί του Ἑρμιππος καὶ Ἑρμοκράτης ἦταν ἱερεῖς ἀπὸ τὸν κλῆρο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Νικομήδειας. Εἶχαν κρυφτεῖ μέσα σὲ ἓνα σπῆτι, διότι ὁ αὐτοκράτορας Μαξιμιανὸς εἶχε ἐξαπολύσει διωγμὸ ἐναντίον τῶν χριστιανῶν. Ὅπως προαναφέρθηκε, ὁ Ἅγιος Παντελεήμονας εἶχε διδάχτεῖ τὴν χριστιανικὴ πίστη ἀπὸ τὸν Ἑρμόλαο, ὅταν δὲ συνελήφθη, καὶ ρωτήθηκε ἀπὸ τὸν Μαξιμιανὸ ποιὸς τοῦ δίδαξε τὴν πίστη στὸ Χριστὸ αὐτὸς εἶπε καθαρὴ τὴν ἀλήθεια. Τότε διατάζει ὁ αὐτοκράτορας καὶ φέρνουν ἐνώπιόν του τὸν Ἑρμόλαο, τὸν Ἑρμιππο καὶ τὸν Ἑρμοκράτη γιὰ νὰ τοὺς ἀνακρίνει. Αὐτοὶ ὁμολόγησαν μὲ θάρρος ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἀληθινὸς Θεός, κατηγόρησαν τὰ εἰδωλα καὶ ὅλους αὐτοὺς ποὺ τὰ προσκυνοῦν.

Αὐτὴ ἡ ὁμολογία τῶν Ἀγίων ἦταν ἀρκετὴ γιὰ νὰ διατάξῃ ὁ Μαξιμιανὸς ἀμέσως τὸν θάνατό τους. Ἔτσι ἀποκεφαλίστηκαν καὶ οἱ τρεῖς τὸς 306 μ.Χ. καὶ προστέθηκαν κι αὐτοὶ στὸ νέφος τῶν Μαρτύρων.

Ὁ Ἅγιος Σαμφὼν ὁ Ξενοδόχος, ἦταν ὁ μόνος ἀπὸ τοὺς Ἀναργύρους ποὺ ἔζησε πολλὰ χρόνια μετὰ τοὺς ἄλλους, τὸ 530 μ.Χ., μακριὰ ἀπὸ τὴ φοβερὴ ἐποχὴ τῶν διωγμῶν. Ἦταν ἓνας εὐγενὴς Ρωμαῖος ποὺ εἶχε

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 219 τοῦ ὑπ' ἀρ. 11 τεύχους.

σπουδάσει την Ιατρική ἐπιστήμη καὶ τὴν ἐξασκούσε δωρεὰν γιὰ τοὺς ἀπόρους. Πῆγε στὴν Κωνσταντινούπολη κατὰ τὸν 6ο αἰώνα καὶ χειροτονήθηκε ἱερέας, ἐνῶ ἐξακολούθησε νὰ προσφέρει τίς ἱατρικὲς του ὑπηρεσίες στοὺς φτωχοὺς. Κατάφερε ἀκόμη νὰ θεραπεύσει τὸν αὐτοκράτορα Ἰουστινιανὸ ἀπὸ πολὺ βαρὶὰ ἀρρώστια, καὶ ἐκεῖνος, γιὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσει, τοῦ ἔφτιαξε ἕναν ξενώνα, ποὺ ἔμοιαζε μὲ σημερινὸ νοσοκομεῖο, καὶ ἐκεῖ ὁ Σαμφὼν περιέθαλπε τοὺς ἀσθενεῖς. Ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία κατατάχθηκε μεταξὺ τῶν Ἀγίων καὶ ἡ μνήμη του γιορτάζεται τὴν 27ῃ Ἰουνίου.

Ὁ Ἅγιος Μάρτυρας Διομήδης εἶχε πατρίδα του τὴν Ταρσό τῆς Κιλικίας. Οἱ γονεῖς του ἦταν πολὺ καλοὶ ἄνθρωποι, αὐτὸς δὲ τοὺς ξεπέρασε σὲ καλοσύνη καὶ ἀρετή. Ἦταν γιατρὸς φιλόανθρωπος καὶ ἐξασκούσε τὸ ἱατρικὸ ἐπάγγελμα χωρὶς νὰ παίρνει χρήματα. Τὸ ἔτος 288, ὅταν αὐτοκράτορας τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ἦταν ὁ Διοκλητιανὸς (284-305 μ.Χ.), ἄφησε τὴν πατρίδα του καὶ ἦρθε στὴ Νίκαια τῆς Βιθυνίας, ὅπου συνέχισε τὸ φιланθρωπικὸ του ἔργο θεραπεύοντας καὶ κηρύσσοντας τὸ Εὐαγγέλιο τῆς σωτηρίας. Γιὰ τὴ δραστηριότητά του αὐτὴ συκοφαντήθηκε στὸν αὐτοκράτορα, καὶ ἔστειλε ἀνθρώπους γιὰ νὰ τὸν ὁδηγήσουν μπροστὰ του. Ἀλλὰ ὁ Ἅγιος Μάρτυρας ἀπεβίωσε ξαφνικὰ καὶ ὅταν πῆγαν νὰ τὸν συλλάβουν οἱ ἀπεσταλμένοι, τὸν βρῆκαν νεκρό. Τότε ἔκοψαν τὴν τίμια κεφαλὴ καὶ τὴν ἔφεραν στὸν αὐτοκράτορα. Γιὰ τὴν ἀσπλαχνία τους αὐτὴν, οἱ δῆμοι τιμωρήθηκαν μὲ τύφλωση. Ὅταν εἶδε τὸ κεφάλι τοῦ Ἀγίου ὁ αὐτοκράτορας, πρόσταξε νὰ τὸ ξαναβάλλουν στὴ φυσικὴ του θέση, συναρμολογώντας το μὲ τὸ ὑπόλοιπο σῶμα. Μόλις λοιπὸν οἱ τυφλωθέντες τὸ συναρμολόγησαν στὸ σῶμα τοῦ Ἀγίου, ἀμέσως ξαναβρῆκαν τὴ χαμένη τους ὄραση.

Ὁ Ἅγιος Ἱερομάρτυρας Μώκιος ἔζησε κι αὐτὸς στὰ χρόνια τοῦ αὐτοκράτορα Διοκλητιανοῦ. Ὁ πατέρας του ὀνομαζόταν Εὐφράτιος καὶ ἡ μητέρα του Εὐσταθία. Ἦταν εὐγενεῖς καὶ πλούσιοι, ἀπὸ τὴν παλιὰ Ρώμη. Ὁ Ἅγιος Μώκιος ἔγινε ἱερέας στὴν Ἐκκλησία τῆς Ἀμφίπολης καὶ διαρκῶς δίδασκε τὴν χριστιανικὴ πίστη, κατακρίνοντας τὴν πλάνη τῶν εἰδώλων.

Ἀπὸ ἀγανάκτηση γιὰ τὴ λατρεία τῶν εἰδώλων τὴ ὥρα ποὺ ὁ ἀνθύπατος Λαοδίκιος πρόσφερε θυσία στὸ Διόνυσο μαζί μὲ τοὺς ἄλλους εἰδωλολάτρες, πῆγε καὶ γκρέμισε τὸ βωμό. Ἀμέσως τὸν συνέλαβαν γι' αὐτὴ του τὴν ἐνέργεια καὶ ἀφοῦ ὁμολόγησε τὴν πίστη του στὸ Χριστό, ἄρχισε μιὰ σειρὰ βασανιστηρίων. Μεταξὺ αὐτῶν ἦταν καὶ τὸ ρίξιμο τοῦ Μωκίου μαζί μὲ ἄλλους τρεῖς Μάρτυρες μέσα σὲ μιὰ φοβερὴ κάμινο. Ἀλλὰ θαυματουργικὰ διαφυλάχτηκε σώος ἀπὸ τὴ φωτιά, ὅπως φυσικὰ καὶ οἱ ἄλλοι τρεῖς ἄνδρες. Ἀλλὰ

σὲ μιὰ στιγμή ἡ λάβα τῆς καμίνου ξεχείλισε ἀπὸ ἔξω, ὅπου βρισκόταν ὁ ἀνθύπατος μὲ 9 ἀνθρώπους του, καὶ τοὺς κατέκαυσε ἐντελῶς ὥστε δὲν ἔμεινε ἴχνος οὔτε ἀπὸ τὰ σῶματά τους οὔτε ἀπὸ τὰ ρούχα τους. Μετὰ τὸν ἔβαλαν στὴ φυλακὴ. Ὅταν ἀργότερα πῆγε σὲ κείνη τὴν περιοχὴ ἕνας ἄλλος ἀνθύπατος, ὁ Μάξιμος, κάλεσε τὸ Μώκιο γιὰ νὰ τὸν ἀνακρίνει, ἀλλὰ αὐτὸς ἔμεινε ἀκλόνητος στὴν πίστη του καὶ δὲν ἀρνήθηκε τὸ Χριστό. Τότε τὸν βάζουν στὸ μαρτύριο τοῦ τροχοῦ, ἀλλὰ, ἐπειδὴ καὶ πάλι παραμένει ἀβλαβής, ρίχνεται στὰ θηρία γιὰ νὰ τὸν κατασπαράξουν. Ἀλλὰ οὔτε τὰ θηρία τοῦ προξενοῦν κακό. Τελικὰ μεταφέρεται στὸ Βυζάντιο καὶ πεθαίνει μὲ ἀποκεφαλισμό. Τὸ ἅγιο λείψανό του τάφηκε ἕνα μίλι ἔξω ἀπὸ τὴν Πόλη. Ἀντίθετα, ὅταν ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, ὡς γνωστόν, μετέφερε τὴν πρωτεύουσά του ἀπὸ τὴ Ρώμη στὴν Κωνσταντινούπολη, ἔκτισε μεγαλοπρεπὴ καὶ λαμπρὸ Ναὸ στὴ μνήμη τοῦ Ἀγίου Μωκίου καὶ μετέφερε ἐκεῖ τὰ τίμια λείψανά του.

Ὁ Ἅγιος Μάρτυρας Ἀνίκητος ἔζησε κι αὐτὸς στὰ χρόνια τοῦ σκληροῦ αὐτοκράτορα Διοκλητιανοῦ. Ὅταν ὁ Διοκλητιανὸς εἶχε πάει στὴ Νικομήδεια καὶ ἀπειλήσε ὅτι θὰ ἐξοντώσει ὅσους ἐπικαλοῦνται τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ὁ Μάρτυρας Ἀνίκητος μὲ θάρρος ὁμολόγησε ὅτι εἶναι χριστιανὸς καὶ κατέκρινε τὴν πλάνη τῶν εἰδώλων. Αὐτὸ εἶχε σὰν συνέπεια νὰ ὑποστῇ μιὰ σειρὰ βασανιστηρίων, ὅπως ραβδισμό, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ γεμίσει πληγὲς ὅλο του τὸ σῶμα.

Μετὰ τὸν ἔριξαν σὲ ἕνα λιοντάρι, μά, ὅταν τὸ θηρίο πλησίασε τὸν Ἅγιο, ἔγινε ἡμερότερο ἀπὸ πρόβατο. Κατόπιν τὸν ἔδεσαν σὲ τροχό, μὲ φωτιά ἀπὸ κάτω, ἀλλὰ καὶ πάλι θαυματουργικὰ ὁ τροχὸς σταμάτησε καὶ ἡ φωτιά ἔσβησε. Ὅταν εἶδε αὐτὰ τὰ σπουδαῖα θαύματα ὁ ἀνιψιὸς του Φώτιος, ἔτρεξε μὲ ἐνθουσιασμό καὶ ἀγκάλιασε τὸ θεῖο του. Τότε ἔριξαν καὶ τοὺς δύο ἀλυσσοδεμένους στὴ φυλακὴ γιὰ 3 χρόνια, ἀφοῦ προηγουμένως ὑποβλήθηκαν σὲ πολλὰ βασανιστήρια. Μετὰ τοὺς ἔβγαλαν ἀπὸ τὴ φυλακὴ, καὶ ὁ Διοκλητιανὸς διέταξε νὰ τοὺς ρίξουν σ' ἕνα πυρακτωμένο λουτρό, ἀλλὰ μὲ ὑπερφυσικὸ θαῦμα δὲν κήκηκαν, διότι ἀπὸ τὴν βάση τοῦ λουτροῦ ἀνάβλυσε πολὺ νερὸ καὶ οἱ Μάρτυρες νόμιζαν πὼς βρίσκονται σὲ δροσερὸ περιβόλι. Τελικὰ τοὺς ἔριξαν σὲ ἀναμμένο καμίνι, ὅπου καὶ ἀπεβίωσαν μαρτυρικά, τὸ 305 μ.Χ.

Ὁ Ἅγιος Μάρτυρας Θαλλέλαιος ἔζησε στὰ χρόνια τοῦ αὐτοκράτορα Νουμεριανοῦ (283-284). Κατάγονταν ἀπὸ τὸν Λίβανο τῆς Φοινίκης καὶ προερχόταν ἀπὸ λαμπρὴ γενιά. Ὁ πατέρας του λεγόταν Βερούκιος καὶ ἦταν ἀρχιερέας, ἡ μητέρα του ὀνομαζόταν Ρωμυλία. Ἀνατράφηκε μὲ χριστιανικὲς ἀρχὲς καὶ μελετοῦσε τὰ ἱερὰ γράμματα τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Ὅταν ἔφτασε στὴν κατάλληλη ἡλικία, πόθησε νὰ σπουδάσει

ιατρική και έτσι εκπαιδεύτηκε κοντά σε ένα διδάσκαλο γιατρό. Πολύ γρήγορα έμαθε την ανθρωπιστική αυτή επιστήμη και άρχισε να θεραπεύει αφιλοκερδώς όλους τους αρρώστους, πλούσιους και φτωχούς, ξένους και εντόπιους. Τό σπίτι του ήταν ένα ξενοδοχείο φιλάνθρωπιας, όπου τους πάντες φιλοξενούσε και θέραπευε, όπως έναν τυφλό, έναν παράλυτο, μιὰ δαιμονισμένη, έναν άνθρωπο που τον είχε δαγκώσει φαρμακερό φίδι και κινδύνευε να πεθάνει.

Όταν ο αυτοκράτορας Νουμεριανός εξαπέλυσε διωγμό κατά των χριστιανών, ο Άγιος Θαλλέλαιος συνελήφθη στη χώρα των Αιγών, όπου βρίσκονταν, από τον έξουσιαστή του τόπου Θεόδωρο και υπέστη ποικιλόμορφα βασανιστήρια, διότι όμολόγησε πίστη στο Χριστό. Μετά τον ξριξαν στη φουρντουνιασμένη θάλασσα με μιὰ βάρκα για να πνιγεί, αλλά θαυματουργικά ή θάλασσα γαλήνευσε, και ή βάρκα ήλθε στην ακρογιαλιά της χώρας των Αιγών. Μετά τον παρέδωσαν σε τέσσερις φοβερούς λέοντες για να τον ξεσχίσουν, αλλά ή αγριότητα των θηρίων μετατράπηκε σε ήμερότητα προβάτων.

Τέλος θανατώθηκε με αποκεφαλισμό, τὸ 284 μ.Χ. Τότε και άλλοι όκτώ πρώην ειδωολάτρες που είδαν την ανδρεία και την ύπομονή του Άγιου Μάρτυρα και τὰ θαύματά του, πίστευσαν στο Χριστό και μαρτύρησαν κι αυτοί για τη χριστιανική πίστη.

Ο Άγιος Μάρτυρας Τρύφωνας γεννήθηκε στη Λάμψακο της Φρυγίας. Οί γονείς του, εύσεβεις χριστιανοί, άξιώθηκαν να αποκτήσουν παιδί που τους ξεπέρασε στην εύσέβεια. Ο Τρύφωνας έγινε γιατρός και από την πολύ μικρή ήλικία με τη Χάρη του Θεού γιάτρευε κάθε ασθένεια, είχε όμως ιδιαίτερη ικανότητα να θεραπεύει τους δαιμονισμένους. Έντυπωσιακή είναι ή θεραπεία της μοναχοκόρης του αυτοκράτορα Γορδιανού, που ήταν δαιμονισμένη και υπέφερε φρικτά. Κανείς από τους γιατρούς της Ρώμης δέν μπορούσε να την θεραπεύσει, και ο νεαρός γιατρός από τη Λάμψακο της έδωσε την ύγεία της. Όσο καιρό βασίλευε ο Γορδιανός και ο διάδοχός του Φίλιππος, οί χριστιανοί έμεναν ανένόχλητοι, και ο Τρύφωνας άσκούσε άπερίσπαστος τὸ φιλάνθρωπικό του έργο. Δυστυχώς όμως μετά έγινε αυτοκράτορας ο άσεβής και σκληρός Δέκιος και εξαπέλυσε νέο διωγμό κατά των χριστιανών. Στην εποχή του Δεκίου έπαρχος της Άνατολής ήταν ο Άκυλίνος. Αυτός λοιπόν κάλεσε τον Τρύφωνα και τον πρόσταξε να θυσιάσει και να προσκυνήσει τὰ είδωλα. Άρνούμενος όμως ο Τρύφωνας με θάρρος τὰ είδωλα και όμολογώντας την πίστη του στο Χριστό, υπέστη διάφορα βασανιστήρια. Μετά ο Άκυλίνος τον μετέφερε μαζί του στη Νίκαια για να ύποστεί νέα σειρά βασανιστηρίων και τελικά να αποκεφαλιστεί τὸ 250 μ.Χ. Τὸ άγιο λείψα-

νό του ένταφιάστηκε στην πατρίδα του, τη Λάμψακο, σύμφωνα με την έπιθυμία του. Έκτος όμως από προστάτης και θεραπευτής των αρρώστων ο Άγιος Τρύφωνας άποδείχτηκε και προστάτης της γεωργίας, των φυτών και των δένδρων. Έτσι, όταν συμβεί βλάβη στους άγρους και στους κήπους από ακρίδες και έρπετά, διαβάζεται ειδική ίκετήρια εύχή προς τον Άγιο Τρύφωνα, που την έχει γράψει ο Άγιος Νικόδημος ο Άγιορείτης, και θαυματουργικώς φυγαδεύεται τὸ κακό.

Ο Άγιος Μάρτυρας Ίουλιανός καταγόταν από την Έμεσα της Κοίλης Συρίας. Ήταν ένας νέος άνδρας, και πολύ εύσεβής χριστιανός. Τὸ επάγγελμά του ήταν γιατρός. Όπως και οί άλλοι Άνάργυροι θέραπευε δωρεάν τους άσθενείς και παράλληλα τους μετέδιδε τὸ χριστιανικό μήνυμα, όντας γιατρός όχι μόνο των σωμάτων, αλλά και των ψυχών.

Όταν συνελήφθησαν από τους ειδωλολάτρες ο έπίσκοπος της Έμεσας Σιλουάνος, ο διάκονος Λουκάς και ο άναγνώστης Μάκιος, στα χρόνια του αυτοκράτορα Νουμεριανού τὸ 284 μ.Χ., και καταδικάστηκαν και οί τρεις τους να κατασπαραχθούν από τὰ άγρια θηρία τόσο πολύ τους λυπήθηκε ο Ίουλιανός με την καρδιά του, όταν τους είδε να τους πηγαίνουν γι' αυτόν τὸ φρικτό θάνατο, ώστε έτρεξε, τους πρόφτασε και τους άσπάστηκε. Αυτή του όμως ή ένέργεια ήταν άρκετή για να συλληφθεί κι αυτός και να ύποστεί τὸ μαρτύριο.

Έτσι, αφού θανάτωσαν τους τρεις Μάρτυρες, ύστερα κάρφωσαν επάνω σε ένα σταυρό τον Άγιο Ίουλιανό. Δέν τρύπησαν με μεγάλα καρφιά μόνο τὰ χέρια του και τὰ πόδια του, αλλά και τὸ κεφάλι του. Ύστερα τον έβαλαν μέσα σε μιὰ σπηλιά και έτσι καρφωμένο τον άφησαν και απέβισε μαρτυρικά.

Στὸ πέρασμα των αιώνων, ή άγία ζωή και τὸ θαύμασιο έργο των Άγίων Άναργύρων έγινε φωτεινό παράδειγμα για πολλούς φιλάνθρώπους που βοήθησαν σημαντικά την ανθρωπότητα.

Άλλά και στη σύγχρονη εποχή, που την χαρακτηρίζει ή σκληρότητα και ή βία, τὸ παράδειγμα των θαυμάσιων αυτών Άγίων θα πρέπει να συγκινεί τους σημερινούς γιατρούς και να βρίσκει μιμητάς.

(Τέλος)

ΚΑΝΩΝ ΙΚΕΤΗΡΙΟΣ

εις τὸν Κύριον ήμών Ίησοῦν Χριστόν

Άλλο ένα χρήσιμο έγκόλπιο, στη σειρά «βοηθήματα και τευχίδια θείας Λατρείας», περιέχει τὸν ίκετήριο Κανόνα στον Ίησοῦ Χριστό, ποίημα Θεοκτίστου μοναχού, του Στουδίτου.

ΓΕΡΩΝ ΠΑΪΣΙΟΣ ΤΟ ΓΕΝΝΗΜΑ ΤΗΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ*

Τοῦ κ. ΑΘΑΝ. Γ. ΜΕΛΙΣΣΑΡΗ, Θεολόγου
Master of Theology - Th.D. (cand.)

Προϋπόθεση καὶ στόχος τῆς ζωῆς του ἦταν ὁ Χριστός, κι αὐτὸ γιὰτὶ ὁ Γέροντας ὑπῆρξε ναὸς Θεοῦ ποὺ ποθοῦσε τὴν τελειότητα, τὴν ἀγιότητα, τὴν μυστικὴ ἔνωση μετὰ τοῦ Θεοῦ, τὴν θέωση. Ἐτοί συνέχεια προσευχόταν καὶ ἔχοντας «μνήμη θανάτου» παρακαλοῦσε γιὰ τὴν τελείωσή του καὶ τὴν σωτηρία του: «Θεέ μου, ἀξίωσε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους νὰ τοὺς πάρεις στὸν Παράδεισο καὶ μένα βάλε με σὲ μιὰ ἀκρούλα, τὸν ἀμαρτωλό. Μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ μὴν στενοχωρηθεῖς Ἐσὺ ποὺ θὰ μὲ βλέπεις στὴν κόλαση!»¹⁹², γιὰτὶ «μετὰ ἀπὸ τόσο μεγάλη θυσία ποὺ ἔκανε ὁ Χριστὸς γιὰ νὰ μᾶς λυτρώσῃ, ἀπὸ φιλότιμο δὲν πρέπει νὰ πᾶμε στὴν κόλαση, γιὰ νὰ μὴ τὸν λυπήσουμε μὲ τὸ νὰ μᾶς νιώθῃ ὅτι ὑποφέρουμε»¹⁹³.

Ζώντας ἐσχατολογικά, ἔχοντας μιὰ στάση ζωῆς καὶ μὲ ἀκλόνητη πεποίθηση γιὰ τὴν τελικὴ νίκη τῆς μοναστικῆς πολιτείας στὴ Μέλλουσα Κρίση, ἔλεγε χαριτολογώντας πρὸς μοναχούς:

«— Ποιὸς θὰ σωθεῖ, νὰ πάρει ἡ εὐχή, ἂν δὲν σωθοῦνε οἱ μοναχοί; Γιὰτὶ ἔκανε ὁ Θεὸς τὸν Παράδεισο; Θὰ σωθοῦμε. Νὰ εἴμαστε χαρούμενοι. Θὰ νοιώθουμε ὅτι εἴμαστε ἀμαρτωλοί, ἀλλὰ νὰ δοξολογοῦμε τὸν Θεό!»¹⁹⁴.

Κατὰ τὰ κυριακὰ λόγια «στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν»¹⁹⁵. Ἐτοί ὁ Κύριος ἀπὸ θεία καλωσύνη πρὸς τὸν Γέροντα ὅπως ἄλλωστε καὶ σὲ ὅλους «τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν»¹⁹⁶ ἐπέτρεψε δοκιμασίες, ταλαιπωρίες καὶ βάσανα ὥστε νὰ σωθεῖ καὶ νὰ κληρονομήσῃ τὴν οὐράνια Βασιλεία Του. Ἐτοιμάζοντάς του τὸ διαμαντένιο στεφάνι τοῦ Ὁσίου εὐλόγησε νὰ τοῦ σταλεῖ ἡ ἀρρώστια ὡς θεϊκὸς χαιρετισμὸς ἀγάπης, ἀπὸ τὸν οὐρανό, γιὰτὶ «ἡ δύναμις ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται»¹⁹⁷.

Μέσα ἀπὸ τοὺς μεγάλους πόνους, τὴν φοβερὴ δύσπνοια καὶ τὴ μεγάλη δοκιμασία, χωρὶς τὸν παραμικρὸ γογγυσμὸ ἢ παράπονο, ἀλλὰ μὲ πίστη καὶ ἐλπίδα στὸ Θεό, χωρὶς ταραχὴ καὶ ἀδημονία ἀλλὰ μὲ δοξολογία στὸ Θεὸ ἀφοῦ «ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἀπαξ ἀποθανεῖν»¹⁹⁸ καὶ

«ἀρεστὴ ἦν Κυρίῳ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ»¹⁹⁹ ἀπὸ τὸ κρεβάτι τοῦ πόνου πέρασε στὴν αἰωνιότητα.

Ἐφ' ὅσον «γῆρας τίμιον, οὐ τὸ πολυχρόνιον»²⁰⁰ ὁ Ὁσιος Πατὴρ Παῖσιος, «τὸ ἀστέρι τῆς Ἀνατολῆς, βασιλεψε πᾶς στὴν Ἑλλάδα καὶ τῆς ἄφησε τὸ Ἱερό του Λεῖψανο»²⁰¹ στὶς 12 Ἰουλίου 1994 στὸ ἱερό ἡσυχαστήριό τοῦ «Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου» στὴ Σουρωτὴ Θεσσαλονίκης σὲ ἡλικία 70 χρόνων σύμφωνα καὶ μὲ τὸν ψαλμικὸ στίχο «αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν ἡμῶν ἐν αὐτοῖς ἐβδομήκοντα ἔτη... καὶ τὸ πλεῖον αὐτῶν κόπος καὶ πόνος»²⁰².

Ὁ ὀσιώτατος Γέροντας μέχρι τὴν τελευταία στιγμή τῆς ζωῆς του, εἶχε τὸ νοῦ του φωτεινὸ καὶ συμβούλευε μὲ θεία διαύγεια. Γιὰτὶ καὶ ἀπὸ τὸ κρεβάτι τοῦ πόνου, ἐνδιαφερόταν γιὰ τὸν πόνο τῶν ἄλλων. Ἐνῶ οἱ σωματικές του δυνάμεις τὸν εἶχαν ἐγκαταλείψει, ὁ Γέροντας ὅμως οὔτε τὴν ἀσκησὴ του ἄφηνε, οὔτε τὴν προσευχὴ ὅπως καὶ ὁ πονεμένος κόσμος δὲν τὸν ἄφηνε ἀλλὰ ἔτρεχε κοντὰ του.

«Ὀλίγον πρὸ τῆς κοιμήσεώς του τὸν ἐπισκέφθη ὁ ὀσιολογιώτατος πατὴρ Θεόκλητος Διονυσιάτης.

— Πές μου, πάτερ Παῖσιε, πῶς αἰσθάνεσαι τώρα ἐν ὄψει τοῦ μεγάλου ταξιδίου διὰ τοὺς Οὐρανούς;

— Πάτερ Θεόκλητε, τί νὰ σοῦ πῶ; Ἐγὼ ποτὲ δὲν ἐχόρεψα, ἀλλὰ ἐὰν μπορούσα τώρα, θὰ ἔστηνα ἓνα χορὸ καὶ θὰ τραγουδοῦσα: “Ἐχε γειὰ καὶ μένε κόσμε”»²⁰³.

Αὐτὸ πᾶς ἦταν καὶ τὸ τελευταῖο του κήρυγμα μὲ τὸ βαθύτερο νόημα τῆς ζωῆς. Ἐφυγε γιὰ τὴν ἀληθινὴ ζωὴ κοντὰ στὸ Χριστό.

Κάποτε —ὅπως ἱστορεῖται— «μιὰ πιστὴ γυναῖκα ρώτησε ἓναν ἅγιο ἱερομόναχο, ποὺ γύριζε ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριὸ καὶ κήρυττε τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ:

— Πάτερ, γιὰ πές μου. Ἄν ἤξερες ὅτι θὰ πέθαινες αὐριο βράδι στὶς 12, τί θὰ ἔκανες ὡς τὴν ὥρα ἐκείνη;

— Θὰ ἔκανα ὅ,τι πρόκειται νὰ κάνω καὶ τώρα, ἀπάντησε αὐτός. Ἀπόψε θὰ κήρυττα ἐδῶ, καθὼς κι αὐριο τὸ πρωῒ. Ἐπειτα θὰ πῆγαινα

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 222 τοῦ ὑπ' ἀρ. 11 τεύχους.

στο κοντινό χωριό, νά κηρύξω τὸ δειλινό. Μετά, θὰ ξεκουραζόμουν στὸ σπίτι ἐνὸς φίλου, ποὺ ἔχω ἐκεῖ καὶ ποὺ θέλει νὰ μὲ ἰδῇ. Στὶς 10 τὸ βράδι, θὰ πῆγαινα στὸ δωμάτιό μου, νὰ ἐμπιστευθῶ τὸν ἑαυτό μου, μὲ τὴν προσευχή, στὰ χέρια τοῦ Οὐρανίου Πατέρα μου. Ἐπειτα θὰ ἔπεφτα νὰ κοιμηθῶ καὶ θὰ ξυπνοῦσα ...μέσα στὴ Βασιλεία Του»²⁰⁴.

Ἔτσι ἀκριβῶς καὶ ὁ μακαριστὸς Γέροντας «κατέπαυσεν... ἐπιτάσων τοῖς αὐτοῦ καὶ ἐξάρας τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κλίνην ἐξέλιπε καὶ προσετέθη πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ»²⁰⁵. Πρόσωπο αἰωνιότητος ζώντας μέσα στὴν αἰωνιότητα καὶ τὴν χαρὰ τοῦ Παραδείσου²⁰⁶ «μελετήσας τὴν ἀνάστασιν»²⁰⁷ ἔδωσε τὶς «πνευματικὲς ἐξετάσεις»²⁰⁸ γιὰ νὰ περάσει στὸν Παράδεισο, κοιμήθηκε γιὰ νὰ ξυπνήσει... μέσα στὴ Βασιλεία Του σὰν ἓνα νούφαρο πάνω στὸ νερό.

Ὁ Γέροντας μὲ στραμμένη τὴν σκέψη στὸν Ἀναστάνα Χριστὸ «οὐ γὰρ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθεύδει»²⁰⁹ στὴν αἰωνιότητα καὶ «ὁ θάνατός του ὡς Ἀνάστασις» προβάλλει στὰ μάτια μας, καὶ στὰ ἐρωτηματικά μας γιὰ τὴν ἀναχώρησή του.

Ὁ μακαριστὸς Γέροντας δὲν κηδεύθηκε στὸν τόπο τῆς μετανόιας του²¹⁰, ἀλλὰ ἀπὸ πολὺ ἀγάπη στὸν Γέροντά του, Ἅγιο Ἀρσένιο ποὺ τὰ λείψανά του βρίσκονται στὸ ἱερὸ ἡσυχαστήριον «Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης ὁ Θεολόγος» στὴν Σουρωτὴ Θεσσαλονίκης, ζήτησε νὰ ταφεῖ ἐκεῖ ὥστε νὰ εἶναι μαζί του. Ἔτσι ὥστε τὴν πνευματικὴ ἐπικοινωνία ποὺ εἶχαν σ' αὐτὴν τὴν ζωὴ νὰ τὴν ἔχουν καὶ στὴν ἄλλη. Καὶ ὁ καλὸς Θεὸς τοὺς οἰκονόμησε καὶ αὐτοὺς καὶ ἐμᾶς γιὰ νὰ ὠφεληθοῦμε. Ἔτσι ἡ οὐράνια Ἱερουσαλὴμ ἔχει τὴν ἀγιασμένην τοῦ ψυχῆ καὶ ἡ Σουρωτὴ πλοῦτο θεόσδοτο τὸ ἱερὸ σκῆνωμα τοῦ Πατρὸς Παῖσιου.

«Εὐάρεστος τῷ Θεῷ γενόμενος, ἡγαπήθη καὶ ζῶν μεταξὺ ἀμαρτωλῶν, μετετέθη»²¹¹, ζητώντας νὰ μὴν ἀνακοινωθεῖ ἀμέσως ἡ κοίμησή του ἀλλὰ μετὰ ἀπὸ τέσσερις ἡμέρες γιὰ νὰ μὴν ἀκολουθήσουν σπαραχτικὲς στιγμὲς καὶ συγκεντρωθοῦν πολλοὶ καὶ τοῦ κάνουν μεγαλοπρεπεστάτη κηδεία. Ἔτσι ἀκριβῶς καὶ ἐγινε σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμία του.

«Ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν τοῦ τάφου του ἐζήτησε νὰ γραφῇ τὸ ἀκόλουθο ποίημα, τὸ ὁποῖον ὁ ἴδιος ἐστιχοῦργησεν:

Ἐδῶ τελείωσε ἡ ζωή.

Ἐδῶ καὶ ἡ πνοή μου.

Ἐδῶ τὸ σῶμα θὰ θαφτῇ.

Θὰ χαίρῃ καὶ ἡ ψυχὴ μου.

*Ἐδῶ ὁ Ἅγιός μου κατοικεῖ,
αὐτὸ εἶναι τιμὴ μου.*

*Πιστεύω Αὐτὸς θὰ λυπηθῇ
τὴν ἄθλια ψυχὴ μου.*

*Θὰ εὐχεται στὸν Λυτρωτῇ,
νᾶχω τὴν Παναγιά μαζί μου.*

Μοναχὸς Παῖσιος Ἀγιορείτης»²¹².

Αὐτὴ ἦταν καὶ ἡ τελευταία «πράξις» ποὺ ἔκλεισε ἓνα ἔργο ζωῆς. Στὴν πλάκα τοῦ τάφου, πίσω ἀπὸ τὸ Ἱερὸ Βῆμα, ἓνας βίος τελείωσε. Μιὰ ζωὴ ἄρχισε! Μιὰ ζωὴ εὐλογημένη, μυρωμένη, εὐωδιασμένη, μιὰ ζωὴ αἰώνια.

Βέβαια «μᾶς ἄφησε πόνο στὶς ψυχὲς μας μὲ τὸν ἀποχωρισμὸ του, γιατί ἡ παρουσία του ἔπαιρνε πόνο καὶ σκορποῦσε παρηγοριά. Τώρα πιά ὁ Γέροντας θὰ μᾶς ἐπισκέπτεται ἐκεῖνος ἀπὸ τὸν Οὐρανὸ καὶ θὰ μᾶς βοηθᾷ περισσότερο»²¹³.

Ζώντας τὴν ἀγγελικὴ ζωὴ, ἔγινε ἄγγελος καὶ πέταξε στοὺς οὐρανούς. Δὲν μᾶς ἐγκατέλειψε ὁ Γέροντας. «Σ' αὐτὴ του τὴν ἀναχώρησι δὲν μπορούμε νὰ ἰσχυρισθοῦμε ὅτι μᾶς ἐγκατέλειψε. Ἐνας καλὸς πατέρας δὲν ἀφήνει ποτὲ τὰ παιδιά του. Ἐχω ἀπλὰ τὴν αἴσθησι ὅτι μᾶς πῆρε ὅλους μαζί του, γιὰ νὰ συναντήσῃ Ἐκεῖνον καὶ νὰ μᾶς παραθέσῃ ἐνώπιόν Του»²¹⁴. Ἄλλωστε κατὰ τὴ σοφὴ ρῆσι τοῦ Γέροντα «ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι στέρνα ποὺ τελειώνει τὸ νερό της καὶ μετὰ στερεύει, ἀλλὰ ἀνεξάντλητη πηγὴ.

»Εἶναι φυσικὸ, νομίζω, νὰ βοηθᾷ περισσότερο τώρα, ἀπ' ὅτι βοηθοῦσε ὅταν ζοῦσε στὴν γῆ, διότι τώρα πιά βρίσκεται κοντὰ στὸν Οὐράνιο Πατέρα καὶ σὰν παιδί Του μὲ παρηγορία, ποὺ εἶχε ἀποκτήσῃ ἀπὸ πρὶν, μπορεῖ νὰ παίρνει ἄφθονη Χάρι καὶ νὰ καταφθάνῃ ἀμέσως στοὺς πονεμένους ἀνθρώπους, γιὰ νὰ τοὺς βοηθᾷ δίνοντας τὴν ἀνάλογη θεραπεία.

»Ἡ προηγούμενη μεγάλη ἄσκησή του γιὰ τὴν ἀγάπῃ τοῦ Χριστοῦ, μαζί μὲ τὴν μεγάλη του ἀγάπῃ καὶ ταπεινώσει, τοῦ ἔφερε καὶ αὐτὴ τὴν μεγάλη πνευματικὴ ἐξέλιξη, νὰ πετάῃ τώρα Ἀγγελικὰ καὶ νὰ ἀγάλλεται, γιατί βοηθᾷ περισσότερους πονεμένους ἀνθρώπους καὶ γιὰ τὸ ὅτι δοξάζεται περισσότερο καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ»²¹⁵.

Ἐνθυμούμαι τὴν πρώτη φορὰ ποὺ συνάντη-

σα τὸν Γέροντα. Στὴν ἀποστροφή μου σημειώ-
να:

«Φεύγοντας εἶδα τὴν ὠραία ψυχὴ του — ἴ-
διος
σπόρος σταριοῦ κάτω ἀπ' τὸ χιόνι — νὰ ὀ-
νειρεύεται
τὴν ἄλλη Ἄνοιξη μὲ τὸ αἰώνιο πράσι-
νο...»²¹⁶.

Περατώνοντας τὴν ἀπλὴ καὶ συνοπτικὴ αὐτὴ
προσωπογραφία τοῦ Γέροντος Παΐσιου ἐνθου-
μοῦμαι τὰ ἐπικαιρὰ ποιητικὰ λόγια τοῦ Προ-
δεντίου, λατίνου ἐκκλησιαστικοῦ ποιητοῦ ἀκμά-
σαντος κατὰ τὸ τέλος τοῦ 4ου αἰῶνος μ.Χ., ἀ-
φιερωμένα στὸν ἱερομάρτυρα Κυπριανό:

«Τῆς οἰκουμένης τὸ στολίδι

*Τ' ἅγια σου λείψανα ἦσυχά
κοιμούνται...*

Μὰ ὁ λόγος σου δὲν πέθανε κι αὐτός...

Ὅσ' ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπο

νὰ ζῇ θὰ τὸν ἀφίνη,

ὅσο θὰ ζοῦν τὰ γράμματα,

ὅσο ἡ χριστιανωσύνη,

πάντα θὰ ζῇ κι ὁ λόγος σου

στὰ χεῖλῃ τῶν πιστῶν!

Τὸ ξέρω... Τώρα γύρισε

μέσ' στὸν οὐράνιο αἰθέρα.

Κεῖθε τοῦ λόγου σου δὲν πῆρες τὴ σπορὰ;

Μά, ξάφνω, πρόβαλε στὴ γῇ,

δάσκαλε καὶ πατέρα

καὶ δός μας τῆς θεωρίας σου τὴ χαρά»²¹⁷.

(Τέλος)

ζωὴ μπορεῖ νὰ ζεῖ κανεὶς ἓνα μέρος τῆς χαρᾶς τοῦ Παρα-
δείσου σὲ μεγάλο βαθμό, ὄχι ἓνα λεπτό, δέκα λεπτά, δέκα
μέρες κι ἓνα χρόνο. Μὰ συνέχεια, ἀπ' ἐδῶ νὰ ζεῖ, μὰ ἀ-
γαλλίαση καὶ νὰ διερωτᾶται πολλὰς φορὲς, ἂν ὑπάρχει κάτι
καλύτερο στὸν Παράδεισο ἀπ' αὐτὸ τὸ ὁποῖο ζεῖ ἐδῶ» στὸ
Τάτση, Ἀθωνικόν, σελ. 45.

207. Γιὰ τὴ σημασία τοῦ «μελετήσας τὴν ἀνάστασιν», βλ.
τὴν ἀξιόλογη μελέτη τοῦ καθηγητοῦ Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυ-
ροπούλου, *Θάνατος καὶ Ἑσχατολογία*, Ἀθήνα, 1992, σελ.
22-23 καὶ τὴν ὁμώνυμη παράγραφο στὸ *Ποιμαντικὴ τῆς κα-
θμερινῆς ζωῆς*, Ἀθήνα, 1992, σελ. 23. Ὁ Κλήμης ὁ Ἀλε-
ξανδρεὺς ἐξηγεῖ ὅτι ὁ Κύριος ἤγειρε τὸν Λάζαρο ἐκ τῶν
νεκρῶν, ἐπειδὴ «ὁ Λάζαρος εἶχε μελετήσει τὴν Ἀνάστασιν,
εἶχε ἐμβαθύνει ἐσωτερικὰ στὸ γεγονός τοῦ θανάτου καὶ
προοδικῶς τὴν Ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν» (ὅπ. π., σελ. 23).

208. Παΐσιου, *Ἀγιορείτικα*, σελ. 149. Σχετικὰ μὲ τὶς
πνευματικὲς ἐξετάσεις ὁ Γέροντας εἶχε γράψει τὰ ἐξῆς: «Ὁ
Καλὸς Θεὸς Ἀγγέλους ἔκανε, ἀλλὰ μερικοὶ Ἀγγελοὶ ἀπὸ
τὴν ὑπερηφάνειά τους ἔγιναν δαίμονες. Ἐπλάσε μετὰ τὸν
ἄνθρωπο ὁ Θεός, γιὰ νὰ συμπληρώσῃ τὸ ξεπεσμένο Ἀγγε-
λικὸ τάγμα, καὶ ἄφησε καὶ τοὺς δαίμονες ἐλευθέρους μέχρως
ἐνὸς σημείου καὶ ἔως καιροῦ, γιὰ νὰ μᾶς βοηθᾶνε μὲ τὴν
κακία τους, νὰ δίνουμε δηλαδὴ ἐξετάσεις στὴ γῇ καὶ νὰ
περνᾶμε στὴν οὐράνια ζωὴ, τὴν αἰώνια. Ὅσο ζῇ ὁ ἄνθρω-
πος ἔχει δικαίωμα νὰ δίνῃ πνευματικὲς ἐξετάσεις. Μεταξε-
ταστὸς δὲν ὑπάρχει.

Ἄς ἀγωνιστοῦμε, λοιπόν, νὰ πιάσουμε ἔστω τὴν πνευμα-
τικὴ βάση, νὰ περάσουμε στὸν Παράδεισο».

209. Λουκ. η' 52.

210. Εἶχε γράψει ὁ Γέροντας σχετικὰ: «Καλὰ εἶναι νὰ
πεθάνῃ στὴ Μετάνοιά του ὁ Μοναχός, ἀλλὰ ἐν μετάνοιᾳ»,
στὸ Παΐσιου, *Ἀγιορείτικα*, σελ. 158. Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι
δική μας.

211. Σοφ. Σολομ. δ' 10.

212. Ἀρχ. Ἰωαννικίου Κοτσώνη, Ὁπ. π., βλ. ὑποσ. 203.

213. Παΐσιου, *Ἀγιορείτικα*, σελ. 37.

214. Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου, *Ποιμαντικὴ τῆς κα-
θμερινῆς ζωῆς*, Ἀθήνα, 1992, σελ. 167.

215. Παΐσιου, *Χατζηγεφέντης*, σελ. 114-115.

216. Ἀθανασίου Γ. Μελισσάρη, *Νουθεσίαι Γέροντος*,
Ἀθήναι, 1989, σελ. 15 (ἀπὸ τὸ Π. Β. Πάσχου, Οὐράνιο δέν-
δρο, Ἀθήνα, 1985, σελ. 14).

217. Στὸ περιὸδ. «Ἀκτίνες» ἔτος ΚΑ', ἀρ. 192, 1958, σελ.
271.

Γεωργίου Δ. Παπαδημητρίου,
θεολόγου, φιλολόγου - λυκειάρχου

ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ ΜΑΣ

— Συναξαριστὴς μηνὸς Αὐγούστου.

«Ἀγιολογικὴ Βιβλιοθήκη» ἀριθμ. 8.

Ἀθήνα 1995, σχῆμα 14Χ21 ἑκατ., σσ. 188.

*Τὸ 8ο τεῦχος τῆς σειρᾶς μὲ τὰ Συναξάρια τῶν
Ἀγίων, μηνὸς Αὐγούστου, σὲ γλαφυρὴ νεοελληνικὴ
γλώσσα, μὲ πραγματολογικὰ καὶ ἄλλα στοιχεῖα, ἐντα-
γμένα στὸ ἱστορικὸ πλαίσιο τους καὶ μὲ εὐρετήριο
τῆς ἡμερομηνίας ἐορτασμοῦ τῶν Ἀγίων.*

192. Ὁπ. π., σελ. 104.

193. Παΐσιου, *Χατζη-Γεώργης*, σελ. 73.

194. Τάτση, Ἀθωνικόν, σελ. 102.

195. Ματθ. ζ' 14.

196. Ἐβρ. α' 14.

197. Β' Κορ. ιβ' 9.

198. Ἐβρ. θ' 27.

199. Σοφ. Σολομ. δ' 14.

200. Σοφ. Σολομ. δ' 8.

201. Παΐσιου, *Χατζηγεφέντης*, σελ. 75.

202. Ψαλμ. πθ' 10.

203. Ἀρχιμ. Ἰωαννικίου Κοτσώνη, *Μοναχὸς Παΐσιος ὁ
Ἀγιορείτης*, «Ὁρθόδοξος Τύπος» ΑΔ' ἀρ. φ. 1091, 2 Σε-
πτεμβρίου 1994, σελ. 3.

204. Σοφίας Α. Κεραμίδα, *Διακόσια χριστιανικὰ ἀνέκδο-
τα*, Ἀθήναι, 1978, σελ. 61-62.

205. Γεν. μθ' 33.

206. Ὁ Γέροντας ἦδη ἀπὸ αὐτὴ τὴν ζωὴ γεύονταν τὸν
Παράδεισο. Ὁ ἴδιος εἶχε πεῖ σὲ ἐπισκέπτῃ: «...σ' αὐτὴ τῇ

Η ΙΔ' ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΦΩΤΙΖΟΜΕΝΟΥΣ

Τοῦ κ. Νικ. Κ. Δρατσέλλα, Θεολόγου

Ι'. Ἐπειδὴ τὰ κείμενα τῆς Καινῆς Διαθήκης, λέγει ὁ ἅγιος πατὴρ, δὲν πείθουν τοὺς Ἰουδαίους διὰ τὸ γεγονὸς τῆς Ἀναστάσεως, οὗτοι δὲ ἀρνοῦνται τοῦτο λησμονοῦντες πάντα τὰ γεγραμμένα εἰς τὴν Ἀγίαν Γραφήν, θὰ ἠδύναντο νὰ τοὺς θέσουν ὡς ἐρώτημα οἱ πιστοὶ χριστιανοὶ τὸ ἐξῆς: πῶς ἐνῶ οἱ πρῶτοι δέχονται ὅτι ὁ Ἑλισσαῖος καὶ ὁ προφήτης Ἠλίας ἀνέστησαν νεκροὺς, καθ' ὅσον τοῦτο ἀναφέρει ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, τὴν ὁποίαν οὗτοι ἐχρησιμοποιοῦν, ἀρνοῦνται ὅτι ἀνέστη ὁ Θεάνθρωπος; Ἐὰν οἱ Ἰουδαῖοι φέρουν ὡς ἐπιχείρημα ὅτι δὲν εἶχον ἐναπομένει αὐτόπται μάρτυρες τῆς Ἀναστάσεως εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, θὰ ἠδύνατο νὰ δοθῇ ἡ ἀπάντησις εἰς αὐτοὺς ὅτι δὲν ἐπέζησαν μάρτυρες οὔτε τῆς ἐποχῆς τῶν προφητῶν Ἠλιοῦ καὶ Ἑλισσαίου, τῶν ὁποίων τὰ θαύματα ἀνεγνώριζον οἱ Ἰουδαῖοι, διότι ἐδέχοντο τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, ὡς ἤδη ἀνεφέρθη. Ἐν τούτοις ἔχομεν μαρτυρίας γραπτὰς καὶ διὰ τὰς ὑπὸ τῶν προφητῶν ἀναστάσεις νεκρῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου. Συνεπῶς ἔχουν ἄδικον οἱ Ἰουδαῖοι, ὅταν ἀποδέχονται τὰς γραπτὰς μαρτυρίας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ ἀρνοῦνται τὰς σχετικὰς τοιαύτας τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἐβραῖοι ὑπῆρξαν οἱ συγγραφεῖς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀλλὰ Ἐβραῖοι ἦσαν καὶ οἱ συγγραφεῖς τῆς Καινῆς. Συνεπῶς ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς δὲν πρέπει νὰ ἀπιστῇ εἰς ὅσα οἱ συμπατριῶται αὐτοῦ Ἰουδαῖοι συγγραφεῖς τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀνέφερον περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν Ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Κατὰ τὸν ἅγιον Κύριλλον ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος ἔγραψε τὸ ὁμώνυμον Εὐαγγέλιον πρωτοτύπως εἰς τὴν ἐβραϊκὴν γλῶσσαν¹⁰⁷. Ὡσαύτως ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ ὁποῖος ἐκήρυξε τὴν Ἀνάστασιν εἰς τὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης, ὑπῆρξεν «Ἐβραῖος ἐξ Ἐβραίων»¹⁰⁸, οἱ δὲ δώδεκα Ἀπόστολοι ἦσαν Ἐβραῖοι. Ἐπίσης οἱ δέκα πέντε πρῶτοι ἐπίσκοποι, οἱ ὁποῖοι διεδέχθησαν τοὺς Ἀποστόλους εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἦσαν Ἐβραῖοι. Συνεπῶς δὲν ἔχουν λόγον οἱ Ἰουδαῖοι τοῦ Δ' μ.Χ. αἰῶνος νὰ ἀποδέχονται τὰ γραφόμενα μόνον εἰς τὰς ὑπ' αὐτῶν θεωρουμένας Γραφάς, δηλαδή τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, ἐπειδὴ συνεγράφησαν ἀπὸ Ἰουδαίους συγγραφεῖς καὶ ταυτοχρόνως νὰ ἀρνοῦνται τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, ἡ ὁποία ἔχει γραφῇ ὡσαύτως ἀπὸ Ἐβραίων.

Ἵσως ὅμως θὰ ἰσχυρισθῇ τις, συνεχίζει ὁ ἅγιος Κύριλλος, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀναστηθοῦν νεκροί. Ἐν τούτοις ὁ Ἑλισσαῖος ἀνέστησε νεκροὺς

δὶς — καὶ καθ' ὃν χρόνον ἔζη καὶ ἀφοῦ ἀπέθανε. Δὲν εἶναι ὅμως ὀρθὸν νὰ πιστεύωμεν ὅτι, ἐνῶ ὁ Ἑλισσαῖος ἦτο νεκρὸς καὶ τὸν ἤγγισεν εἰς νεκρὸς καὶ ἀνέστη, ὁ Χριστὸς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀναστηθῇ ἐκ τῶν νεκρῶν. Εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἑλισσαίου ἀνέστη εἰς νεκρὸς, ἀφοῦ ἤγγισε τὸν προφήτην, ὁ ὁποῖος ἦτο ἤδη νεκρὸς. Ἀντιθέτως ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀνέστη καὶ πολλοὶ νεκροὶ ἀνέστησαν κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ θανάτου Του, χωρὶς καὶ νὰ ἐγγίσουν αὐτὸν κατὰ τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου «καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεώχθησαν καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη καὶ ἐξεληθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς»¹⁰⁹. Ὁ προφήτης Ἑλισσαῖος ἀνέστησε νεκρόν, ἀλλὰ δὲν ἐκυριάρχησεν εἰς τὴν Οἰκουμένην. Ὁ Ἠλίας ἀνέστησε νεκρόν, ἀλλὰ δὲν ἐξεδιώχθησαν δαίμονες εἰς τὸ ὄνομα τοῦ προφήτου αὐτοῦ. Διὰ τῆς ἀνωτέρω παρατηρήσεως ὁ ἅγιος Κύριλλος δὲν ἐπιχειρεῖ μείωσιν τῶν προφητῶν, ἀλλὰ τὴν μεγαλυτέραν ἐξύμνησιν τοῦ Δεσπότου ἐκεῖνων. Διότι δὲν ἐξυψοῦται ἡ χριστιανικὴ πίστις διὰ τῆς κατηγορίας κατ' ἐκεῖνων, τὰ ὁποῖα ἐγράφησαν εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, καθ' ὅσον αὕτη δὲν ἀποτελεῖ κτήμα μόνον τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἀντιθέτως ἡ Παλαιὰ Διαθήκη λειτουργεῖ προφητικῶς ὡς ἀπολογητικὴ ἐπιβεβαίωσις καὶ τῆς πίστεως τῶν χριστιανῶν¹¹⁰.

107. Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ ἔκφρασις τοῦ ἁγίου πατρὸς «Ματθαῖος τὸ γράψας τὸ Εὐαγγέλιον ἐβραῖδι γλώσσῃ τοῦτο ἔγραψε» (ΒΕΠΕΣ τ. 39, 177, 33-34) ἀποτελεῖ μίαν ἀρχαίαν μαρτυρίαν περὶ τῆς συγγραφῆς τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου εἰς τὴν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Κυρίου ὁμιλουμένην ὑπὸ τῶν Ἐβραίων ἀραμαϊκὴν γλῶσσαν. Ἡ μαρτυρία αὕτη τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ὑπενθυμίζει τὴν μαρτυρίαν τοῦ Παπίου, ἐπισκόπου Ἱεραπόλεως: «Ματθαῖος μὲν οὖν Ἐβραῖδι διαλέκτῳ τὰ λόγια συνεγράψατο, ἡρμήνευσε δι' αὐτὰ ὡς ἦν δυνατός ἕκαστος» (ΒΕΠΕΣ τ. 3, 118, 39-40).

108. ΒΕΠΕΣ τ. 39, 177, 34-35, Φιλίπ. 3, 5.

109. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, 178, 6-9, Ματθ. 27, 52-53.

110. Ἡ ἔκφρασις τοῦ ἁγίου Κυρίλλου «οὐ γὰρ ἐκεῖνα κακίζοντες τὰ ἡμέτερα σεμνύνομεν (ἡμέτερα γὰρ κακείνα), ἀλλ' ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς τὰ ἡμέτερα πιστοποιούμεν» (ΒΕΠΕΣ τ. 39, 178, 12-14) ἐκφράζει τὴν ἐνότητα τῶν δύο Διαθηκῶν. Τὴν ἐνότητα ταύτην ἐκφράζει χαρακτηριστικώτατα τὸ λόγιον τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου «Novum Testamentum in Vetus latet, Vetus in Novo patet», δηλαδή «ἡ Καινὴ Διαθήκη ἐν τῇ Παλαιᾷ λανθάνει, ἡ Παλαιὰ διὰ τῆς Καινῆς Διαθήκης κατάδηλος καθίσταται» (βλ. ἐν Π.Ν. Τρεμπέλα, Ἑγκυκλοπαιδεία τῆς Θεολογίας, Ἔκδοσις Β', Ἀδελφότης Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ», Ἀθήναι — Ἰανουάριος 1980, σελ. 267).

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

**Ἐν Θαβωρείῳ,
ὁ Χριστὸς λαμπρύνας ἐθεούργησεν!**

Ἀτενίζοντας πρὸς τὸ Θαβὼρ μὲ τὴν ἑσχατολογικὴ προοπτικὴ βλέπουμε πὼς ὁ μεταμορφωμένος Χριστὸς διαδηλώνει σὲ ὅλους μας τὸ τέλειο μέτρο τῶν ἀνθρωπίνων δυνατοτήτων μας, τὴν ἀπώτατη ἱκανότητα τῆς ἀνθρωπίνης φύσης μας σ' ὅλη τὴν ἀληθινότητα καὶ τὸ ὕψος της, κάτι ποὺ θὰ γίνει κατάδηλο σὲ μᾶς ὄχι μόνο τὴν ἑσχατὴ μέρα, ἀλλὰ τοῦ ὁποίου οἱ ἀπαρχὲς εἶναι ἀκόμα καὶ τώρα φανερές. Ἔτσι ἡ Μεταμόρφωση εἶναι ἡ γιορτὴ τῆς «κατάστασης ἀγιότητας», καθὼς μᾶς δείχνει τὸν «Ὑψιστον Θεὸν ἐστῶτα ἐν μέσῳ θεῶν» (πρβλ. Ψ. 81 [82]:6· Ἰω. 10:34). Τὸ θέμα τῆς γιορτῆς, μὲ μιὰ φράση τοῦ ἁγίου Ἀνδρέα Κρήτης, εἶναι «ἡ τῆς φύσεως θέωσις».

«Σήμερον ὁ Χριστὸς, ἐν ὄρει Θαβωρείῳ τὴν τοῦ Ἀδάμ ἀμείψας ἀμαρτωθεῖσαν φύσιν, λαμπρύνας ἐθεούργησεν»

(Μικρὸς Ἑσπερινὸς, ἀπόστιχο 1).

Στὴ Μεταμόρφωση οἱ μαθητὲς μεταφέρονται ἀπ' τὸ ἐπίπεδο τοῦ χρόνου σ' αὐτὸ τῆς αἰωνιότη-
τας ἢ καλύτερα, βιώνουν τὴν αἰωνιότητα μέσα στο
χρόνο. Στὴ γιορτὴ τῆς Μεταμόρφωσης μεγαλύνου-
με «τὰς δύο παρουσίας» τοῦ Χριστοῦ (Β' Κανὼν 9,3), τὴ δευτέρη πλὴν στὴν πρώτη. Ἡ Μεταμόρφω-
ση λοιπὸν φανερῶνει ὄχι μονάχα τὸ τί ἦταν ἡ ἀν-
θρώπινη φύση πρωταρχικά, ἀλλὰ καὶ τὸ τί θὰ γί-
νει «ἐν Χριστῷ» στὴν ὑστατὴ ἐκπλήρωση τῶν πάν-
των καὶ αὐτὴ ἡ τελευταία κατάσταση εἶναι ἀσύγκρι-
τα ὑψηλότερη ἀπ' τὴν πρώτη. Μᾶς δείχνει ὄχι ἀ-
πλῶς τὸ ἀρχέτυπο κάλλος τῆς εἰκόνας, ἀλλὰ καὶ
τὴν καταληκτικὴ δόξα τῆς ὁμοίωσης:

«Τὴν τῶν βροτῶν ἐναλλαγὴν, τὴν μετὰ δόξης
σου Σωτὴρ, ἐν τῇ δευτέρᾳ καὶ φρικτῇ τῆς σῆς
ἐλεύσεως δεικνύς, ἐπὶ τοῦ ὄρους Θαβὼρ μετε-
μορφώθης...»

(Ὁρθρος, κάθισμα τῆς πρώτης στιχολογίας).

«Ἵνα σου δείξης ἐμφανῶς τὴν ἀπόρρητον δευ-
τέραν κατάβασιν, ὅπως ὁ ὕψιστος Θεός, ὀφθῇ-
σιν ἐστὼς ἐν μέσῳ Θεῶν...»

(Β' Κανὼν 9,1).

«Ἡ γιορτὴ τῆς Μεταμορφώσεως μᾶς φέρνει

μπροστά μας στὸ “σωτήριο παράδοξο” τῆς Χρι-
στιανικῆς μας πίστεως: ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι τέλεια
Θεός, τέλεια ἄνθρωπος καὶ ὡστόσο ἓνα πρόσωπο
καὶ ὄχι δύο. Στὶς 6 Αὐγούστου καλὸ εἶναι νὰ συλ-
λογιζόμαστε μὲ τὴν πιὸ ἔντονη ἐνάργεια τὴ διπλὴ
πληρότητα τοῦ σαρκωθέντος Σωτῆρα: τὴν τελειότη-
τα τῆς θεότητός του καὶ τὴν ἀμείωτη ἀκεραιότητα
τῆς ἀνθρωπότητός του. Τὸ Θαβὼρ μᾶς δείχνει, στὸ
πρόσωπό τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀνθρώπινη φύση —τὴ
δική μας ἀνθρώπινη φύση— ἀναληφθεῖσα στὸ
Θεό, πλημμυρισμένη ἀπὸ θεία ζωὴ καὶ δόξα, δια-
ποτισμένη ἀπ' τὶς ἀκτιστες ἐνέργειες, καὶ ὁμως ἀκό-
μα πλέρια ἀνθρώπινη» (Διοκλείας Κάλλιτος).

Περὶ τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου

ταῦτα παρέλαβεν ἡ Ἐκκλησία ἐξ ἀρχαίας τῶν πα-
τέρων παραδόσεως. Ὅτι, πλησιάζοντας τοῦ και-
ροῦ, καθ' ὃν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν εὐδόκησεν ἵνα παρα-
λάβῃ πρὸς ἑαυτὸν τὴν ἑαυτοῦ μητέρα, ἐμήνυσεν
αὐτῇ δι' Ἀγγέλου, πρὸ τριῶν ἡμερῶν, τὴν ἀπὸ τῆς
προσκαίρου ζωῆς μετάβασιν αὐτῆς εἰς τὴν αἰωνίαν
καὶ μακαρίαν. Ἡ δὲ τοῦτο ἀκούσασα ἀνέβη μετὰ
σπουδῆς εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ὅπου συνεχῶς
ἀπερχομένη προσηύχετο· καὶ εὐχαριστήσασα τῷ
Θεῷ ὑπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἡτοίμαζε τὰ
πρὸς ἐνταφιασμόν. Ἐνῶ ταῦτα ἐγίνοντο, νεφέλαι
ἀρπάσασαι τοὺς ἀποστόλους, ἐκ τῶν περὶ τῶν τῆς
γῆς, ἔνθα ἔτυχεν ἕκαστος κηρύττων, παρέστησαν
τῆς γῆς, ἔνθα ἔτυχεν ἕκαστος κηρύττων, παρέστη-
σαν αὐτοὺς διὰ μᾶς εἰς τὴν οἰκίαν τῆς θεομητο-
ρος· ἥτις τὴν αἰτίαν τῆς αἰφνιδίας αὐτῶν συνδρο-
μῆς δηλοποιήσασα, καὶ τὴν θλίψιν αὐτῶν, ὡς εἰ-
κός, μητρικῶς παραμυθησαμένη, ὕψωσεν ἔπειτα
τὰς χεῖρας εἰς οὐρανόν, ἐδεήθη ὑπὲρ τῆς τοῦ κό-
σμου εἰρήνης, ἠὐλόγησε τοὺς ἀποστόλους, εἶτα ἐπὶ
τῆς κλίνης ἀναπεσοῦσα καὶ τὸ σῶμα αὐτῆς σχημα-
τίσασα ὡς αὐτὴ ἡβουλήθη, οὕτω τὴν παναγίαν αὐ-
τῆς ψυχὴν παρέθετο εἰς χεῖρας τοῦ ἑαυτῆς Υἱοῦ
καὶ Θεοῦ.

Οἱ δὲ ἀπόστολοι, ἄραντες μετ' εὐλαβείας καὶ
λαμπαδοφορίας πολλῆς τοῦ θεοδόχου ἐκείνου σώ-
ματος τὴν κλίνην καὶ ὕμνους ἐπιταφίους ψάλλον-
τες, ἐκόμιζον ἐπὶ τὸ μνήμα, ὅτε καὶ Ἄγγελοι συνέ-
ψαλλον οὐρανόθεν, προπέμποντες τὴν ἀνωτέραν
τῶν Χερουβείμ. Εἷς δὲ τῶν Ἰουδαίων φθόνῳ κινή-

θείς και αὐθαδῶς ἐπὶ τὴν κλίνην τὰς χειράς ἀπλώσας, ἔλαβεν ἀμέσως τῆς αὐθαδεΐας αὐτοῦ τὰ ἐπίχειρα παρὰ τῆς θείας δίκης, κοπεῖς τὰ τολμηρὰς ταύτας χειράς ἀοράτῳ πληγῇ. Φθάσαντες δὲ εἰς χωρίον καλούμενον Γεθσημανῇ, ἔθαψαν ἐκεῖ ἐντίμως τὸ πανάχραντον καὶ ζωαρχικὸν τῆς Θεοτόκου σῶμα. Ἀλλὰ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν ταφήν, ὅτε παραμυθία ὁμοθυμαδὸν ποιούμενοι, ἀνύψουν κατὰ τὸ σῆθηθες, τὸν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ κείμενον ἄρτον, ἐπιφαίνεται ἡ Θεοτόκος ἐν τῷ ἄερι, λέγουσα αὐτοῖς τό, Χαίρετε, ἐξ ὧν ἐπέγνωσαν τὴν εἰς οὐρανοὺς ἔνσωμον μετάστασιν τῆς Θεοτόκου.

Ταῦτα παραλαβοῦσα ἡ Ἐκκλησία ἐκ παραδόσεων πατρικῶν καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῶν ἀσματογραφήσασα, ὡς ὑπόθεσιν εὐλαβείας, ψάλλει κατὰ τὴν σήμερον εἰς δόξαν τῆς μητρὸς τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. (Μέγα Ὁρολόγιον, ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας 1974, σ. 427).

Τῇ Θεοτόκῳ

Ἠλίας Μηνιάτης εὐλαβῶς

«Κεχαριτωμένη, δεδοξασμένη Παντάνασσα, ἀπὸ τὴν ἄφθονον ἐκείνην ἡλιοβολίαν τοῦ θείου φωτός, ὅπου χαίρεσαι παρισταμένη ἐκ δεξιῶν τοῦ Μονογενοῦς σου Υἱοῦ, πέμψον ἐδῶ κάτω καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς εὐλαβεῖς δούλους σου μίαν μακαρίαν ἀκτίνα, ὅπου νὰ εἶναι καὶ φῶς εἰς τὸν ἐσκοτισμένον μας νοῦν, καὶ φλόγα εἰς τὴν ψυχραμένην μας θέλησιν, διὰ νὰ βλέπωμεν νὰ περιπατοῦμεν σπουδαῖοι εἰς τὴν ὁδὸν τῶν θείων δικαιωμάτων. Ἡμεῖς μετὰ Θεὸν εἰς σὲ τοῦ Θεοῦ Μητέρα, καὶ Μητέρα ἡμῶν, ἔχομεν τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας μας.

Ἀπὸ σὲ ἐλπίζομεν τὴν στερέωσιν τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ἀντίληψιν τοῦ Ὁρθοδόξου Γένους, τὴν σκέπην τῆς εὐλαβοῦς σου ταύτης πολιτείας ὅπου εἶναι ἀφιερωμένη εἰς τὴν ἀμαχόν σου βοήθειαν. Ναί, Παναγία Παρθένε Μαρία, ὄνομα ὅπου εἶναι ἡ χαρὰ, ἡ παρηγορία, τὸ καύχημα τῶν χριστιανῶν. Δέξου τὴν νηστείαν καὶ παράκλησιν τῶν ἁγίων τούτων ἡμερῶν, ὅπου ἐκάμαμεν εἰς τιμὴν σου, ὡς θυμίαμα εὐπρόσδεκτον. Καὶ ἀξιώσόν μας καθὼς ἐδῶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εὐλαβῶς ἀσπαζόμεθα τὴν ἁγίαν σου καὶ θαυματουργὸν ταύτην εἰκόνα, ἔτσι καὶ ἐκεῖ εἰς τὸν Παράδεισον νὰ ἰδοῦμε αὐτὸ τὸ μακάριόν σου πρόσωπον, τὸν ὅποιον νὰ προσκυνούμεν, σὺν τῷ Πατρί, καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας, Ἀμήν».

Καὶ σὲ ἄλλα καὶ ἄλλοι

Ὑπογράφηκε στὴν Καστοριά προγραμματικὴ σύμβαση μετὰ τοῦ Ὑπουργοῦ Πολιτισμοῦ καὶ

τοῦ δημάρχου τῆς πόλης μὲ ἀντικείμενο τὴν ἴδρυσιν Κέντρου Βυζαντινῶν Τεχνῶν. Ἡ σύμβαση ἐντάσσει οὐσιαστικὰ τὴν Καστοριά στὸ πρόγραμμα τοῦ Ἐθνικοῦ Πολιτιστικοῦ Δικτύου Πόλεων τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ, γεγονός πὺ ἀναμένεται νὰ ἀναβαθμίσει πολιτιστικὰ τὴν περιοχὴ. Κάθε χρόνο θὰ πραγματοποιοῦνται ἐκθέσεις ἔργων βυζαντινῆς καὶ μεσαιωνικῆς παραδόσεως, καθὼς καὶ ἑλληνικὰ καὶ διεθνῆ σεμινάρια βυζαντινῆς μουσικῆς καὶ ζωγραφικῆς.

Παράλληλα δημιουργεῖται μουσικὴ σχολή, ἐργαστήρι κατασκευῆς μουσικῶν ὀργάνων, βιβλιοθήκη τέχνης μὲ ἱστορικὰ κειμήλια καὶ ἔγγραφα, ἐνῶ θὰ λειτουργήσῃ κέντρο ἐρευνας, τεκμηρίωσης καὶ πληροφόρησης, σχετικὰ μὲ τὴν ἀναστήλωση καὶ συντήρηση ἑλληνικῶν καὶ παραδοσιακῶν κτισμάτων καὶ ἔργων τέχνης.

Καλὴ δύναμη

Ὑπάρχουν 21.000 ἄτομα μὲ προβλήματα ὁράσεως στὴν χώρα μας σήμερα. 21.000 ἀδελφοί μας, οἱ ὅποιοι στεροῦνται τὸ πολυτιμότερο ἀγαθό. Τί μέριμνα ἀλήθεια λαμβάνεται γι' αὐτούς;

Ὁ Πανελλήνιος Σύνδεσμος Τυφλῶν ἰδρύθηκε τὸ 1932 καὶ εἶναι ὁ πρῶτος φορέας αὐτοοργανώσεως τυφλῶν στὴν Ἑλλάδα. Φιλοσοφία καὶ στόχος του εἶναι ἡ ἴση συμμετοχὴ τῶν ἀτόμων μὲ προβλήματα ὁράσεως στὴ δουλειά, στὴν ἐκπαίδευση, στὴ ζωὴ καὶ ὄχι ἡ ἐξάρτησή τους ἀπὸ τὴ φιλανθρωπία. Ὁ Σύνδεσμος ἔχει περίπου 4.000 μέλη ἐνῶ λειτουργοῦν τοπικὲς ἐνώσεις στὴν Κ. Μακεδονία, Ἀν. Μακεδονία, Ἠπειρο, Κρήτη, Ἀργολίδα, Ἀχαΐα, Μεσσηνία καὶ Τρίκαλα. Εἶναι ὁ ἀποκλειστικὸς φορέας τῶν ἀτόμων μὲ προβλήματα ὁράσεως στὴν Ἐθνικὴ Συνομοσπονδία Ἀτόμων μὲ εἰδικὲς ἀνάγκες καὶ σὲ ὅλες τὶς εὐρωπαϊκὲς καὶ διεθνεῖς ὁργανώσεις.

Στὸν Πανελλήνιο Σύνδεσμο Τυφλῶν λειτουργοῦν οἱ ἐξῆς ὑπηρεσίες: 1) Τομέας Εὐρωπαϊκῶν καὶ Κοινωνικῶν Προγραμμάτων. Περιλαμβάνει: Ὑπηρεσία Διεθνῶν Σχέσεων. Ὑπηρεσία Κινητικότητος - Προσανατολισμοῦ καὶ Δεξιότητων Καθημερινῆς Διαβιώσεως. Ὑπηρεσία Ἐπαγγελματικοῦ Προσανατολισμοῦ. Κοινωνικὴ Ὑπηρεσία.

2) Ὑπηρεσία Ὁμιλούντων Βιβλίων καὶ Περιοδικῶν.

3) Τμῆμα Πολιτιστικῶν Προγραμμάτων.

4) Τμῆμα Ἀθλητικῶν Δραστηριοτήτων.

—Καλὴ δύναμη!

Μ. Μελ.